

Sámedikki jahkeraporta 2015

Mearriduvvon 3.3.2016

Ášši 005/16

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Kárášjohka
+47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.sametinget.no
Sámediggi 2016

Govva: Stuorradiggi siidu 17, Ørjan Bertelsen siidu 27, Trond A. Isaksen siidu 82 ja 83
Eará govat: Sámediggi

Sisdoallu

1. OASSI - JODIHEADDJI MUITALA.....	5
2. OASSI – OAHPÁSNUVVAT DOAIMMAIN JA VÁLDO- LOGUIGUIN.....	8
3. OASSI – JAGI DOAIMMAT JA BOHTOSAT.....	18
1 GIELLA.....	19
1.1 OVDDASVÁSTÁDUS SÁMEGIELAS.....	20
1.2 SÁMEGIELA RÁMMAEAVTTUT.....	20
1.3 GIELLAGEAVAHEADDJIT.....	22
1.4 SÁMEGIELA GEAVAHEAPMI.....	25
2 KULTUVRA.....	26
2.1 ČIELGASAT OVDDASVÁSTÁDUS SÁMI KULTUVRAS.....	27
2.2 BUORIT RÁMMAEAVTTUT SÁMI DÁIDDÁRIIDDA.....	28
2.3 SÁMI KULTURÁSAHUSAT ARENAN SÁMI KULTUVRRA GASKKUSTEAPMÁI JA MUOSÁHEAPMÁI.....	29
2.4 SÁMI VALÁŠTALLAN.....	30
2.5 SÁMI MEDIAT.....	30
2.6 ÁVVUDEAPMI TRÁANTE 2017.....	31
3 GIRJERÁDJU.....	32
3.1 GASKKUSTANDOAIMBA.....	33
3.2 GIRJERÁDJOOVDÁNEAPMI.....	34
4 MÁNÁIDGÁRDI.....	36
4.1 MÁNÁIDGÁRDDI SISDOALLU.....	37
4.2 GIELLAOVDÁNEAPMI MÁNÁIDGÁRDDIS.....	37
4.3 GIELLALÁVGUNMÁLLET.....	39
4.4 SÁMEGIELAT BARGIID REKRUTTEREN.....	39
4.5 PEDAGOGALAŠ ÁVDNASAT JA DUHKORASAT.....	39
4.6 OVTTASBARGU JA OKTAVUOHTA RUOVTTU, MÁNÁIDGÁRDDI JA SKUVLLA GASKKA.....	40
5 VUOĐDOOAHPAHUS.....	41
5.1 SÁMI OAHPPI VUOIGATVUOĐAT JA SKUVLLA SISDOALLU JA ÁRVVOVUOĐDU.....	42
5.2 OADJEBAS OAHPPANBIRAS.....	44
6 ALIT OAHPPU JA DUTKAN.....	45
6.1 SÁMI ALIT OAHPPU.....	46
6.2 SÁMI PERSPEKTIIVA ALIT OAHPPUS NATIONÁLA DÁSIS.....	46
6.3 SÁMI DUTKAN.....	46
6.4 REKRUTTEREN.....	47
7 DEARVVAŠVUOHTA JA SOSIÁLA.....	48
7.1 OVTTAÁRVOSAŠ DEARVVAŠVUOĐA- JA SOSIÁLABÁLVALUS.....	49
7.2 OVTTAÁRVOSAŠ MÁNÁIDSUODJALUSBÁLVALUS.....	50
7.3 OVTTAÁRVOSAŠ HEAHTEDIEDIHANBÁLVALUS.....	50
7.4 SÁMI HUMÁNA BIOLOGALAŠ ÁVDNASAT.....	50
7.5 VEAHKAVÁLDI LAGAŠ OKTAVUOĐAIN.....	50
8 AREÁLA JA BIRAS.....	52
8.1 AREÁLAHÁLDDAŠEAPMI.....	53
8.2 LUONDDURESURSSAT.....	54
8.3 LUONDDUVALLJODAT.....	55
8.4 DÁLKKÁDAT.....	55

9 KULTURMUITOSUODJALUS.....	56
9.1 SÁMI KULTURMUITOSUODJALUSA RÁMMAEAVTTUT.....	57
9.2 KULTURMUITTUID HÁLDDAŠEAPMI.....	57
9.3 OAINNUSINDAHKAN.....	60
10 EALÁHUSAT.....	64
10.1 RÁMMAEAVTTUT VUODDOEALÁHUSAIDE.....	65
10.2 GEASUHEADDJI BÁIKEGOTTIT.....	68
10.3 KULTUREALÁHUSAT.....	68
10.4 ÁRVOHÁHKAN JA ODĐAÁSAHEAMIT.....	70
11 BÁIKKÁLAŠ JA GUOVLULAŠ OVTTASBARGU.....	71
11.1 OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT SUOHKANINGUIN.....	72
11.2 SUOHKANODASTUS.....	73
12 SÁMI OVTTASBARGU JA RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU.....	74
12.1 RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU.....	75
13 DÁŠSEÁRVU.....	79
14 POLITIHKALAŠ DÁSSI.....	80
14.1 SÁMEDIKKI LÁVDEGODDE- JA DIEVASČOAHKKIMAT.....	80
14.2 SÁMEDIKKI BEARRÁIGEAHČCANLÁVDEGODDI.....	80
14.4 SÁMEDIGGERÁDDI.....	82
14.5 SÁMEDIKKI NUORAI DPOLITIHKALAŠ LÁVDEGODDI, SÁNUL.....	82
14.6 SÁMEDIKKI VUORRASIIDRÁDDI.....	83
14.7 SÁMEDIKKI VÁIDDALÁVDEGODDI DOARJJAÁŠŠIID VÁRÁS.....	83
15 HÁLDDAHUSLAŠ DÁSSI.....	85
15.1 BARGO BIRAS JA ORGANISEREN.....	85
15.2 BEAKTILIS SÁMEPOLITIHKKÁR JA -BARGI.....	85
15.3 ODĐA VISTI SÁMEDIGGÁI.....	86
15.4 SIRDIN STÁHTA REHKETDOALLOVUGIIDE.....	87
15.5 SÁMI STATISTIHKA FÁGALAŠ ANALYSAJOAVKU.....	87
4. OASSI – DOAIMMA STIVREJUPMI JA DÁRKKISTEAPMI.....	89
5. OASSI – BOAHTTEÁIGGI VEJOLAŠVUODÁID MEROŠTALLAN.....	91
6. OASSI - JAHKEREHKETDOALLU.....	95
JODIHEADDJIMEARKKAŠUMIT.....	96
ULBMIL.....	96
DUODÁŠTUS.....	96
DEAŦALAŠ BEALIT JAHKEREHKETDOALUS.....	96
REVIŠUVDNAORTNET.....	96
PRINSIHPPANOHTA JAHKEREHKETDOLLUI.....	97
GOLUT JA SISABOADUT.....	97
JUOLLUDUS.....	97
DOARJJA.....	97
BOADUSREHKETDOALLU.....	98
BALÁNSA.....	99
NOHTAT.....	101
MIELDDUS 6. OASSÁI - REHKETDOALLU - REVIDEREJUUVON BUŠEAHTA EKTUI.....	108

1. oassi - jodiheaddji muitala

Sámediggi lea duhtavaš jagi 2015 ollislaš ulbmilolahusain ja lea bures bargojuvvon ollašuhttit doaimma mearriduvvon mihttomeriid. Jagi bohtosat leat sullii nu mo vurdojuvvon.

2015:s leat deatalaš proševttat gárvvistuvvon, ja máŋga deatalaš dáhpáhusa leat deaividan. Dat leat leamaš deatalaččat dasa ahte ollašuhttit politihkalaš barggu váldomihttomeriid.

2015:s viimmat soabaimet loatnasániid ja vierisániid geavaheami julevsámi čállingielas. Dat lei deatalaš dáhpáhus ja dál sáhttit váikkuhit dan ahte šaddá geahppaseappot oahpponeavvuid ráhkadit julevsámegillii.

Nubbi stuorra prošeahta mii 10 jagi barggu maŋja almmuhuvvui geassemánu 2015, lei elektrovnalaš lohkanveahkki davvisámegiela várás. Dát prográmma lea stuorra veahkin doaibmavádjit ohppiide ja olbmuide geat eai máhte lohkat.

Mannan jagi lea sámi kulturárbbi máhcaheapmi Kulturhistorjjálaš museas Bååstede proševtta bokte dagahan ahte máŋga museadávira, earret eará Binttá goavddis, dál máhcahan láhkai sámi museaide. Dat illudahttá, muhto hástalussan lea ráhkkanahhtit sámi museaid dávviriid vuostáiváldimii.

Lullisámi mánáidgárddi ásaheapmi Plassje:ii lei deatalaš dáhpáhus 2015:s. Dát ásaheapmi ii livčče vejolaš almmá váhnemiid nana ángiruššama, ja mun lea ilus go Sámediggi lea veahkehan máhtuin ja doarjagiiguin dán deatalaš prošektii.

Suohkanodastus sáhttá váikkuhit sámi vuoigatvuodaide. Danne lea Sámediggi 2015:s ráhkadan čielggadusa suohkanodastusa birra ja lea dan vuodul meannudan ášši dievasčoahkkimis. Suohkanodastus váikkuha njuolgga sámi gillii, kultuvrii ja servodateallimii. Mun eaktudan ahte buot rievdadusat suohkanstruktuvrras galget leat mielde nannemin sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi lea vuosttaš geardde doallan dievasčoahkkima Stuorradikkis, mii lea historjjálaš dáhpáhus. Dat lea lagadan Sámedikki ja Stuorradikki ja buorebut čalmmustahttán min barggu Stuorradikki áirasiidda.

Háliidan maid muitalit ahte Statsbygg lea huksen oktiibuot 1 520 njealjehasmehtera sturrosaš ođdavistti lassin Sámediggái Kárásjohkii. Parlameantavisti lea Sámedikki govastatvisti, ja ođdavisti lea fas dakkár gudnedovdi huksehus mii ii leat nu goaŋkkas ii ge oidno nu bures. Dat lea láchčojuvvon sihke politihkalaš ja hálddahušlaš doaimmaid.

Mun mannan jagi ledje maid stuorra hástalusat erenoamážit dan bušeahttaproseassa oktavuodas mii Sámedikkis lea leamaš ráđdehusain. 2015 rájes váikkuhišgodii ráđdehusa byrokratijahuhttin- ja beavttálmahttinodastus juolludemiide sámi ulbmiliid várás. Odastus galgá váikkuhit dasa ahte vearromáksiid ruđat árvvusadnojuvvojit ja dasa ahte almmolaš ruđat eai duvhliduvvo. Dán sámi servodaga "beavttálmahttima" vuoitu sirdojuvvo Norgga searvevuhtii, ii ge sámi servodahkii gos beavttálmahttin dáhpáhuvvá. 2015:s moittii ON čearddalaš vealaheami vuostálastinlávdegoddi (CERD) aiddo fal dan ekonomalaš vealaheami gaskal dáža ja sámi álbmoga.

Háliidan maid giitit váimmolaččat buot hálddahušbargiid geat leat veahkehan min ollašuhttit buot min áigumušaid 2015:s. Dasto giittán mannan jagi buori politihkalaš ovtasbarggu ovddas.

Dát lea dušše muosáš buot dan barggus maid Sámediggi lea čadahan 2015: s. Dán jahkebarggus ovddiduvvojit min barggu bohtosat.

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

Deatalaš dáhpáhusat

2015

Juovlamánnu

ON dálkkádatčoahkkin
Paris:as COP 21

Sámi dáidaga ovttasbargo-
šiehtadus vuolláičállojuvvui
Oslos

Ođđajagimánnu

Sámedikki ja Statskog
gaskasaš ovttasbargo-
šiehtadus ođasmahttojuvvui

Guovvamánnu

Norgga Bánjku almmuha
muitomintta Tráante 1917
oktavuodas

Skábmamánnu

Moaitámušat go
ráđdehus ii leat sihkkra-
rastán sámi giellageava-
heddjiid vuoigatvuodas
suohtanodastusa
oktavuodas.
Ráđdi lea evttohan
eanet evttohusaid mo
sámi beroštumid lea
vejolaš sihkkarastit
odastusas.

Nukčamánnu

Dásseárvu lea mángasiidda
ain niehku, maiddá Norggas ja
sámi servodagas, dadjá
ráđdeláhttu Henrik Olsen
kronihkas njukčamánu 8.
beaivve oktavuodas

Aurora Vindkraft AS biehta-
luvvui ásaheames ja doaimma
elfápmobieggamilluid
Fálesráššas

Golggotmánnu

Ovttasbargošiehtadus
Tráante 2017 oktavuodas

Sámediggeráđdi moaitá
ráđdehusa evttohusa mas
juolludeamit sámi oahpa-
hussii eai lassán ja Gaske-
Nøyrjen Saemien- skovle
heaittiheami

Cuonjománnu

Stuorat eriid guolá-
steddjiide geat bivdet
dorski riddoguolástuserain
davábealde 62. govdo-
datgrádda

Iešsoardin diga-
štallojuvvui ON álgo-
álbmot Bistevas Forum:is

Čakčamánnu

Sámedikkis lea dievasčoahkkin
Stuoradikkis

Bintta goavddis lea okta dain
historjjálaš kulturmuittuin mii
Báástede-prošeavtta bokte
sáhtta máhcahuvvot sámi
museaide

Miessemánnu

Sámediggediedáhus
oktiigulleavašvuoda ja
riikkaidgaskasaš bargu
birra

Čilgehus Sámedikki
boazodoalpolitihkka birra

Elektronalaš lohkan-
veahkki davvisámegilli

Borgemánnu

Máttasámi mátkkoštan-
ealáhus oazžu vejolašvuoda
oasálastit davvi Norgga
mátkkoštanealáhusa
lassáneamis ja ovdáneamis

Givssideapmi lea giksin
servodahkii, maiddá sámi
servodagain, čállá ráđde-
láhttu Silje Karine Muotka
kronihkas

Suoidnemánnu

Sámediggi juolluda
doarjaga ovdaprosektii
ásahit mánáidgárdi
Plassje suohkanii, sámi
borramuš árbevrrui,
giellaovdáneapmái ja
juoigamii mánáidgárdis

Geassemánnu

Ovttasbargošiehtadus
Bádádjo suohkanin

Professor Carsten Smithas
lea smiehtamuš rievda-
deamis Vuoddolága § 108

2. oassi – oahpásnuvvat doaimmain ja váldo- loguiguin

Sametinget, Sámediggi,
Sámedigge , Saemiedigkie,
Sää´mte´gǳ, lea sámiid
álbmotválljen parlameantta
Norggas ja lea iešheanalis
álbmotválljejuvvon orgána

Lea stáhta eiseválddiid geatnegasvuohta lámhčit dili nu ahte sámi álbmogis lea vejolaš sihkkarastit ja nannet giela, kultuvrra ja servodateallima

Vuodđolága 108 §

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Ovlá V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. b. 1989.

Sámediggi lea sámi álbmoga álbmotválljen parlemeanta Norggas ja lea iehčanas álbmotválljen orgána. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajadaga ja ovddidit sámiid beroštumiid Norggas, váikkuhit dasa ahte sámi álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoigalaš meannudeami ja leat mielde láchčimin dilálašvuodaid dasa ahte sámit sáhttet nannet ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja iežaset servodateallima.

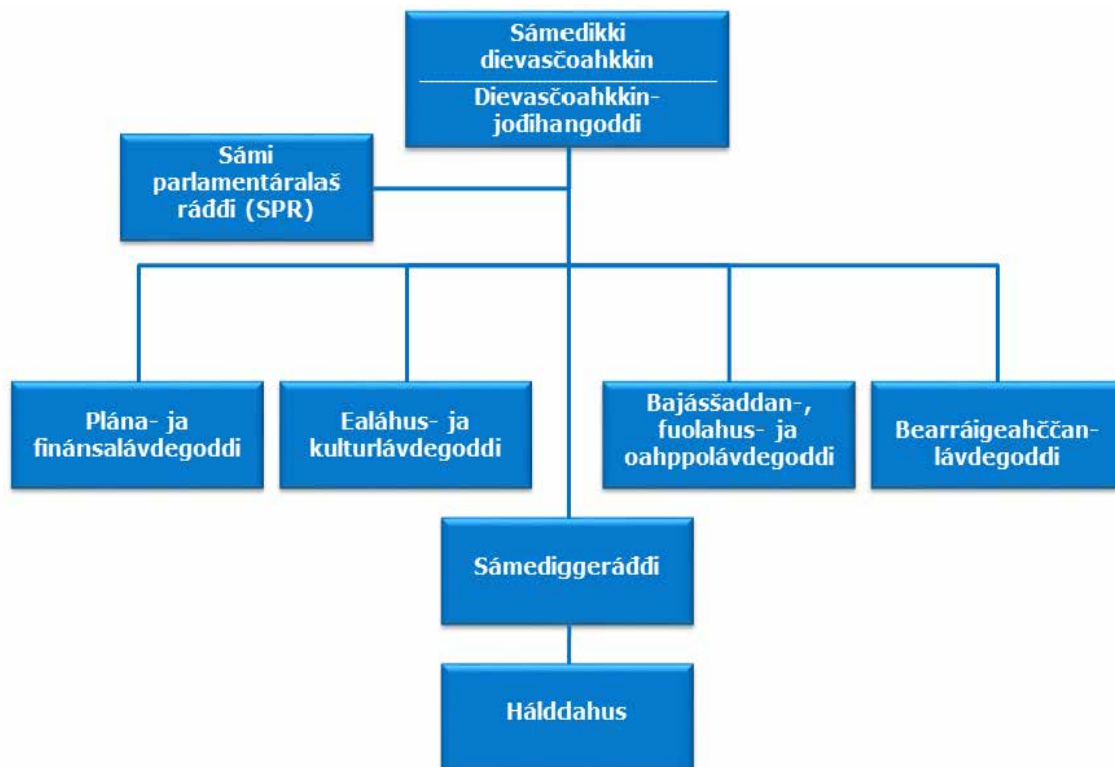
Sámiid álbmotválljen orgánan Norggas lea Sámedikki mihttomearrin oažžut dohkkehuvvot sámiid vuoddivuoigatvuodaid vuoddu dasa ahte gáhttet ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ja bisuhit iešguđet sámi árbevieruid.

Sámediggi lea demokrátalaš reaidu sámi iešmearrideami várás ja ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fáaldagaid ovddideami várás sámi álbmogii. Sámediggi lea sámiid jietnaguoddi riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuodát ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra, váldojuvvojit mielde daidda lágaide ja geavatlaš politihkkii mat váikkuhit min árgabeaivái.

Sámediggi jodihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuodul, mas rádđejeaddji Sámediggerádi doaibma lea vuoddivuvvon dievasčoahkkima luohttámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja vátldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuodul Sámedikki ja eará sámi riektediliid birra (sámeláhka). Dievasčoahkkin mearrida dikki bargamušaid, oktan njuolggadu-saiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahkái. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat njukčamánuš ja čakčamánuš čadahuvojit seamma vahkus, ja miessemánu-geassemánu ja skábmamánu-juovlamánu lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit sierra vahkuin go lávdegoddečoahkkimat lágiduvvojit guokte vahku ovdal dievasčoahkkima.

Sámediggeválgga lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go stuorradiggeválgga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiirre gokčēt olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuodul. Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Dievasčoahkkínjodihangottis leat 5 lahtu maid dievasčoahkkima áirasat válljejit iežaset gaskkas gorrelohkoprinshpa vuodul. Válgáigodaga 2013 – 2017 dievasčoahkkínjodihangottis leat dát áirasat:

- Jørn Are Gaski, jodiheaddji
- Anita Persdatter Ravna, nubbijodiheaddji
- Marie Therese Nordsetta Aslaksen
- Mathis Nilsen Eira
- Aud Martinsen

Dievasčoahkkínjodihangotti bargamuššan lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jodihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkínortnega njuolggadusaid vuodul. Dasa gullá maid meannudit permišuvdnaohcamiid, ja

dahkat daid mearrádusaid mat dárbbášuvvojit Sámedikki áššeráhkaneami gažaldagain ja gažaldagain regulatiivva ja njuolggadusaid dulkoma birra.

Dievasčoahkkínjodihangoddi dat ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeanudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dasa lassin lea dievasčoahkkínjodihangotti bargamuššan hálddašit Sámedikki jienastuslogu ja válgga Sámediggái, fuolahit ovddastandoaimmaid Sámedikki bealis ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Sámedikkít Suoma, Ruoŋa ja Norgga bealde leat ásašan oktasaš ovttasbargoorgána, Sámi parlamentáralaš ráđđi. Ráđđi lea sámedikkiid gaskasaš ásašuvvon ovttasbargu dakkár áššiin mat gusket sápmelaččaide mángga riikkas dahje sápmelač-

Jørn Are Gaski

Anita P. Ravna

Marie T. N. Aslaksen

Mathis Nilsen Eira

Aud Marthinsen

čaide oktan álbmogin. Čállindoaimma gullá dan sámediggái mas lea presideantadoaimma. Sámi organisašuvnnat Ruoššas, geat leat sámerádi miellahtut, leat dievaslaš miellahtut rádis.

Buot Sámedikki áirasat leat lahttun ovttá dan golmma fágálávdegottis mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii:

- Plána- ja finánsalávdegoddi
- Bajásšaddan- fuolahus ja oahppolávdegoddi
- Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Fágálávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkkestallat buot dainna sámedipolitiikkaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasiin, seammás go láchčojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkkanepmái, maid Sámedikki dievasčoahkkinn galgá meannudit. Sámediggerádi, vejolaččat dievasčoahkkinjodihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinjodihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid dulkojit njeallje bistevaš dulkka dáro- (ruođa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegiela/-gillii (ruođagiela/-gillii), dađi mielde guhhte giella geavahuvvo sárdnevuolu.

Fágálávdegottiid čoahkkimiid leat dulkojuvvon davvisámegiela dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

Válgaáigodagas 2013 – 2017 leat dievasčoahkkimis dat áirasat

Plána- ja finánsalávdegoddi

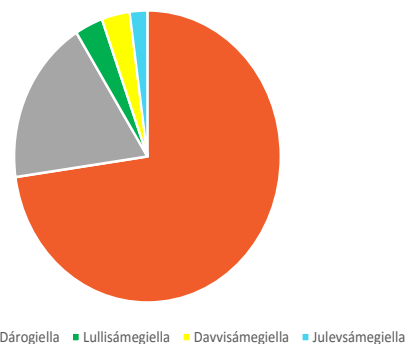
- Kirsti Gusám, jodiheaddji
- Ronny Wilhelmsen, nubbijodiheaddji
- Toril Bakken Kåven
- Aud Marthinsen
- Laila Susanne Vars
- Marit Kirsten A. Gaup
- Knut Store
- Ellen Kristina Saba
- Jovna Zakarias Dunfjell
- Anita Persdatter Ravna
- Laila Nystad
- Piera Heaika Muotka
- Viktor Inge Paulsen

Bajásšaddan-, fuolahus ja oahppolávdegoddi

- Ellinor Marita Jåma, jodiheaddji
- Beaska Niillas, nubbijodiheaddji
- Kjellrun Wilhelmsen
- Lars Oddmund Sandvik
- Johan Vasara
- John Kappfjell
- Vibeke Larsen
- Lars Filip Paulsen
- Sandra Márjá West
- Nanna Thomassen
- Inger Elin Utsi
- Jørn Are Gaski
- Hartvik Hansen

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

- Mariann Wolmann Magga, jodiheaddji
- Mathis Nilsen Eira, nubbijodiheaddji
- Christina Henriksen
- Tor Gunnar Nystad
- Nora Marie Bransfjell
- Lisa-Katrine Mo
- Per Mathis Oskal
- Per A. Bæhr
- Marie Therese Nordsletta Aslaksen
- Arthur Tørfoss
- Isak Mathis O. Hætta
- Inger Eline Eriksen
- Kjetil Romsdal

Gallis guldalit Sámedikki dievasčoahkkimiin neahttasáddagiin

Sámediggeráđđi

Áigodaga 2013 – 2017 Sámediggeráđis leat dát áirasat:

- Presideanta Aili Keskitalo
- Ráđđelahttu Henrik Olsen
- Ráđđelahttu Ann-Mari Thomassen
- Ráđđelahttu Silje Karine Muotka
- Ráđđelahttu Thomas Åhrén

Sámediggeráđđi doaibmá Sámedikki "ráđđehus-san" ja doaimmaha beaivválaš politihka. Buot Sámediggeráđi lahtut gullet NSR:i.

Sámediggi galgá leat geasuheaddji bargosadji mas sámi doaibma lea dovdomearkan, ja nu geasuhit áiggis áigái rivttes gelbbolašvuoda.

Sámedikki hálldahus lea lávdaduvvon 8 iešgudet báikái. Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárásjogas.

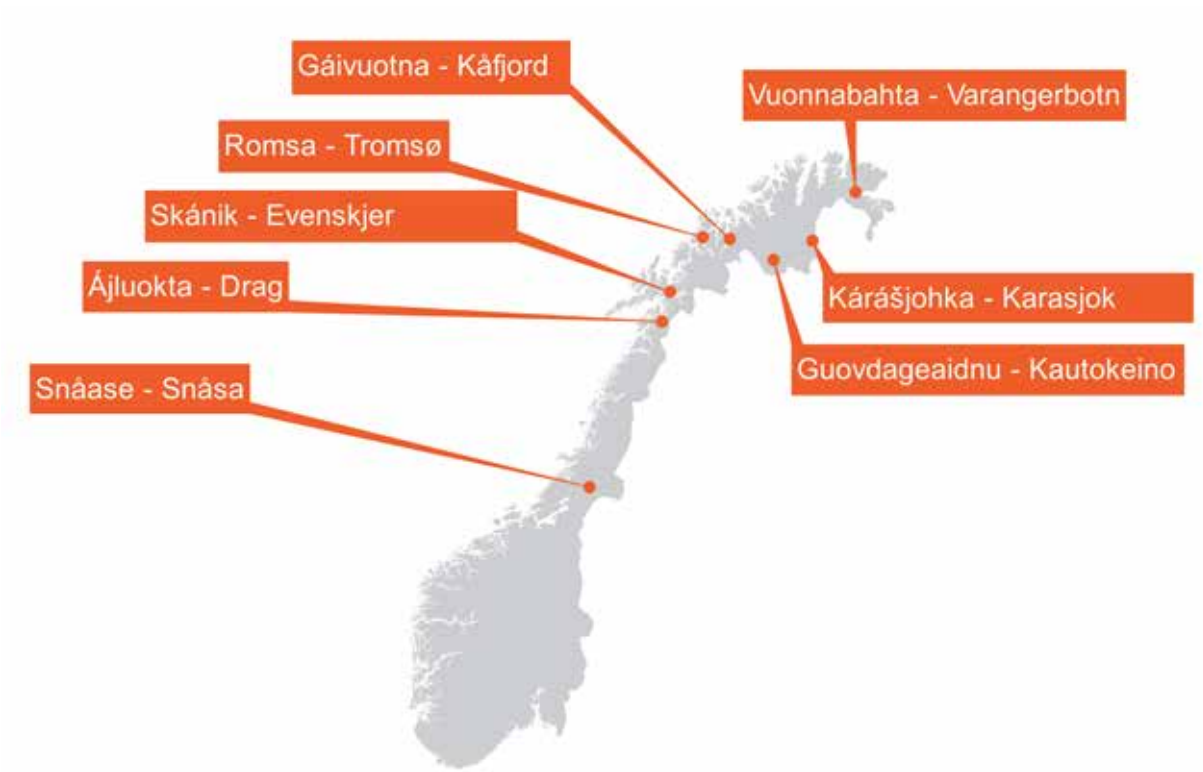
Kantuvrrat leat ásahuvvon deatalaš sámi guovluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi áshusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirasiid ja deatalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon

kántorstruktuvra dasa ahte lea álkit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besse váljjet bargosaji.

Sámedikki hálldahus lea okta stába ja 7 fágaossodaga. Fágaossodagat leat fas juogaduvvon iešgudet fágajuhkosiidda. Hálldahusa bajimus jodiheaddji lea direktivra Rune Fjellheim. Muđui leat bajimus jodihangottis čuovvovaš ossodatdirektivrrat:

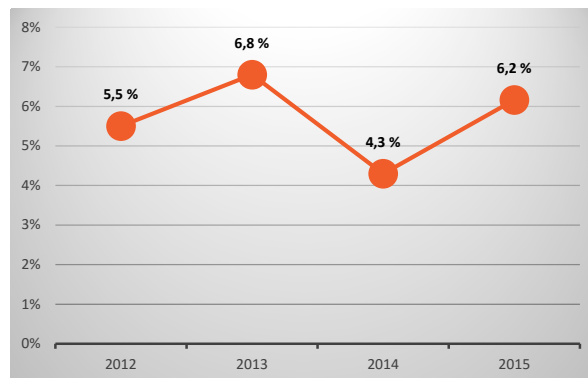
- Randi Romsdal Balto, Dievasčoahkkinstába
- Inger Eline Eira Buljo, Bajásšaddan ja oahpahuš
- Magne Svineng, Ealáhus, kultuvra ja dearvvašvuoha
- Anne Britt Klemetsen Hætta, Giella
- Jan Roger Østby, Gulahallan
- Tommy Somby, Hálldahus
- Sunniva Skålnes, Kulturmuittut, areála ja biras
- Hege Fjellheim, Vuoigatvuođat ja riikkaidgaskasaš áššit

2015:s oaččui Sámediggi juolludusaid 7 iešgudet departemeanttas, mas Gielda- ja ođasmahtindepartemeantta juolludus dagai 66 %. Dasa

lassin oaččui Sámediggi juolludusaid dáin departemeanttain 2015:s; Máhttodepartemeanta, Dálkkádat- ja birasdepartemeanta, Kulturdepartemeanta, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta ja Oljo- ja energijadepartemeanta.

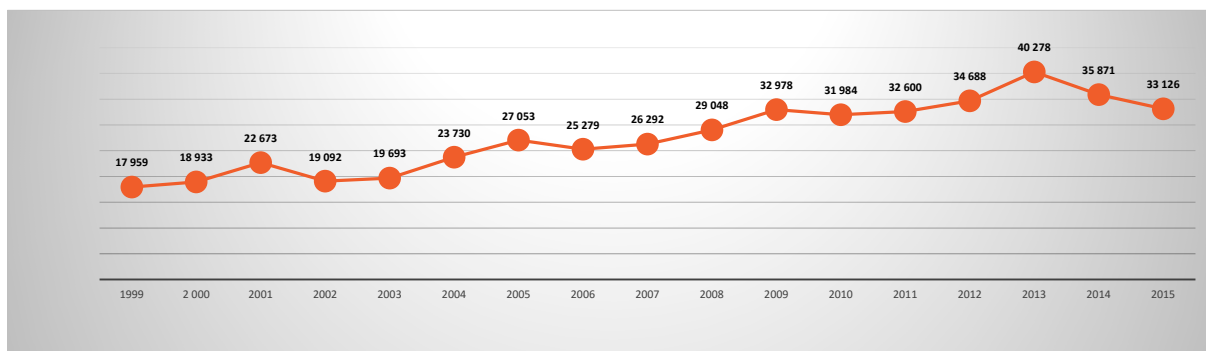
Jahkeberggut lassánedje ovttain 2014 rájes go ledje 141 jahkeberggu nu ahte 31.12.15 muttus leat 142 jahkeberggu. Sohkaabealejuohku sámedikki hálddahas lea 64 % nissonat ja 36 % dievddut. Jodihangottis leat 58 % nissonat ja 42 % dievddut. 2015:s lei mis fidnooahppi gii válddii fágareivve IKT bálvalusfágas ja son lea vuosttaš fidnooahppi gii lea váldán fágareivve maŋŋá oahppoáiggi Sámedikkis. Sámediggi lea maid váldán odđa fidnooahppi IKT bálvalusfágas ja su oahppoáigi min luhtte lea guokte jagi. 2015:s ášahuvvojedje 16 virgádanássi ja gaskamearálaččat ohce 12,25 olbmo juohke virgái. Hálddahasbargiid gaskamearálaš ahki 2015:s lei 47,8 jagi.

Buozalmasjávkan maid doavttir diediha proseanttas

Sámedikki mihttomearri lea ahte dat buozalmasjávkan maid doavttir diediha, ii galgga leat stuorát go 5,6 %. Doaktára diedihan buozalmasjávkan lea lassánan 4,3 proseanttas 2014:s 6,2 prosentii 2015:s ja čájehan negatiiva soju, muhto buozalmasjávka siva dábaččat ii vuolgge bargodilis. Vuolábealde oaidnit mo doaktára diedihan buozalmasvuolta lea rievdan áigodagas 2012 – 2015.

Turnover Sámedikkis 2015:s lei 0,7 %, mii adnojuvo leat uhccán.

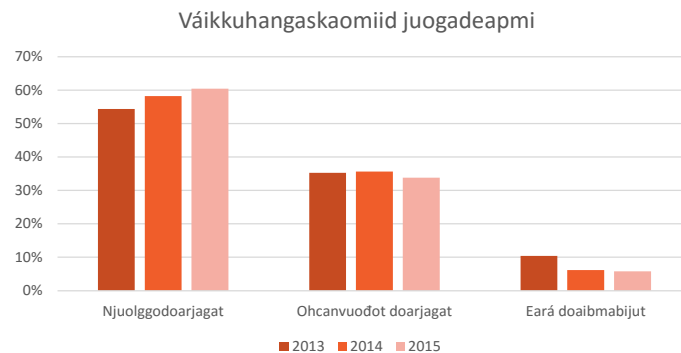
Govadat čájeha man ollu dokumeantat registrerejuvvojit Sámedikki arkiivii. Jagiin 2001, 2005, 2009 ja 2013 ledje válggat. Lassáneamit dalle bohte válggaid dihte. 2006 johte 25279 dokumeantta vuogádagas ja 2015 ledje 7847 eambbo. Dat lea 31 % lassáneapmi 10 jagis. Gaskamearálaččat giedahallojit 230 dokumeantta juohke jahkredoaimmas..

Čoavddalogut 2013-2015	2013	2014	2015
Juolluduwon oktiibuot	415 779 500	421 268 000	428 590 000
Váikkuhangaskaoamit oktiibuot	294 829 929	279 604 865	284 656 795
-Váikkuhangaskaomiid oassi buot juolludemiin	70,9 %	66,4 %	66,4 %

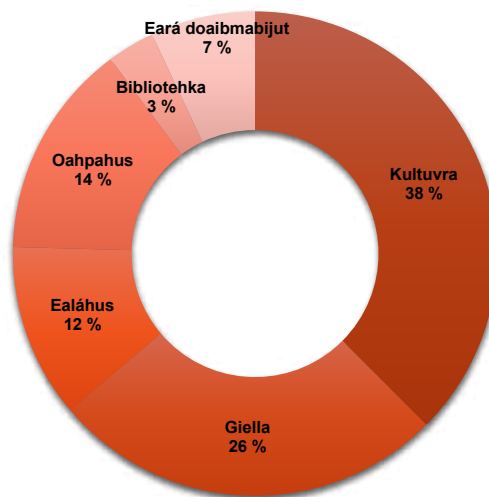
Politihalaš ja hálddahuslaš dási doaibmagolut	124 001 827	135 694 741	140 881 710
Politihkalaš dási doaibmagolut	6,2 %	7,9 %	6,8 %
Hálddahuslaš dási doaibmagolut	23,6 %	24,3 %	26,1 %
Bálgágolut jahkeberguid vuodul háld.dássi	554 478	542 820	536 374
Hálddahusa bálkáoassi hálddahusa doaibmag. ektui	72,9 %	74,6 %	69,2 %

Geasuslogut 2013-2015	2013	2014	2015
Váidagiid lohku	39	48	31

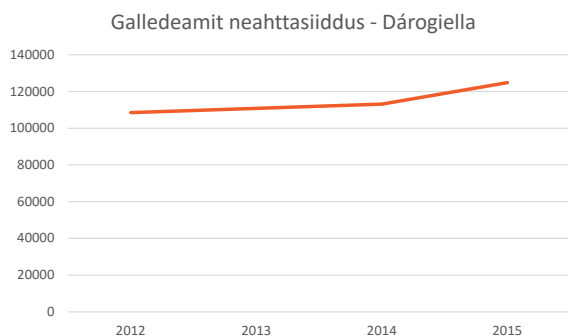
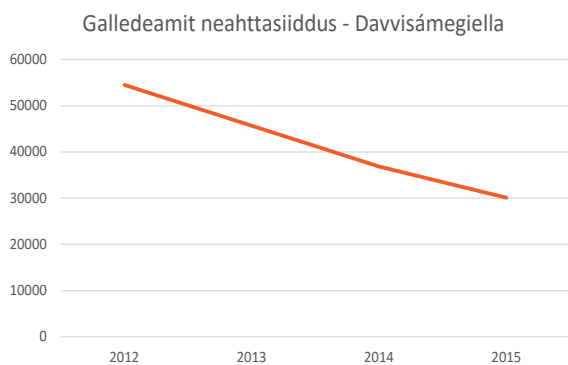
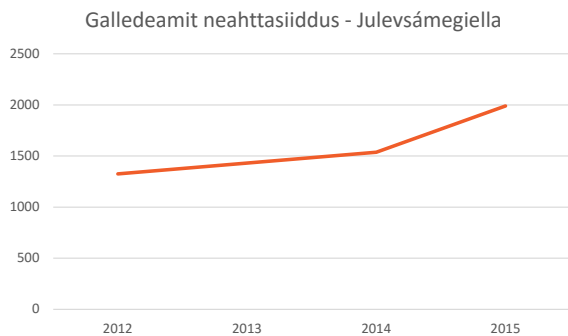
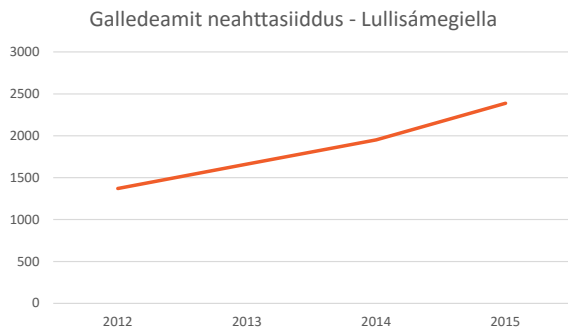
Jahkeberguid lohku	129	141	142
- Nissoniid lohku	64,3 %	66,0 %	64,0 %
- Dievdduid lohku	35,7 %	34,0 %	36,0 %

Oppalaš gaskaoamit %:as

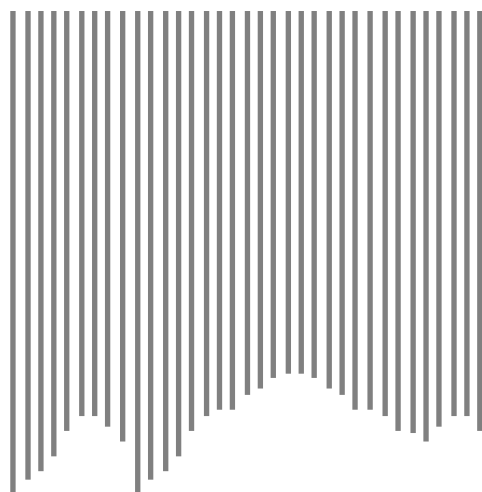

Geavaheapmi - juogadeapmi váikkuhangaskaoamit 2015:s

Sámedikki neahttasiidduin lohkit leat lassánan oktillaččat 2012-2015 áigodagas.

Neahttasiidu lea njealji gillii, darogilli, davvi-, julev- ja mattasámegilli. Darogielsiidduid gehččet eanemus, dasto davvisámegiel, mattasámegiel ja julevsámegiel siidduid.

3. oassi – jagi doaimmat ja bohtosat

Sámediggi lea 2015:s joatkán dainna deatlaš bargguin nanusmahttit sámi politihkalaš dili. Mii leat sámi álbmoga ovddas ovddidan sámi beroštumiid sihke našuvnnalaš eiseválddiide ja eará organisašuvnnaide. Min riikkaidgaskasaš doaimmaid bokte leat ovddidan álgoálbmogiid beroštumiid gaskariikkaid čoahkkimiin (forumiin).

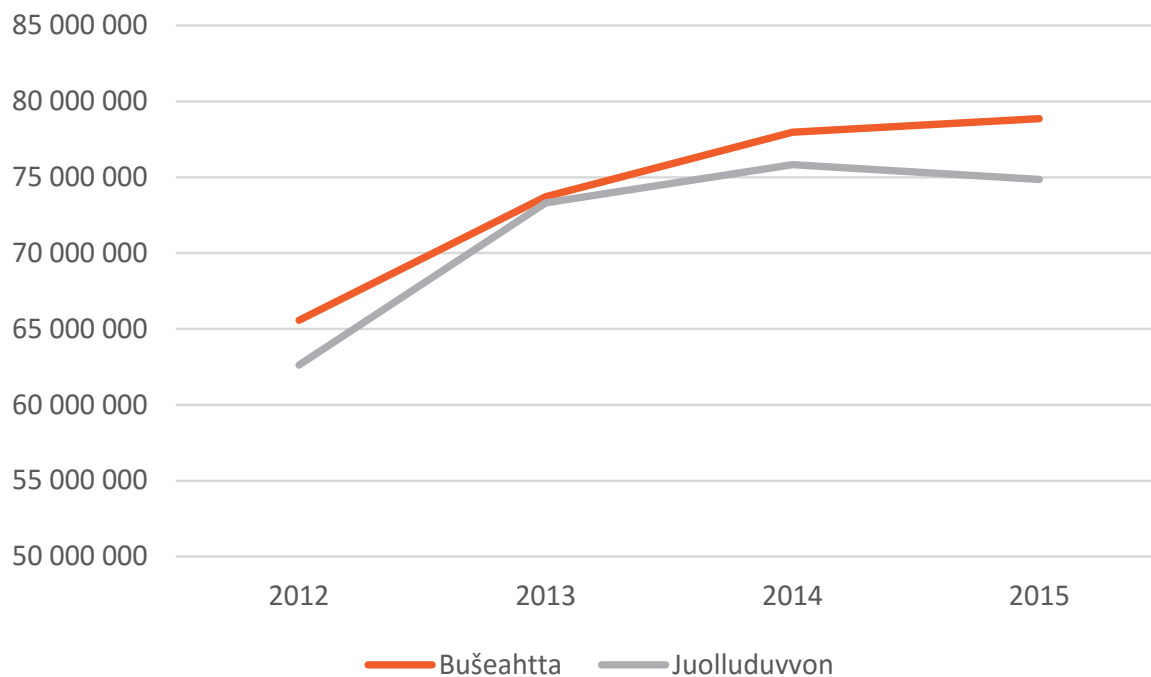
Mii leat 2015:s nannen bargguid siskkobeale oahpahusa ja ovddidan oahpponeavvuid mánáid ja nuoraid várás vai eanet oahppit besset geavahit sámi oahpponeavvuid.

Dán oasis mitalit lagabui maid leat olahan 2015:s.

1 Giella

Sámedikkis leat njeallje ángiruššansuorggi mainna juksat deataleamos mihttomeari *eamet giellageavaheaddjit ja eamet sámegielaide geavaheapmi.*

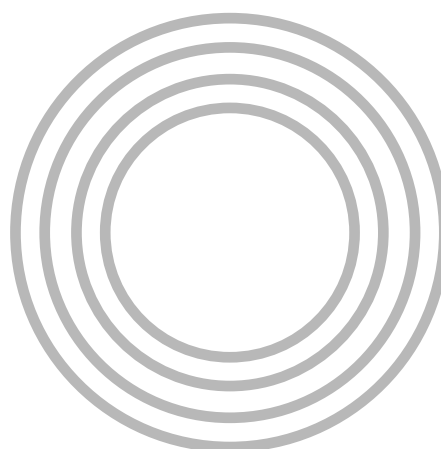
*Juolluduvvon submi:
74,868 miljon ru.*

Dán mihttomeari juksama várás leat mis giella-ossodagas ekonomalaš váikkuhangaskaomit ja hálddahuslaš resurssat.

Ekonomalaš váikkuhangaskaomiid boadus 2015:s čájeha 3 995 699 ru. uhcit geavaheapmi bušeahta ektui. Njuolggadoarjagiid ruovttoluottageassin dagaha stuorámus oasi dás, erenoamážit guovt-tegielatvuodadoarjagat main ruhtageavaheami raporteren ii leat dohkkehuvvon. Ruovttoluottageassimat čujuhit ahte sámediggi čuovvola njuolggadusaid. Giellaproševttaid rabas ohcanáigemearri dagahii ahte bohte eamet ohcamat ohcavudot proševttaide go ovdalis jagiin. Sámediggi vuordá dattetge ahte ohcavudot lassána go ohccit hárvánit odđa ortnegii.

*Guovt-tegielatvuodadoarjja
gielddaide ja fylkkagielddaide
2015:s lei 47,231 miljon ru. Dat
lei **66,2 %** juolludusas gillii*

1.1 Ovddasvástádus sámegielas

Sámediggi ja sámii suohkanat leat ovttas suokardan mo vejolaš suohkanovttastupmi váikkuha sámii álbmogii ja daidda bálvalusaide maid suohkanat fáallet. Čilgehus Suohkanodastus ja sámii beroštusat almmuhuvvui čakčamánu 2015. Čilgehusa váldoráva lea ahte Sámediggi ii rávve sámii eanetlohkosuohkaniid čadahit ovttastumi suohkaniiguin mat leat olggobealde sámegiela hálddašanguovllu.

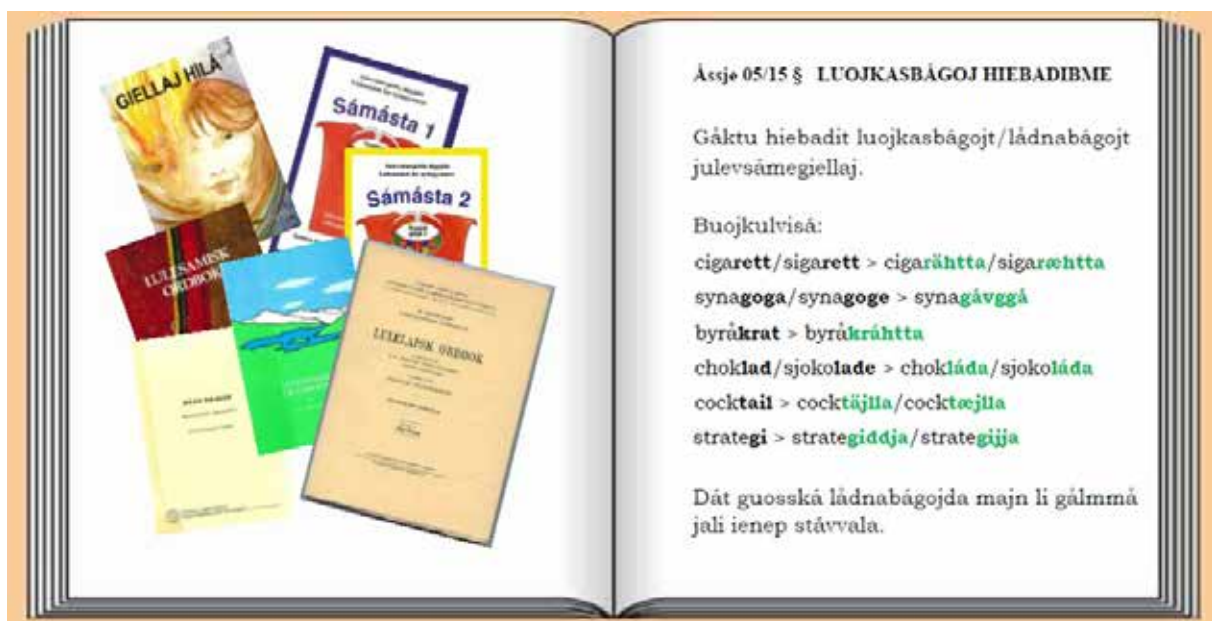
Sámediggi lea álggahan dálá sámii giellalágaid evaluerema. Guovddáš eiseválddit leat namadan lávdegotti man mandáhta lea geahčadit dálá lágaid ja evttohit vejolaš buoridemiid. Sámediggi lea lágidan ja gaskkustan giellalávdegoddái daid dieđuid maid sii leat jearahan.

Nordlandsforskning lea Sámedikki ovddas evalueren guovttegielatvuodadoarjaga. Manjonemiid geažil čielggadanbarggus almmuhuvvo raporta oddajagimánu 2016. Bohtosat galget geavahuvot viidasat barggus buoridit juolludaneavttuid guovttegielatvuodasuohkaniidda. Dát attášii buoret gielddalaš bálvalusaide sámegilli.

1.2 Sámegiela rámmaeavttut

Davviriikkalaš ovttasbargoprošeakta Sámi Giellagáldu loahpahuuvui geassemánu 2014. Odda tearpmat leat eaktun sámegiela geavaheapmái juohkebeaivválaččat, čálalaččat, mediain, sosiála mediain, ja buot eará giellaarenain. Mihttomearrin lea ahte terminologijjaovddideapmi, kvalitehtasihkkarastin ja normeren galgá dahkkojuvvot doaimmi davviriikkalaš giellaovttasbargoorgánas, mas lea sihke fágalaš ja gielalaš gelbbolašvuhta. Suoma, Ruota ja Norgga bealde Sámedikkitt ohce iežaset riikkain ruđa barggu joatkimii muhto dušše Norgga bealde Sámediggi oaččui juolluduvvot ruđaid stáhtabušehta bokte iežas doibmii. Nu ii šaddan ge Sámi Giellagáldu bastevaš doaimman. Giellabargu mii doaimmá rájaid rastá lea deatalaš dasa ahte sihkkarastit sámegielaide oktasaš vuoddu vai giela sáhtá geavahit rájaid rastá. Danne ohce sámedikkit EU-Interreg ruđaid joatkkaprošeavtta álggaheapmái.

Sámediggi oidná dárbbu dasa ahte davviriikkaid ráđđehusaide ánggiruššan doarjumin sámegielaide gáhttema ja ovddideami, nannejuvvo ja koordinerejuvvo buorebut go dál. Buot sámegiela lea mielde UNESCO áitojuvvon giellaid listtas, ja nationálastáhtat leat geatnegahttojuvvon čadahit doaimmabijuid nationála dásis sihkkarastin dihtii sámegielaide boahteáiggi. Sámediggi oaidná ahte nationála doaimmaplánaat sámegielaide várás

2015:s sohppui mo čállit loatnasániid ja vierissániid julevsámegilli.

davviriikkain, berresedje buohtalastojuvvot ja giellaealáskahttin-, -ovddidandoaimmaid berrešii geahččat rájáidrasttideddji perspektiivvas ja gudnejahhtidettiin Sámedikki iešmearrideami sámegielaid badjel.

Sámi Giellagáldu jotkojuvvui borgemánus. Eaktun dasa ahte Sámi giellagáldu galgá sáhttit leat ulbmillaš ortnet dasa ahte gáhttet ja ovddidit sámi gielaid, lea ahte davviriikkalaš stáhtat ovttas leat mielde ruhtadeamen ášahusa bistevaččat. Julevsámegielas eai leat ovdal leamaš čállojuvvon njuolggadusat/prinsihpat mo heivehit loatnasániid ja vierissániid julevsámegillii. Dat lea guhká hehtten oahpponeavvuid ráhkadeami julevsámegielas ja julevsámegillii. Dat prinsihppa mo heivehit loatnasániid ja vierissániid julevsámegillii, lea okta dain deataleamos mihttomeriin mii lea juksojuvvon dán oanehis prošeaktaáigodagas. Dál lea vejolaš čadahit eará gielladoaimbajuid nu go ráhkadit oahpponeavvuid sámegielas ja sámegillii. Sámediggi lea ovttas sámegielat fágaolbmuiguin odasmahttán riektáčállinmála davvisámegiela várás (Riektáčállinrávvagat). Dat lea leamaš gullaskuddamis ja lea meannuduvvon Sámi Giellagáldus. Gihpa almmuhuvvo 2016:s.

Sámediggi addá rávvagiid sámi báikenamaid ja daid čállinvugiid oktavuodas. Okta dain sivain lea ahte sámi báikenamat, mat meannuduvvojit báikenammalága vuodul, galget geavahuvvot galbbain ja kárttain. Duohtavuodas, maid maiddá raporta Sámi logut muitalit 6 čujuha, váldá guhkes áiggi ovdalge sámi namat ihtet galbbaide, vaikke vel gávdno ge mearriduvvon hápmi Báikenammalága vuodul. Suohkanat dohkkehit poastačujhusaid, ja dan oktavuodas lea Sámediggi addán rávvagiid.

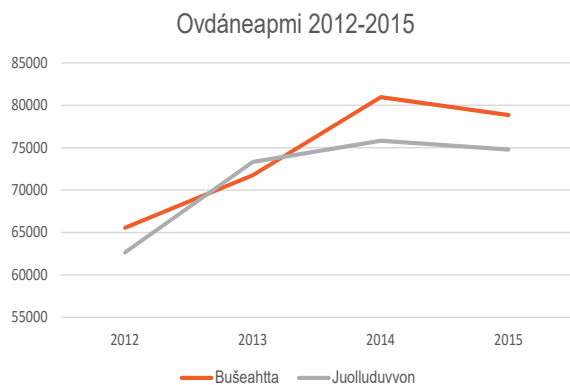
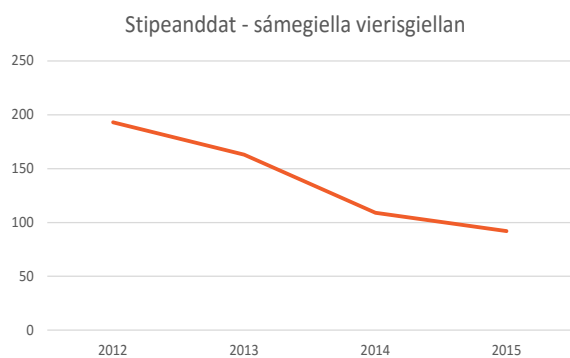
Giellakampánja "Sámás muinna" oktavuodas ilmmat unna girjjáš mas lea beaivválaš sámit ja dajaldagat sihke davvi-, julev- ja lullisámegilli

1.3 Giellageavaheaddjit

Sámi giellaángiruššamat mánáid ja nuoraid várás eanedit sámegeielat fágaolbmuid logu boahtteáigis buot servodatsurggiin.

Giellakampánja Sámás muinna / Snakk samisk t' mæ loahpahuuvui ovttas Guovdageainnu beas-sášfestiválain, buriin bohtosiin. Sullii 1000 sámi nuora serve kampánja loahpaheapmái.

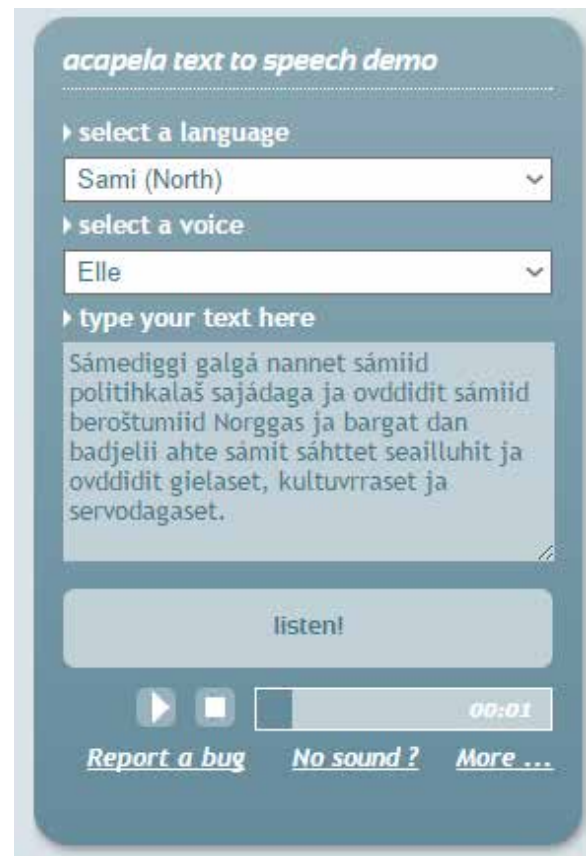
Sámediggi juolluda giellamovttiidahttinstipeandda daidda ohppiide geain lea sámegeiella fágan joatk-
kaoahpus.

2012 lei buoremus jahki, go 193 oahppi ohce stipeandda sámegeiella várás vierisgiellan. Oh-canhivodat dán ohppiidoavkkus lea njiedjan 92 ohcamiin 2012 rájes 2015 rádjai. Eat dieđe siva njiedjamii, go mis eai leat logut mat mitalit galle oahppis lea sámegeiella vierisgiellan. Daid ohppiid lohku, geain lea sámegeiella vuosttaš ja nubbi giel-
lan, lea viehka dássit, muhto erohus lea stuoris daid ohppiid logu gaskkas geain lea sámegeiella fágasuorggis ja daid ohppiid gaskkas geat ožžot stipeandda. Uhcidan dihtii dán erohusgaskka mii

jugiimet dieđuid stipeandda birra 2015:s buot joatkkaskuvllaide vida davimus fylkkas. Dan mii dahkat maiddái 2016:s.

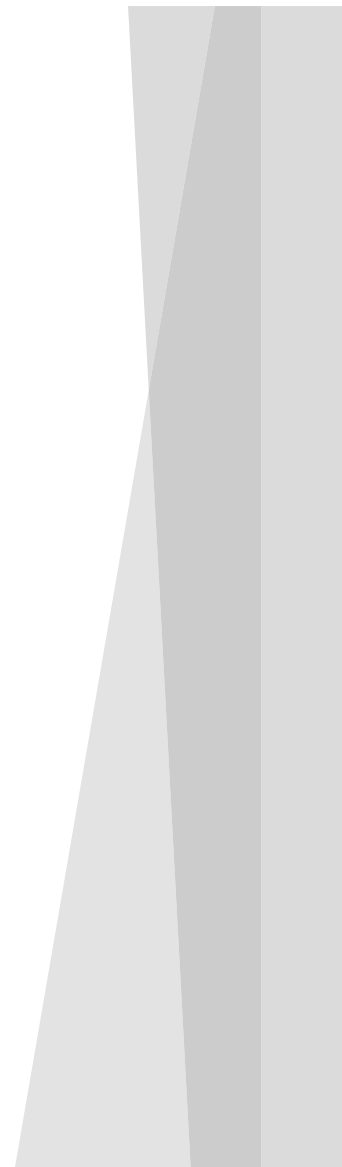
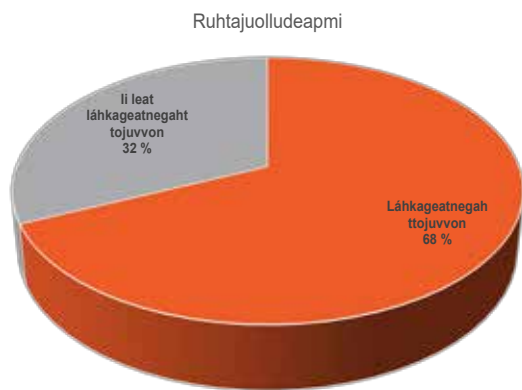
Hupmansyntesa lea šaddan deatalaš doarjjan oahppanproseassas doaimbavádjat ohppiide ja olbmuide geat iešgudet sivaide geažil eai máhte lohkat. Sámediggi lea ovttas Acapela Group AB:in, Divvun:in ja Giellatekno:in Romssa universitehtas ráhkadan hupmansyntesa davvisámegeiella várás mii almmuhuvvui geassemánu 2015.

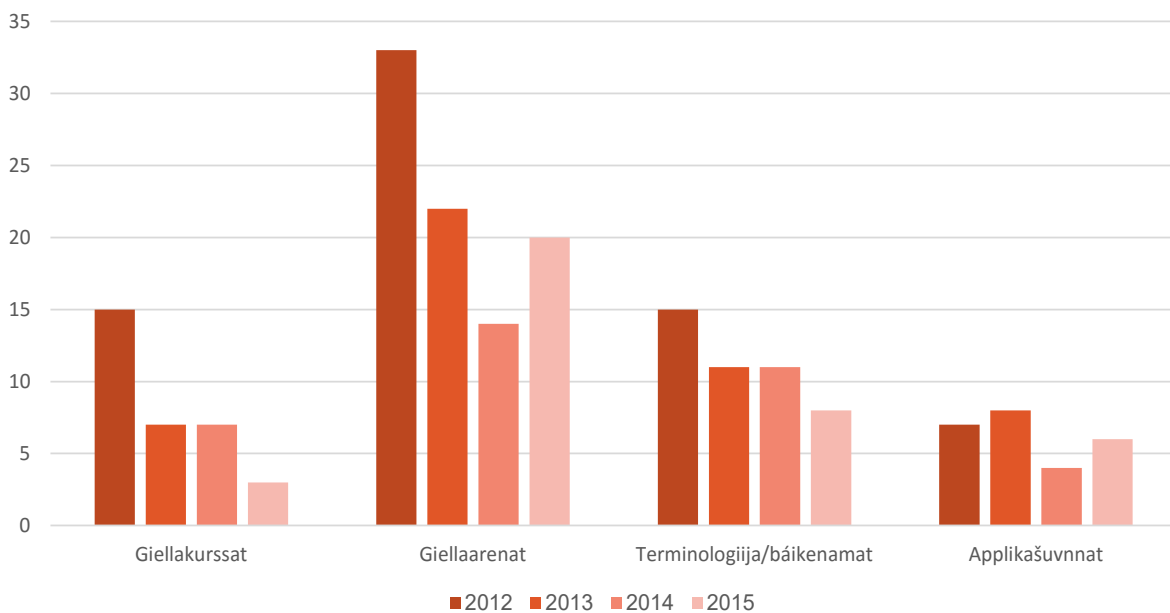
Hupmansyntesa

Njuolggadoarjja lea juogaduvvon daidda doaimbajuide mat leat geatnegahttojuvvon lága vuodul ja daidda mat eai leat geatnegahttojuvvon lága vuodul.

- 10 suohkana: 19 000 ássi
- 4 fylkkasuohkana: 500 000 ássi
- 14 sámi giellaguovddáža: 18 000 olbmo olahusjoavkkus

Juolludemiid lohku

Sámegeiela hálddašanguovlu

Sámi giellaguovddázt

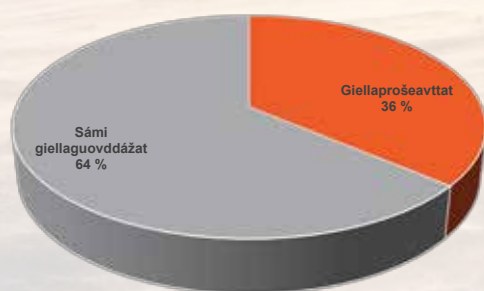
1.4 Sámegeiela geavaheapmi

Čilgehusas *Suohkanodastus ja sámi beroštusat* bohtá ovdan ahte sámegeiela hálddašanguovllu suohkanat rihkkot sámelága giellanjuolggadusaid beaivválaččat. Fylkkamánni lea váiddainstánsa ja 2015:s eai lean Sámedikkis dieđut dan birra ahte ovttaga dan njealji fylkkamánnái livččii bohtán váidda sámelága 3. kapihttala čuovvoleami geažil. Hástalusat leat guovtteláganat, suohkanat eai čuovvol sámelága njuolggadusaid ja sámegeiela geavaheaddjit eai geavat váidinvejolašvuoda. Sámediggái dát ášši lea oahpis ja lea álggahan guovttegielatvuoda ulbmilstivrejuvvon ruhtadan-ortnega evaluerema, ja guovddáš eiseválddit leat nammadan lávdegotti mii galgá guorahallat giellanjuolggadusaid. Lávdegotti mandáhtas bohtá ovdan earret eará ahte giellanjuolggadusaid áitardandoaimma galgá guorahaljojuvvot.

2015:s juolludii Sámedikki dievasčoahkkin 73,8 milj. ru sámegeilli. Das juogaduvvui 48,4 milj. ru sámegeiela hálddašanguovllu gielddaide ja fylkka-gielddaide. Dat mearkkaša ahte sullii 500 000 olbmo sámi giellahálddašanguovllus Norggas ožžo 2015:s vejolašvuoda geavahit sámegeiela go lei oktavuoha gielddaiguin ja stáhta orgánaiguin.

Sámediggi lea juohkán ná daid njuolggadoarjagiid mat eai leat lága bokte geatnegahttojuvvon::

Ruhtajuogadeapmi- ii leat láchageatnegahttojuvvon

Sámediggi lea leamaš mielde ruhtadeamen 13 sámi giellaguovddáža mat oktiibuot dán jagi leat čadahan sullii 30 jahkeberggu. Sullii 18 000 olbmo áset sámi giellaguovddážiid doaimbanguovllus ja sis lea dakko bokte leamaš vejolašvuoha searvat sámi gielladoaimmaide.

Sámi giellaguovddážiid doarjaortnet lea odasmahttojuvvon, dan geažil go ovddit málles lei váilevaš einnostanvejolašvuoha. Dakko bokte ahte odasmahttit 3-jahkásaš doaimbaplánaid giellakurssaid ja giellaarenaid ektui, deattuhuvvo giellanannen, mii lea giellaguovddážiid váldodoaimma. Dat addá vejolašvuoda mihtidit báikegottiid sámegeielalaš ovdáneami.

2015:s juolluduvvui prošeaktadoarjja 37 prošeaktii, mii lea veaháš lassáneapmi 2014 ektui.

Sámediggi čujuha dasa ahte leamaš riikkaid-gaskasaš fuomášupmi sámegeiela geavaheami iešguđet beliid oktavuodas Norggas. ON Nálle-vealahanlávdegoddi lea iežas rávvagiin Norgga ráđđehussii 2011:s cuiggodan sámi dulkkaid ja dulkonbálvalusa váilli dearvvašvuodasuorggis ja riektelágádusas dakkár suorgin mas nátionála eiseválddit fertelijt čadahit sierra doaimbajuid. Viidáseappot oaidná Sámediggi dárbbu buoret statistihkalaš vuđđui árvvoštallat ulbmilolahusa sámi giellapolitihkas, dás maiddá sihke kvantitatiiva ja kvalitatiiva statistihka.

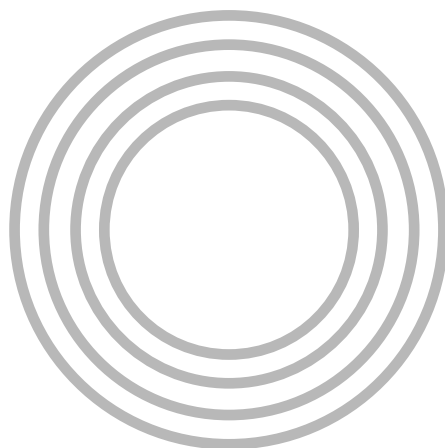
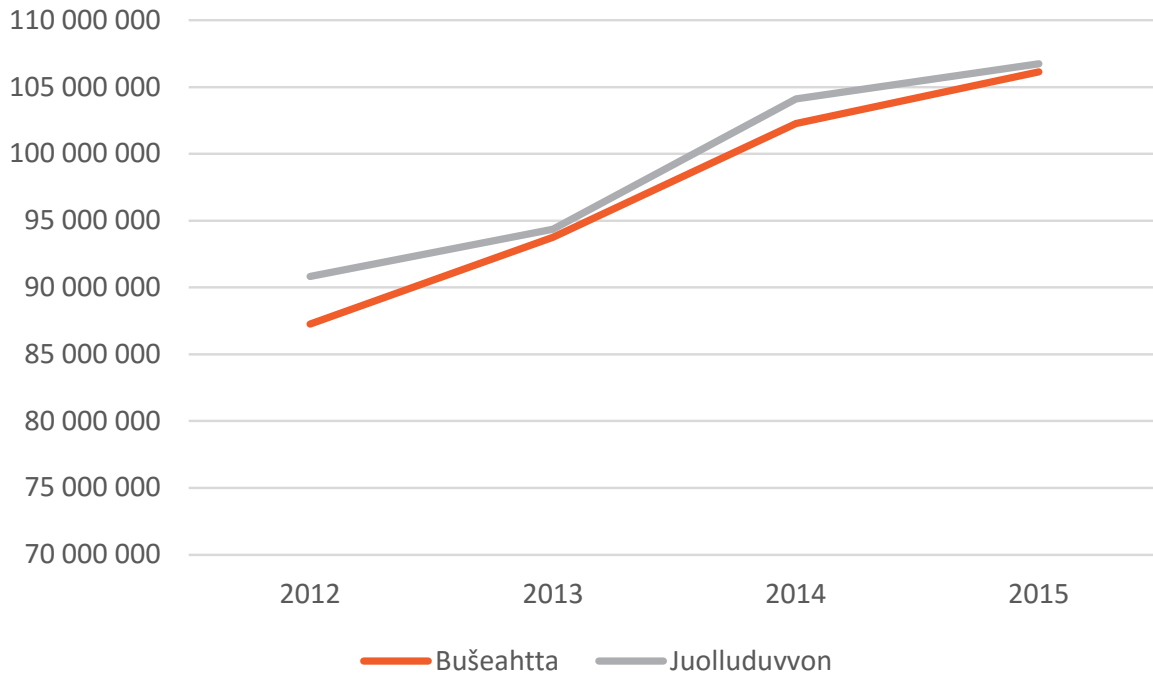
Sámi oktasaš identitehta čatnasa sámi searvevuh-tii, oktasaš sámi kultuvrralašgovastagaide ja op-pasámi áddejupmái das mii sápmelašvuoha lea rastá nátionálastáhtaid rájaid. Dat čatnasa maiddá sápmelaččaid stáhtusii álgoálbmogin ja min ovd-dasvástádussii sihkarastimis ja ovddideamis min gielaide bohteáiggi. Sámi giela, kultuvrra ja sámi servodagaid gáhtten ja ovddideapmi sápmelaččaid iežaset eavttuid vuodul mearkkaša ahte sámegeielaid stáhtusa ferte nannet. Giela mearkkašumi geažil identitehtamearkan lea deatalaš ahte eanebut besset oahppat sámegeiela.

2 Kultuvra

Sámedikkis leat njeallje ángirusšansuorggi maiguin juksat dan mihttomeari ahte *mis galgá leat ealli ja juohkelágan sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta ja lea buohkaid olámuttus.*

Juolluduvvon submi:

106,736 miljon ru.

2.1 Čielgasat ovddasvástáduš sámi kultuvrras

Mihttomearrin lea ahte Sámediggi galgá leat okta dain deataleamos eaktudeddjiin sámi dáidaga ja kultuvrra ovddideapmái. Sámediggi lea čielgasit dadjan ahte min kulturáŋgiruššamis deattuhuvvo addit sámi dáiddáriidda ovdánanvejolašvuodaid dáiddáršiehtadusa ja ohcanvuodot ortnegiid bokte ja addit sámi kulturásahusaide buriid rámmaeavttuid.

Gulahallamis guovddáš eiseválddiiguin kulturáššiid birra lea Sámediggi erenoamážit deattuhan odđa vistti Saemien Sijte:i, ovddidanplánaid Beaivváš Sámi Našunálteáhtera várás, rámmaeavttuid sámi museaide dáža museaid ektui, máhcahanprošeavtta Bååstede, ávočalmmusteami Tråånte 2017, sámi girjerádjofálaldaga, stáhtaortnegiid heaittiheami oktan guovddášásahusaiguin ja sámi sisdoalu stuorradiggedieđáhusas oktasaš sáddagiid birra. Sámediggi vásiha ahte rádđehus ii miedit sámi dárbbuide kultursuorggis 2015:s.

Hálddahaslaš konsultašuvnnat lea čadáhuvvon stuorradiggedieđáhusa oktavuodas dábbalaš sáddagiid birra.

Sámediggi lea joatkán ovttasbarggu Norgga kulturráđiin 2015:s dainna ulbmiliin ahte oainnusmahttit regionála eiseválddiid ovddasvástáduš sámi dáidagis ja kultuvrras, mii lea mielde nanne-min sámi kultuvrra, dás maiddái vuoiŋjalaš sámi kulturárbbi.

Sámediggi oaivvilda ahte dárbbášuvvo nannet kulturpolitihka nationála sámepolitihkas, mas deatlaš sámi kulturpolitihkalaš prošeavttat ožžot dan doarjaga mii dárbbášuvvo dasa ahte gáhttet ja viidáseappot ovddidit sámi kulturovdanbukti-miid mánggabealatvuoda. Sámediggi oaivvilda ahte dakkár nannen kultursuorggis eaktuda ahte stáhta eiseválddit ovttasráđiid Sámedikkiin gávdnet odđa vugiid mo buohtalastit kulturpolitihka. Sámediggi čujuha dasa ahte ovddeš nationála kulturnannemat uhccán leat bohtán sámi kultuvrii ávkin.

Elin Käven

2.2 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Dáiddáršiehtadusa bokte lea Sámedikkis mihttomearrin fuolahit ahte sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostañvejolaš rámmaeavttut doaibmaseaset. Dan ollašuttimii, ja dasa ahte addit sámi dáiddáriidda stuorát ovddasvástádusa sámi dáidaga ovddideamis, lea Sámedikkis ja Sámi dáiddárrádis leamaš ovttasbargošiehtadus 2004 rájes. 2015:s sohpe bealit odasmahttit dán ovttasbargošiehtadusa áigodahkii 2016–2019. Ovttasbargošiehtadusas leat mihttomearit sámi dáiddapolitiikkii ja njuolggadusat jahkásaš dáiddáršiehtadusa šiehtadallamiidda. Jagi 2015 dáiddáršiehtadusa ekonomalaš rámma lei 7,1 milj. ru. Dat lea dagahan ahte Sámi dáiddárráđđi ja sámi dáiddárorganisašuvnnat leat ožžon buriid vejolašvuodaid láhčit organisašuvnnaid doaibmamii, ja maiddái oažžut sadjái fágakonsuleanttaid sámi čáppagirjjálašvuodas, juoigamis, musihkas, dánsumis ja teáhteris, filmmas ja govvadáidagis ja dáiddaduojis. Dat lea addán einnostañvejolašvuoda sámi dáiddaeallimii, ja addá sámi dáiddáriidda stuorra váikkuhanfámu sámi dáidaga ovddideapmái. Dáiddastipeandaortnet lea deatalaš dasa ahte sihkarastit buriid

ekonomalaš rámmaid sámi dáiddáriidda, ja dasa ahte addit ovttaskas sámi dáiddárii vejolašvuoda dáiddalaš ovdáneapmái. Dat lea mielde ovddideamen márggabealat ja rikkis sámi dáidda- ja kultureallima illun ollugiidda, maiddái ollugiidda olggobealde sámi servodaga.

Sámediggi nammadii 2015:s bargojoavkku mii galgá geahčadit ovddidanvejolašvuodas juoigamii ja sámi musihkkii. Bargojoavku geige álgo geahčen 2016 raportta dillečilgehusain ja rávvagiiguin. Bargojoavkku 2015 doaibma lea veahkehan buoridit gulahallama fágaorganisašuvnnaiguin, ja addán Sámediggái odasmahttojuvvon dieđuid juoigama ja sámi musihka stáhtusa, dárbbuid ja hástalusaid birra. Bargu čuovvoluvvo 2016:s.

Sámediggi juolludii 2015:s 2 552 000 ru ruhtadit juoigan- ja musihkkaalmmuhemiid, ja gierdomátkkiid, konsearttaid, artistahonoráraid ja mátkedoarjaga sámi artisttaide. Sámi musihkka mielde nannemin identitehta ja das lea erenoamáš stuorra mearkkašupmi das ahte čalmmustahttit sámi identitehta ja Norgga márggakultuvrralaš riikan. Boadusin lea ahte sámi musihkka lea olámuttus ollugiidda.

Eanaš juoigan ja musihkka lea vuosttažettiinalmuhuvvon dan doarjaga vuodul maid Sámediggi addá, ja lea mielde mearrideamen ahte almmuhuvvo go sámi musihkka oppanassiige.

Sámediggi álggahii 2015:s prošeavtta ovttas Sámi dáiddárráđiin (SDR), gohčoduvvon čállioahppu. Prošeavtta duogáš lea ahte Sámi dáiddárráđđi (SDR) čoahkkimis Sámedikkiin lea čilgen dárbbu oažžut nuoraid čállit ja almmuhit čáppagirjjálaš čállosiid sámegillii. Čállioahpu bajimus mihttomearri lea movttiidahttit eanet sámegielat čáppagirjjálašvuoda almmuhemiide nuoraid várás. Prošeakta galgá loktet boahteáiggi čálldi girjjálaš gelbbolašvuoda. Prošeakta lea virgádan prošeaktajodiheaddji ja fágaovddasvástideaddji ja váldán ohppui 11 oassálasti. Dáid gaskkas galgá okta čállit lullisámegillii, ja earát davvisámegillii.

2015:s juolludii Sámediggi 6 302 000 ru buvttadandoarjjan čáppagirjjálašvuoda- ja fágagirjjálašvuoda almmuheapmái sámegielaide. Sámediggi lea válljen ángiruššat erenoamážit girjjálašvuoda almmuhemiin boarrásat mánáide ja nuoraide, sihke originálagirjjálašvuoda ja jorgalemiid. Dán ángiruššama boadus lea ahte sámi mánát ja nuorat ožžot buori girjjálašvuodafálaldaga iežaset eatnigillii. Eanaš sámegielat girjjálašvuoha lea vuosttažettiin almmuhuvvon dainna doarjagiin maid Sámediggi addá, ja danne lea buvttadandoarjja mearrideaddjin dasa ahte lágádusat galget nagodit almmuhit sámegiela girjjálašvuoda.

2.3 Sámi kulturásahusat arenan sámi kultuvrra gaskkusteapmái ja muosáheapmái

Sámedikki mihttomearri lea oččodit fágalaččat nana sámi ásahusaid mat leat buorit arenan sámi dáidaga ja kultuvrra ovddideapmái. Ovttasbargu ja gulahallan sámi kulturásahusaiguin lea deatlaš strategija dán barggus. Jahkásaš gulahallančoahkkimiin besset ásahusat ovddidit iežaset dárbbuid ja hástalusaid. Dat addá Sámediggái vejolašvuoda áddet ásahusaid hástalusaid ja dárbbuid. Vaikke vel leat ge gáržžes ekonomalaš rámmat, de lea Sámediggi maiddái 2015:s várren eanet kulturáigumušaide ja kulturásahusaide sámediggebušehtas go dan maid Kulturdepartemeanta lea juolludan. Sámediggi áigu gárvvistit sámediggediedáhusa sámi kulturásahusaid birra álgogeahčen 2016.

Sámi teáhterat Beaivváš Sámi Našunálateáhter, ÅarjelhsaemienTeatere ja Sámi mánáidteáhter lea 2015:s buvttadan mánga čájáhusa ja mátkkoštan eatnašiin. Odđa teáhtervistti prošekteren Beaivváš Sámi Našunálateáhtera várás lea uhccán ovdánan 2015:s. Mihttomearriin lea oažžut stáhtabušehtti rudaid teáhtervistti ovdaprošekterema álggaheapmái, dan ohcama vuodul mii lea sáddejuvvon Kulturdepartementii. Sámedikki áigumuš lea váldit hálddašanoovddasvástádusa Beaivváš Sámi Našunálateáhteris dainna lágiin ahte váldit badjelasas geatnegasvuoda nannet ja ovddidit doaimabušehta go odđa teáhtervisti huksejuvvo.

Sámi festiválat sturrot ja ovdánit, ja eatnašiin leat ollu galledeaddjit. Márkomeannu festiválas lei galledeaddjiolahus 2015:s, maŋŋágo 2014 geavahuvvui festivála evalueremii ja oddasis struktureremii. Sámediggi lážii festivála ovddideapmái dakko bokte ahte bisuhit doaibmabušehta 2015:s. Sámediggi lea máŋgga oktavuodas dadjan čielgasit Ráddehussii ahte mii leat fuolastuvvan go guovddášfestiválaid ortnet lea heahtihuvvon ja go Riddu Riddu-festivála lea massán einnostaŋvejolaš ruhtadeami.

Sámi museat leat deatalaš ásaahasat maid Sámediggi vuoruha hui bajás. 2015:s bohte guokte odđa ásaahusa sámediggebušehtii museaid njuolggodoarjagiid bokte. Dat ledje Sámi museasearvi ja Bååstede. Bååstede sámi kulturárbbi máhcaheamiin Norgga álbmotmuseas/Kulturhistorjjálaš museas, ja bargu lea dál ráhkkananmuuttus guorahallat arkiivaávdnasiid ja ráhkkanit dávvirkonserveremiin. Sámi museat barget maid dan ala ahte ráhkkanit kulturárbbi vuostáiváldimii.

Sámediggi háliida eanet deattuhuvvot iešgudet sámi kulturásahusaid ovddidandárbbuid, nu ahte dat sáhttet ovdánit iežaset eavttuid vuodul ja leat mielde bisuheamen kulturmáŋggabealatvuoda Sámis. Sámediggi oaivvilda ahte sámi kulturásahusaid dárbbut váldojuvvojit menddo uhccán vuhtii guovddáš kulturpolitihkalaš nannemiid dahje áŋgiruššamiid oktavuodas. Dán berre čoavdit Sámedikki ja departemeantta gaskasaš konsultašuvvnaid bokte, ja dan bokte ahte árjjalaččat váldit mieldesámi kulturásahusaid go ráđdehus pláne odđa kulturpolitihkalaš áŋgiruššamiid.

2.4 Sámi valáštallan

Sámediggái lea deatalaš láchit máŋggabealat valáštallandoaimmaide sámi álbmoga várás. Dan vuodul ovddidii Sámediggeráđđi 2015:s čilgehusa sámi valáštallama birra. Čilgehus meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis čakčamánu. Sámediggi lea mielde ruhtadeamen sámi valáštallanorganisašuvvnaid ja servviid doaimmaid. Valáštallamis lea deatalaš sadji sámi servodagas mii sihke nanne identitehta, hávskuda ja dearvvašmahtta. Sámi valáštallanorganisašuvvnnat galget beas-

sat addit valáštallanfálaldaga sihke ollugiidda ja buoremusaide. Lea deatalaš ahte mis leat arenat dakkár rumašlaš doaimmaide, mat leat mielde čatnamin oktavuodaid erenomážit sámi mánáid ja nuoraid gaskkas, ja gos sámi gullevašvuochta, sámi duogáš ja sámi kultuvra ja giella lea lunddolaččat vuodđun.

Sámi valáštallanorganisašuvvnnat lágидit ollu iešgudet valáštallandoaimmaid. Ollu dáin valáštallandoaimmain, nu go heargegilvohallamis ja njoarosteamis, leat oasis árbevirolaš sámi kultuvras, ja leat dál vuodđun alladási valáštallamii ja lihcadeapmái. Danne lea valáštallan deatalaš dakkár árbevirolaš sámi doaimmaid kulturguoddimii, mat muđui jávkkašedje.

Sámediggi atná positiivan dan ovdáneami go sámi valáštallit besset searvat valáštallamiidda ja kulturdoaimmaide ovtas eará riikkaid doaimmaheddjiiguin. Sámi nuorat servet juohke nuppi jagi Artic Winter Games lágидemiide, mat 2016:s lágидuvvojit Ruonáeatnamis. Dáidda lágидemiide servet eará árktalaš guovlluid nuorat, ja sámi nuorat sáhttet dieinna lágiin oažžut oktavuoda eará árktalaš nuoraiguin ja álgoálbmotnuoraiguin.

Sámediggi oaidná dan dárbbu mii sámi valáštallamis lea eanet kultuvrralaččat heivehuvvon valáštallanarenaide ja rusttegiidda, dat guoská erenoamážit dakkár sámi valáštallansurggiide nu go heargegilvohallamiidda mat guhká leat dárbašan heivehuvvon valáštallanrusttegiid.

2.5 Sámi mediat

Sámedikki barggu mihttomearri sámi mediain lea hukset ja ovddidit dakkár sámi mediaid mat váikuhit servodatáŋgiruššama.

Sámediggái lea deatalaš ahte mis leat máŋggalágan aviissat, prentosat ja eará mediat mat leat mielde ovddideamen sámi servodaga, ja mat leat mielde láchimin bajásčuvgehussii ja gaskkusteapmái, ja oaivillonohallamiidda ja servodatdigaštallamii. Lea maid deatalaš giellaovddidanperspektiivas ahte leat máŋggalágan mediat mat geavahit sámezielaid árjjalaččat. Sámediggi lea 2015:s joatkán áŋgiruššama sámi mediaiguin ja prentosiiguin.

Leat čadahuvvon hálddahuslaš konsultašuvnnat stuorradiggedieđáhusa 38 (2014-2015) «Open og opplyst. Allmennkringkasting og mediemangfald» birra. NRK rolla ja ovddasvástádus mediafálaldaga ovddideamis sámi álbmogii, sámi mediafálaldaga nannemis ja ovddideamis sámi servodaga ovdáneami vuodul, lei earret eará deatalaš Sámediggái. Sámediggi válddii maid ovdan dan ahte sámi prográmmasidoallu ferte leat oassin vejolaš odđa šiehtadusas gaskkustangeatnegas gávppálaš oktasaš sáddagiin. Konsultašuvnnain bijai Sámediggi ovdan sávaldaga oažžut sámi ovddastusa dan mediašláddjivuodálávdegoddái, maid ráđdehus nammadii 2015 čavčča. Lávdegoddi galgá čielggadit mo ekonomalaš váikkuhangaskaomit mediasuorggis buoremus láhkai sáhttet lágiduvvot movttiidahttin dihtii mediašláddjivuhtii. Kulturdepartemeanta lea čuovvolan oasi Sámedikki árvalusas stuorradiggedieđáhussii, muhto mediašláddjivuodálávdegoddi nammaduvvui 2015 čavčča sámi ovddasteaddji haga.

2.6 Ávvudeapmi Tráante 2017

2017:s čálmustahtta 100-jagi ávvudemiin sámi álbmoga vuosttaš riikkačoahkkima mii lei Roandimis guovvamánu 6. b. rájes 9. b. rádjai 1917. Sámediggi, Lulli-Trøndelága fylkkasuohkan ja Roandima suohkan áigot ovttá čálmustahttit dán sámeálbmoga historjja deatalaš dáhpáhusa. Ávvudeapmi 2017:s čálmustahtta sámiid historjja, ja dan demokratiijaovdáneami mii lea dáhpáhuvan, muhto geahčča maid ovddasguvlui ja jearrá maid mii sáhttit dahkat vai demokratiija viidána min áiggis. Ávvudeapmi galgá leat rabas ja čohkket sámiid oktan álbmogin njealji riikkas. Tráante 2017 galgá lágídit guokte stuorra konferánsa. 4. Sámi parlamentariihkkárkonferánsa 2017 ovddasteddjiiguin Suoma, Norgga ja Ruota bealde sámedikkiin ja Ruošša bealde sámiid ovddasteddjiiguin, ja 21. Sámekonferánsa Sápmi 2017. 2015:s dahke Sámediggi, Lulli-Trøndelága fylkkasuohkan ja Roandima suohkan ovttasbargošiehtadusa Tráante 2017 lágideapmái. Ovttasbargošiehtadusas dadjet bealit ahte prošeakta dárbaša ruhtadeami stáhtas.

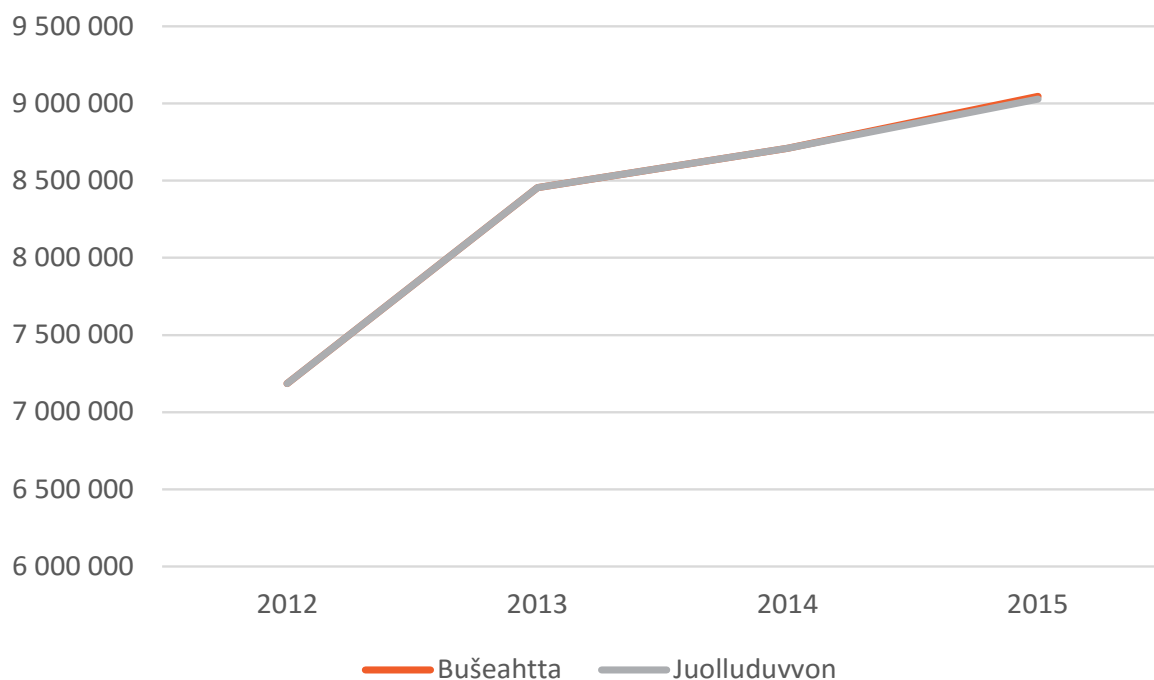

Sámi álbmoga vuosttaš riikkačoahkkkin Roandimis 1917

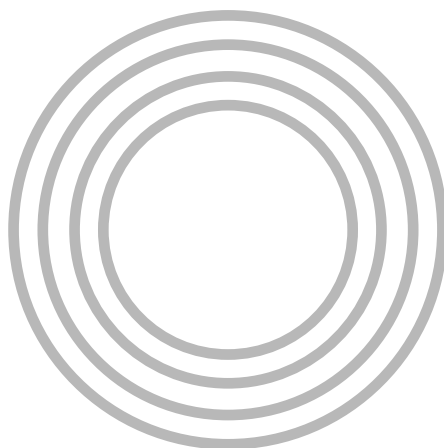
3 Girjerádju

Sámedikki girjeráju barggu váldomihttomearri lea eanedit máhtu sámi girjjálašvuoda birra.

*Juolluduvvon submi:
9 miljon ru.*

Bušeahtta ja juolludeapmi leat seamma dásis

3.1 Gaskkustandoaibma

Sámedikki girjerádjju oastá ja lagada buot sámi girjjálašvuoda, sámi oahpponeavvuid ja eará ávdnasiid sámegeillii ja eará gielaide sámi dilálašvuodaide birra. Stuorra oassi luoikkahemiin lea dat maid eará fága- ja álbmotgirjerádjut dinggojit. Dasa lassin luoiká girjerádjju girjepáhkaid girjebusside ja eará girjerájuide. Nationála girjerádjju lea geatnegas lágidit girjerádjjoávdnasiid Sámedikki girjerádjui. Geatnegaslágideapmái gullet buot girjjit ja dokumeanttat almmuhuvvon Norggas mat leat sámegeillii dahje oasit teavsttas lea sámegeillii, geahča Lága geatnegaslágideami birra (Lov om pliktavlevering). Sámedikki girjerádjju lea maid ovddasvástáduš doaimmahit hálddašangirjerádjju Sámedikki bargiid ja politihkkáriid várás. Čájehuvvo ahte dat bálvalus lea hui deatalaš, ja dat lea maŋimus jagiid viidánan ja girjerádjui váldet ollu bargit oktavuoda.

Sámediggi oažžu dál njuolggadoarjaga gávccii sámi girjebussii. 2015 várás juolluduvvui oktiibuot 8 974 000 ru. Doarjjaortnega mihttomearri lea addit sámi girjerádjjobálvalusaid mat leat buorit ja álkít olámuttus olles sámi álbmogii ja earáide.

Sámediggeráđđi lea doallan gulahallančoahkkima girjebussiiguin. Girjebussiid ovddasteaddjit muitaledje stáhtusa ja hástalusaid birra, ja Sámediggi bijai ovdan girjebussiid siskkáldas kártema. Muhtun girjebusset doibmet kulturbussen mas deatuhuvvojit čájáhusat ja iešguđet lágideami busse, lassin luoikkaheapmái. Árbevirolaš girjebussiin lea uhcít sadjit čájáhusaide ja lágidemiide, váldodoaiman lea luoikkaheapmi.

Sámediggi čađahii siskkáldas kártema mii sádejuvvui girjebussiide. Gažaldagat ráhkaduvvojedaid eavttuid vuodul mat leat biddjojuvvon ortnegii, seammás go mii háliidit gullat mo sii oidnet boahteáiggi girjebussedoaimma. Kárten čájehii ahte girjebussiin leat hui iešguđet lágan girjjálašvuota sámegeillii. Okta vástidii ahte sis luoikkahit uhccán sámegeielat ávdnasiid go leat uhccán

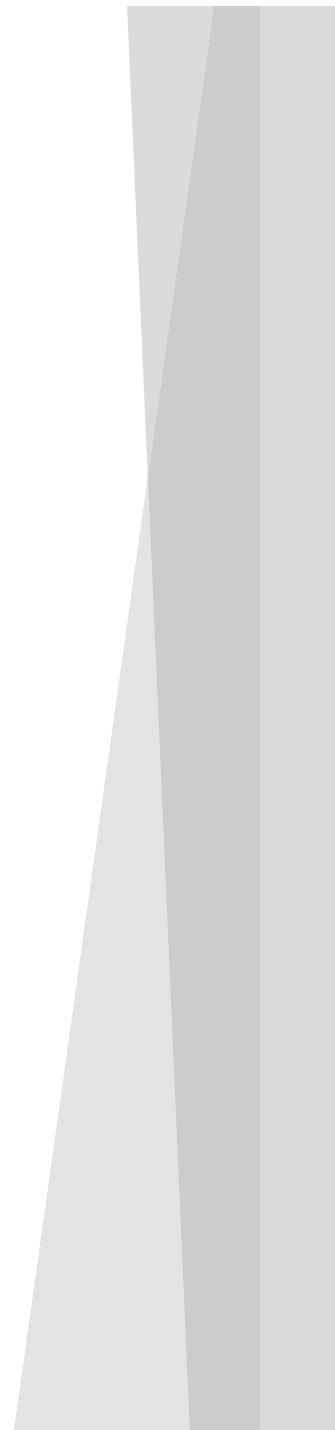
Ráđđeláhttu Henrik Olsen galleda Lulli-Trondelága girjebusse

olbmot mat hállet sámegiela dan guovllus gos girjebusse vuodjá. Eanaš girjebussiin lea luoikkaheapmi njiedjan. Dan gažaldahkii ahte mo sii oidnet boahtteáiggi girjebussedoaimma, vástidedje eatnašat ahte ain bistá dárbu girjebussedoibmii sin guovllus. Sii háliidit maid eanet deattuhit lágidemiid ja gaskkusteamii girjebusses.

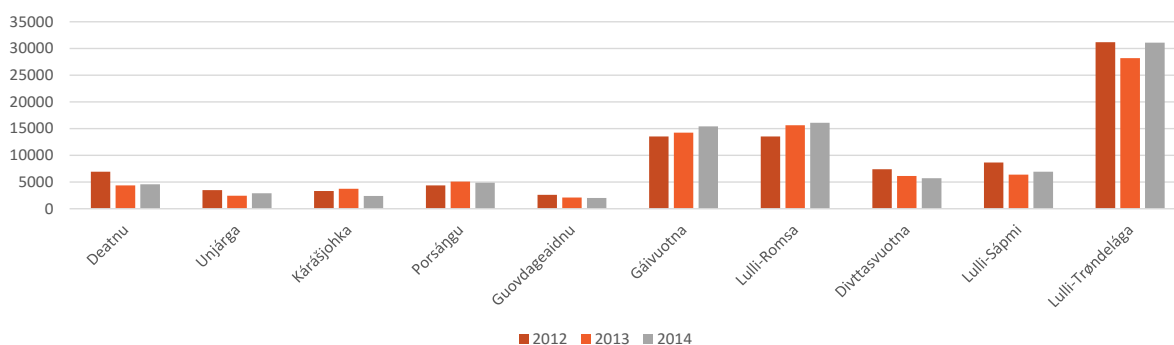
3.2 Girjerádjoovdáneapmi

Sámedikki girjerájus lea erenoamáš ovddasvástádus das ahte bajidit girjerájuid gelbbolašvuoda sámi girjjálašvuoda ja kultuvrra birra. Girjerájut ja girjebusset vástidit ahte sii háliidit dakkár Sámedikki girjeráju mii bargá eanet árjjalaččat gaskkustemiin, fágalaš bagademiin ja sámi girjerádjobálvalusa ovddidemiin.

Sámedikki girjerádju lágidii sámi girjjálašvuoda-beivviid golgotmánus Sámedikkis. Mánnga sámi girječállit lohke iežaset girjjiin. Oktiibuot ledje sullii 80 oasseváldi, sihke bibliotekárat ja eará berošteaddjit. Joatkkaskuvlaoahppit oassálaste goappašiid beivviid. Sámi girječállit ledje hui duhtavaččat go sii besse oahpásmahttit iežaset girjjiide, ja oasseváldit ledje bures duhtavaččat prográmmain.

Luoikkaheapmit oktiibuot

Ollislaš luoikkaheapmi girjebussiin. Našunála girjeráju logut mielde

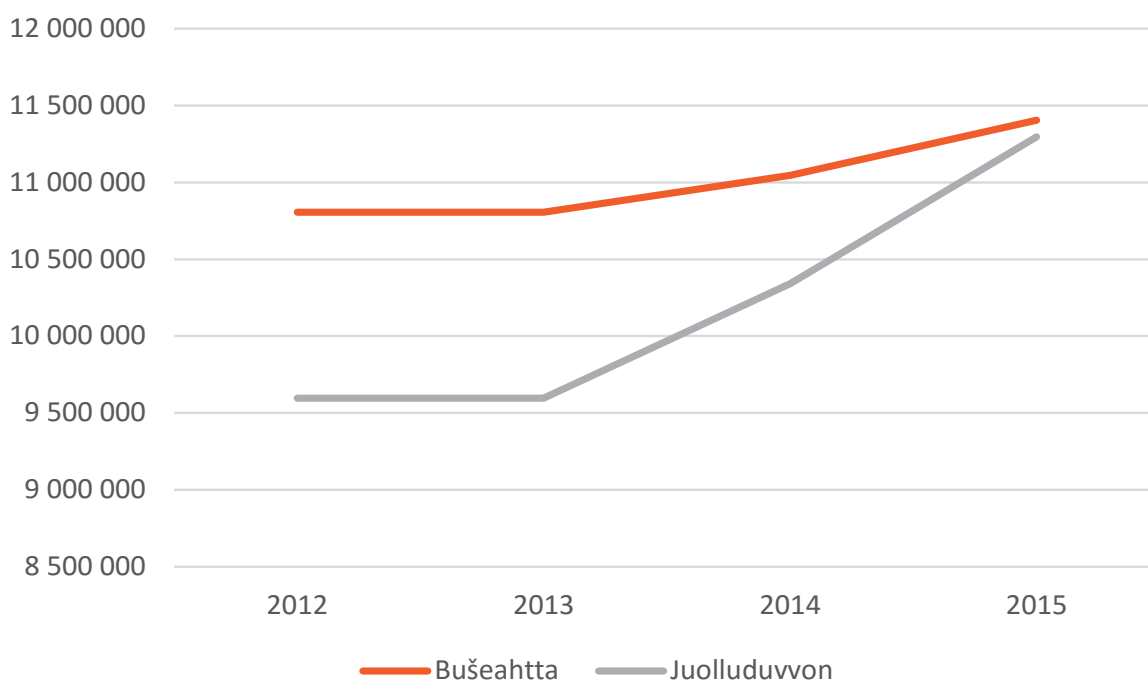
Sámi girjebusset gávdnojit miehtá Sámi

4 Mánáidgárdi

Sámedikki mánáidgárdesuorggi váldomihttomearri lea *ahte sámi giella, kultuvra, árbevierut ja vuoddoárvvut leat oidnosis mánáidgárddiin*. Sámediggi lea ožžon evaluerejuvvot mánáidgárddiid doarjjaortnegiid, gárvvis 2015:s. Evalueren čájeha bures mánáidgárddiid doarjjaortnegiid ja gielladili váikkuhusaid. Nordlandsforskning (2015) cealká loahpalaččat ahte mánáidgárddiid doarjjaortnega beaktu lea buorre. Evalueren evttoha rievdatasaid doarjjaortnegiin, juoidá maid Sámediggi áigu geahčadit 2016:s.

Juolluduvvon submi:

11,297 miljon ru.

2015:s geavahuvvui 11 296 975 ru ja 100 000 ru geavahuvvui lágídit guokte seminára mánáidgárdebargiid várás.

Dát lea 108 025 ru unnit geavaheapmi go bušeahttas. Sivvan lea vuosttažettiin badjelmeare geavaheapmi ortnegis pedagogalaš ávdnasat. Dat lea gokčojuvvon ovddeš jagiid doarjagiid ruovttoluotta geassimiin ja ovtta doarjaga ruovttoluotta máksimiin.

Geassemánu 2015 dohkkehii dievasčoahkkin doaibmaplána sámi mánáidgárdefálaldaga várás. Doaibmaplána váldodeattu lea biddjojuvvon dasa ahte lámhčit buoret kvalitehtii sámi mánáidgárdefálaldagas. Doaibmaplána lea deataleamos doaibmabijut maid Sámediggi háliida čadáhít ovdidan dihtii buori sámi mánáidgárdefálaldaga.

4.1 Mánáidgárddi sisdoallu

Ortnega mihttomearri lea ahte mánáidgárddiin lea sámi sisdoallu mii ovdánahtta ahtanuššama, oahppama ja hápmašuvvama ovttasrádiid mánáid ruovttuin. 6 521 253 ru geavahuvvui. 24 sámi mánáidgárddi ja 7 ossodaga dáža mánáidgárddiin lea ožžon doarjaga. 668 máná ožžot ávkki sámegielfálaldaga dán ortnegis, das 640 máná davvisámegillii, 21 máná julevsámegillii ja 7 máná lullisámegillii. Doarjja lea veahkehan buoridit mánáidgárddiid sisdoalu kulturmuosáhemiid, árbedieđu oahpaheami ja pedagogalaš oahppanarenaid láhčima dáfus.

Dálá lágat hehtejit Sámedikki juksamis iežas mihttomeriid. Dálá lágaid vuodul ii leat buohkain geat dan háliidit, vuoigatvuohta oažžut sámi mánáidgárdefálaldat, muhto dušše vuoigatvuohta oažžut saji mánáidgárdái. Sámediggi lea evttohan Máhttodepartemeantta (MD) rievdadit mánáidgárdelága. Sámediggi ii leat ožžon vástádusa Máhttodepartemeanttas das mo bargu vejolaš láhkarievdadusain galgá dahkkojuvvot viidáseappot departemeanttas.

Sámediggi lea 2015:s nu go plánejuvvon, čadahan guokte seminára mánáidgárdebargiid várás. Seminárat galget nannet ovttasbarggu gaskal Sámedikki ja mánáidgárddiid. Sámediggi lea ožžon dieduid ruovttoluotta ahte konferánša veahkeha vásáhuslonohallamiidda, gealbudeapmái ja bagadeapmái mii fas buorida kvalitehta, ja addá dohkálaš fágalaš sámi sisdoalu mánáidgárddiin. Guovtti manjimus jagis leat semináraide boahán badjel 100 oassálasti. Ovddeš jagiid lea Sámediggi lágidan golbma seminára, muhto 2015:s lágiduvvojedje dušše guokte seminára. Sámediggi oažžu ruovttoluotta dieduid mánáidgárdebargiin ahte dárbbášuvvojit eanet seminárat ja mánáidgárdekonferánssat. Danne áigu Sámediggi geahččalit oažžut eanet resurssaid vai bisuhuvvojit dálá deaivvadansajit.

4.2 Giellaovdáneapmi mánáidgárddis

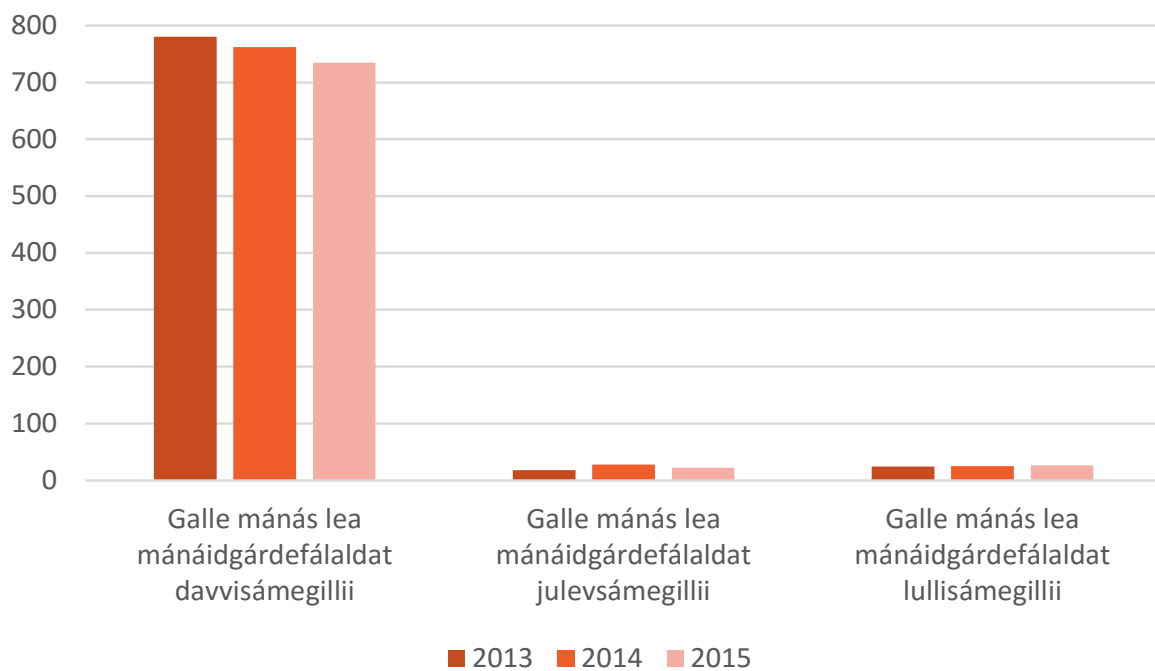
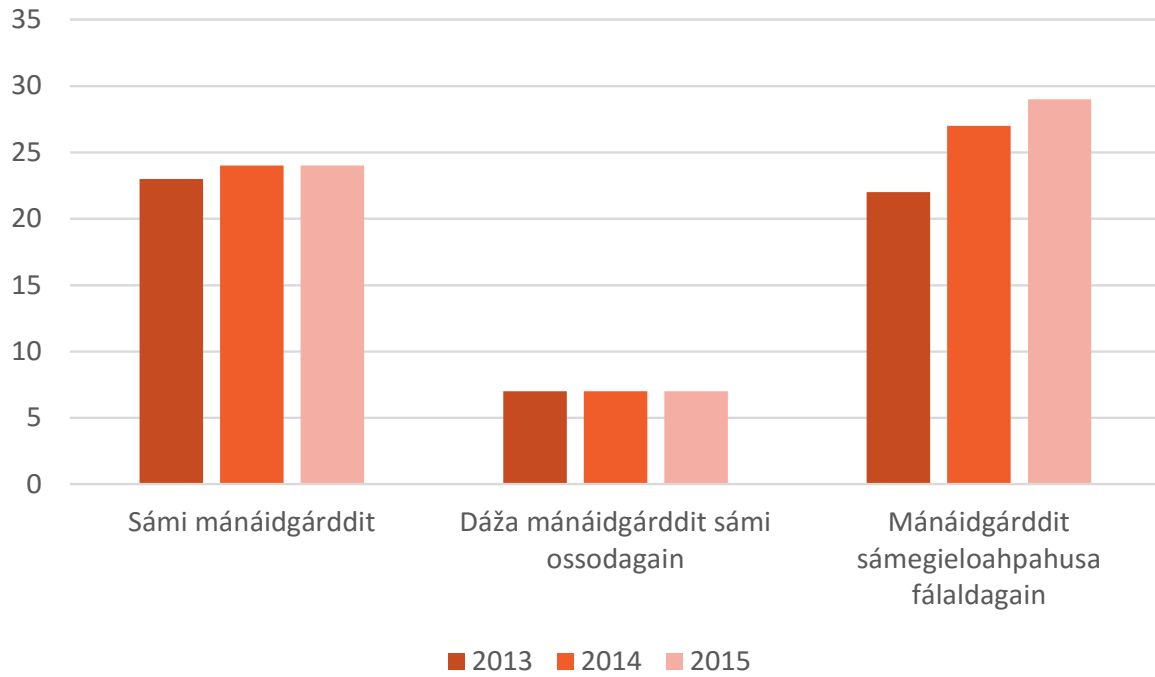
Ortnega mihttomearri lea ahtemánáid giellahtanuššan davvi-, julev- ja lullisámegiela movttidahttojuvvo. 2015:s geavahuvvui 1 197 700 ru. Dát lea veahás eanet go bušeterejuvvon. 2015:s ledje eanet mánáidgárddit go vurdojuvvon mat ožžo doarjaga sámegieloahpahussii. 29 mánáidgárddi leat ožžon sámegieloahpahusa, mii lea lassáneapmi guovtti ovddit jagis. Dat lea dagahan ahte 115 máná ožžo sámegieloahpahusa, main ledje 95 davvisámegiela máná, 1 julevsámegiela máná ja 19 lullisámegiela máná.

Sámi mánáidgárdefálaldagain oaivvilduvvo fáladat mas mánáidgárdeolbmama lea vuodduvuvvon sámi gillii ja kultuvrii. Eaktun lea ahte mánáidgárddi jodiha sámegiela bargi. Nu vuordá ge Sámediggi ahte gielddat virgádit fágaolbmuid ja eará sámegiela giid dáid mánáidgárddiide.

2015:s bodii ovdan mediain ahte mánáid eai leat ožžon sámi mánáidgárdefálaldaga. Váhnemat ánggirusše ja diedihedje Sámediggái duhtameahtunvuoda das mo giela meannuda daid áššiid. Sámedikkis leat leamaš ollu čoahkkimat gielddaiguin ja mánáidgárddiiguin. Dat lea earret eará dagahan ahte Plassje suohkan áigu álggahit lullisámi mánáidgárdefálaldaga. Oslo giela virgáidii dárogielat olbmot sámi mánáidgárdái 2015:s. Giela lea maid evttohan rievdadit mánáidgárddi njuolggadusain nu ahte ii galgga leat gáibádusain ahte bargi lea sámegiela. Sámediggi lea dál vuoláičállimin gávpotsiehtadusa Oslo gielddain. Earret eará lea sávaldat sihkarastit ahte virgáduvvo sámegiela bargi Oslo sámi mánáidgárdái.

Julev- ja lullisámi guovlluin lea dárbu nannet mánáid sámegiela mánáidgárdefálaldaga bokte. Eaktun lea ahte mánáidgárddit ožžot vejolašvuoda virgádit giellabargi lassin dábalaš bargiide, vai mánáidgárddit besset vuoruhit giellaaláskahttima ja giellagáhttema.

Sámi mánáidgárddiide Oslos, Romssas, Álttás ja Divttasvuonas leat vuordinlisttat mánáidgárdesajjiide. Dat čájeha ahte eanet báikkiin dárbbášuvvojit eanet sámi mánáidgárdefálaldagat.

Mánáidgárddit main lean fálaldat sámegeilli leat lassánan 58:s 60:i. Mánáidlohkku lea njiedjan 815:s 783:i áigodagas 2014-2015.

4.3 Giellalávgunmálet

Ortnega mihttomearri lea ahte mánáidgárddiin main lea sámegielfálaldat, leat buorit giellaoahpahusmálet. Dán ortnega vuoruhuvvon suorggit ledje giellalávgunprošeavttat ja báikkálaš ovdidanprošeavttat. Geavaheapmi 2015:s lei 462 500 ru mii lea 943 500 ru uhcit go bušeterejuvvon. Sivvan dasa lea go eai bohtán ohcamat vuoruheapmái giellalávgunprošeavttat, ja danne addojuvvui doarjja dušše báikkálaš ovddidanprošeavttaide. Dat mii ii geavahuvvon dán poasttas, lea geavahuvvon gokčot dan mii geavahuvvui menddo ollu ortnegis pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat. Diehtjuohkin giellalávgunmálliid birra mánáidgárdebargiide ii leat vuoruhuvvon 2015:s uhccán resurssaid geažil.

4.4 Sámegielat bargiid rekrutteren

Ortnega mihttomearri lea ahte mánáidgárddiin leat doarvá sámegielaat bargit. Sámediggi galgá váikkuhit dasa ahte šaddá sáhka rekrutteremis

ovttas guovddáš eiseválddiiguin. 2015:s lea Sámediggi earret eará addán stipeanddaid daidda sámegielaat studeanttaide geat váldet mánáidgárdeoahpaheaddjioahpu. Sávaldahkan lea deattuhit rekrutterema eanet, muhto dán barggu lagat čuovvleapmi ii leat leamaš vuoruhuvvon váilevaš resurssaid geažil.

4.5 Pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat

Ortnega mihttomearri lea ahte mánáidgárddiin leat pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat daid dárbbu várás. Pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat galget váikkuhit sámi mánáidgárdefálaldaga kvalitehta nannemii. 2015:s juolluduvvui 3 029 700 ru doarjjan. Ruđat leat geavahuvvon spillaid, giellamovttiidahttinduhkorasat, máidnasiid ja girjjiid ráhkadeapmái. Badjelmeare geavaheami sivvan lea ahte bohte ollu buorit ohcamat maid háliideimmet vuoruhit, ja ahte bázii ruhta prošeavttaid ja ovddidanbargguid ortnegis ja ođđasis

juogadeami ja ruovttoluotta máksima geažil. Sámediggi áigu ain váikkuhit dasa ahte ráhkaduvvojit pedagogalaš ávdnasat boahte jagiin.

4.6 Ovttasbargu ja oktavuoha ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla gaskka

Ortnega mihttomearri lea sihkkarastit oktavuoda ja progreshuvnna oahppansidoalus mánáidgárddi rájes skuvllii vai oktávašvuoha barggus sámi gielain ja kultuvrrain sihkkarastojuvvo. 2015:s čadahuvvui mánáidgárdeseminára fáttain rasttideapmi mánáidgárddis skuvllii. Sámediggi lea čadahan jearahallaniskosa mánáidgárddiin ja skuvllain dán rasttideami birra. Boadus čájeha ahte gielddain barget fáttain, muhto dattetge ii leat doarvái buorre ovttasbargu mánáidgárddi ja skuvlla gaskka sámi mánáid rasttideami birra. Sámediggi áigu mearridit galgá go bargat viidáseappot dainna fáttain.

Eanet dáža mánáidgárddit, váhnemat, studeanttat ja dat geat oahpahit mánáidgárdeoahpaheddjiid go ovdal leat váldán oktavuoda 2015:s. Sámedikki

mielas dát lea buorre ja boadus das ahte sámi mánáidgárdefálaldat lea čalmmustahttojuvvon eanet olggos guvlui.

Sámediggi háliida ahte sámi mánát galget lága bokte oazžut vuoigatvuoda sámi mánáidgárdefálaldahkii.

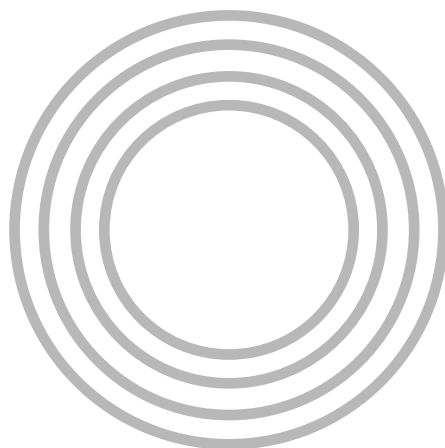
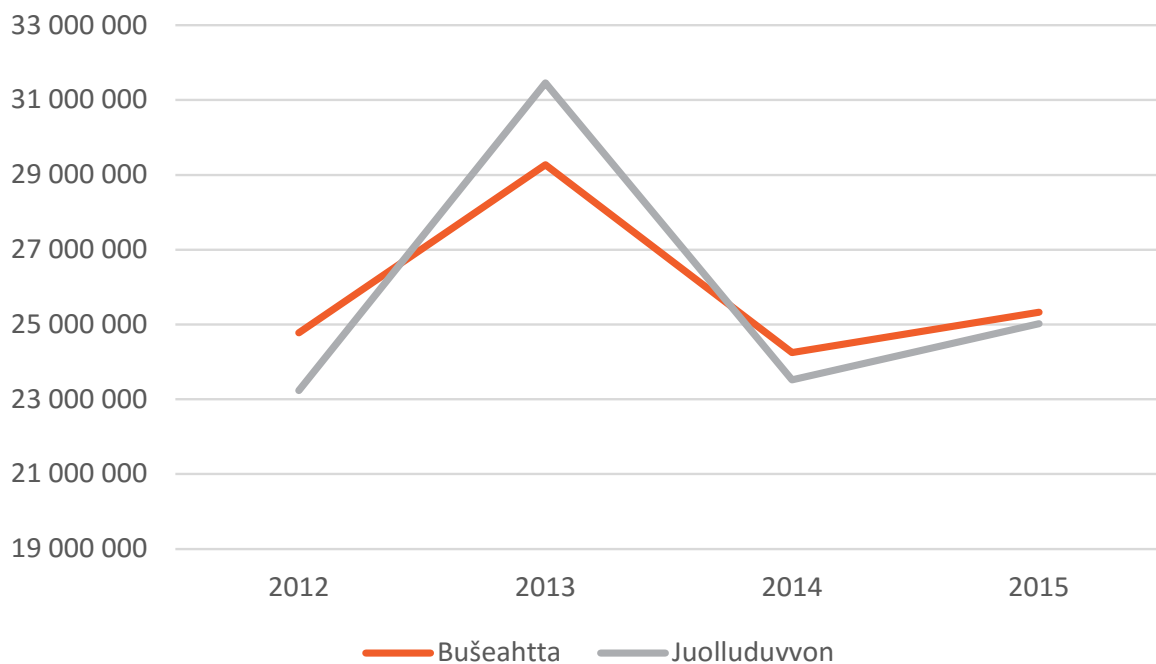
5 Vuoddoahpahus

Sámedikki váldomihttomearri vuoddoahpahusain lea ahte *sámi álbmogis lea máhttu, gelbbolašvuoh- ta ja gálggat mat dárbbasuvvojit vai sáhtta gáhttet ja ovddidit sámi servodagaid*. Dán mihttomeari juksamii leat Sámedikkis čuovvovaš ángiruššan- suorggit:

- Sámi oahppi vuoigatvuodát ja skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu
- Oadjebas oahppanbiras

Juolluduvvon submi:

25,015 miljon ru.

5.1. Sámi oahppi vuoigatvuodát ja skuvla sisdoallu ja árvovuodđu

Sámediggi bargá dan ala ahte fuolahit sámi ohppiid vuoigatvuodaid oahpahussii sámegeielas ja sámegeillii sámi kulturárvvuid vuodul. Dan mii dahkat earret eará váikkuhettiin dan ahte oahpahusláhka, priváhtaskuvlalahka ja eará stivrendokumeanttat čuovvovuvvojit ja bearráigeahčadettiin ahte sámi ohppiid vuoigatvuodát ja dárbbut fuolahuvvojit go lágat ja láhkaásahusat rievdaduvvojit.

Sámediggi sáddii loahpageahčen 2014 gula-skuddancealkámuša ja bivddii konsultašuvnnaid departemeanttain evttohusa birra rievdadit priváhtaskuvlalahka (odda friijaskuvlalahka). Sámedikki oainnu mielde lei priváhtaskuvlalahka vealaheadji, go sámi oahppit eai ožžon ollašuhthojuvvot iežaset vuoigatvuodaid oahpahussii sámegeielas ja sámegeillii. Máhttodepartemeanta hilggui Sámedikki ávžžuhusa oažžut konsultašuvnnaid go sii oaivvildedje ahte dát láhkarievdadusat eai guoska sámi beroštusaide njuolgga. Sámediggi oaivvilda ahte departemeanta hilggui konsultašuvnnaid boasttu vuodu alde ja ahte sii nu hilgo Sámedikki vuoigatvuoda beassat bivdit konsultašuvnnaid.

Sámediggi bivddii rievdadusat oahpahuslágas ja priváhtaskuvlalahkas, gáibádusaid oktavuodas guoskevaš gelbbošvuoda birra oahpahusfágain ja eará. Rievdadusevttohusat guske mearridanváldái skuvlaoktavuodas go mánáidsuodjalusbálvalus lea váldán badjelasas fuolahusa mánás. Sámediggi gáibidii ahte vuoigatvuodta sámegeillii ii noga fuolahusa váldima oktavuodas. Sámediggi ii leat ožžon vástádusa dán ávžžuhussii.

Sámediggi válddii dan oktavuodas oktavuoda Stuorradikki girko-, oahpahus- ja dutkanlávdegottiin, sihkkarastin dihtii ahte lávdegoddi diehtá ahte sii mearridit láhkarievdadusaid maid birra Sámediggi ii leat beassan konsulteret. Boađusin das lea Máhttodepartemeanta buoridan bargovugiidis konsultašuvnnaid oktavuodas Sámedikkiin.

Sámediggi lea loahpageahčen jagi bivdán konsultašuvnnaid guovtti áššis Máhttodepartemeanttas. Nubbi ášši lea gulaskuddan rievdadussii láhkaásahusas oahppolihtu ja neahttaskuvllaid birra ja nubbi ášši fas láhkarievdadusevttohus mii addá

Ellinor Marita Jáma jodiha bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegotti

Beaska Niillas lea nubbinjodiheadji bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegottis

ohppiide joatkkaoahpahasas vuoigatvuoda friija skuvlaválljemii rastá fylkkarájaid. Goappašiid áššiin šaddet konsultašuvnnat 2016:s.

Sámedikkis lea loahpageahčen 2014 leamaš konsultašuvnnat Máhttodepartemeanttain gohččuma rievdadeami birra sámi joatkkaskuvllaid stivrra várás. Sámediggi gáibidii oažžut nammadanváldi stivrii. Oahpahusdirektevra lea diedihán ahte gohččun lea rievdaduvvon nu ahte Sámediggi beassá nammadit lahtuid stivrii.

Sámedikkiin leat maiddá 2015:s váldán oahppit, váhnemat ja skuvlaeaiggádat oktavuoda sáme-gieloahpahasas birra. Oktavuodaváldimat gusket vuosttažettiin duhtameahttunvuhtii oahpahasfálaldaga organiseremiin ja sámi oahpahasfálaldagain. Sámediggi juohká dieđuid vuoigatvuodaid birra ja bagada váhnemiid váidinvuoigatvuoda birra.

Sámediggi lea bargan dan ala ahte Sámi lohkan-guovddáš galgá oažžut seamma stáhtusa ja ekonomalaš rámmaid go eará nátionála guovddážat Norggas. Dát guovddáš lea deatalaš fágaásahas daid skuvllaid várás, mat fáallet sámi oahpahasas. Guovddáš koordinere earret eará sierra oahpaheddjifierpmádaga, mii vuodđuduvvui 2013:s ja lea máhttoovddidanreaidu sámi skuvllas. Sámediggi lea mángii bivdán ahte guovddáš nannejuvvo ja áigu čuovvolit dan boahhteáiggis.

Sámediggi lea váldán ovdan eiseválddiiguin ahte sámi guluhis ohppiin galget leat seamma vuoigatvuodát oahpahasas sáme-gielas ja sáme-gillii go ohppiin muđui ge. Johtučállošis Udir-1 aiddostahttojuvvo ahte sámi guluhis ohppiin lea vuoigatvuodta oažžut oahpahasas sihke sáme-gielas ja sáme-gillii ja mearkagillii vuosttašgiellan.

Romssa suohkana skuvlastruktuvrra rievdadeami oktavuodas háliidii suohkan sirdit sámi luohkáid Báhpajávrrii skuvllas eará skuvlii. Váhnemiin bohte garra moaitámušat dán sirdimii, ja sii válde oktavuoda Sámedikkiin áššis. Sámediggi čálii gula-skuddancealkámuša mii doarjjui váhnemiid oainnu. Gávpotráđdi jorgalii áššis, ja sámi luohkát ožžot ain oahpahasas Báhpajávrrii skuvllas.

Máhttodepartemeanta lea 2015:s mearridan odđa sámi oahppoplána fágas risttalašvuodta, osku, eallinoaidnu ja etihkka/ROEE, ovdal REE, mii gus-

to 1.1.2016 rájes. Lea leamaš ovtasbargu ja ovtamielatvuodta gaskal Máhttodepartemeantta ja Sámedikki rievdadusaid oktavuodas.

Stuorradiggi mearridii juovlamánus 2015 heaittihit Gaska-Norgga sámskuvlla/Gaske-Nøørensae-mienskovele Árbordes mángá 2015/2016 skuvlajagi. Sámediggi imaštallá go Stuorradiggi vállje badjelgeahččat Norgga geatnegasvuodaid dan ektui ahte lullisáme-giella lea okta máilmmi duodaleamos áitojuvvon giella UNESCO listta vuodul, ja CERD rávvagiid vuodul erenoamážit julev- ja lullisáme-giella ektui. Sámediggi moaitá garrasit dan mo eiseválddit meannudit dán ášši ja oaivvilda ahte Stáhta rihkku konsulterengeatnegasvuoda Sámedikkiin dakkár áššiin main leat njuolgga váikkuhusat sámi álbmogii. Sámediggi áigu bargat viidáseappot áššiin.

Dat bargujoavku mii galggai geahčadit sámi oahpahasáššiid rastá riikkarájaid, geigii raporttas, Evttohus doaibmabijuide mat galget buoridit ovtasbarggu gaskal Norgga ja Ruota nannen dihtii sáme-gieloahpahasas – erenoamáš deattuin lulli- ja julevsáme-gillii, čakčamánuš 2015. Sámediggi vuodá beassat mielde bargui čuovvolit rapporta.

Máhttodepartemeanta lea gulahallamis Sámedikkiin ráhkadan ja dohkkehan rámmaid sámi gáid-dusoahpahasas. Rámmaide gullet gáiddusoahpahasas mihttomearri ja stivrejupmi, gáibádušat sidjiide geat fáallet ja sidjiide geat ožžot gáid-dusoahpahasas ja skuvlaeaiggáda ovddasvástáduš. Sámediggi lea duhtavaš rámmaiguin, muhto oaivvilda ahte hospiteren ja giellačoahkkaneamit galggašedje gullat gáiddusoahpahasfálaldahkii ja ruhtaduvvo danin.

Sámedikki oahpponeavvobušeahhta dábalaš ja erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid davvisáme-gillii, julevsáme-gillii ja lullisáme-gillii lassánii 17 625 000 ruvnnus 21 025 000 ruvdnui 2014 rájes 2015 rádjai. Lassáneapmi lea dahkan vejolažžan vuoruhit oahpponeavvuid buot golmma sáme-gillii joatkkaoahppodássái ja fágaidrastideaddji fáddávuodot giella- ja kulturoahpponeavvu vuodđoskuvlii.

Dán neahttabáikkis gávnnat sámi oahpponeavvuid. Maid ozat?

Buot

Girjjit

Govat

Jienat

Filmmat

Oahpporeaiddit

Digitála resurssat

Artihkkalat

Dokumeanttat

Juogaduvvon resurssat

DEBASSFAMOS

Dároiduhttin

Sámi historja

Sámi oahpponeavvut

Dán neahttabáikkis leat dieđut sámi oahpponeavvuid birra. Dáppe sáhtta maid luoikkahit oahpponeavvuid. Geahča filmma mas leat eanet dieđut.

DÁVJIMUS GEAHČOÁN

Njuolggadusat buori interaktiivva

Mo berre, ja mo li berre bargat oaiveva interaktiiva sávvala

Sámediggi addá doarjalohpádusa čuovvolit 2013 mannosas šiehtadusa gaskal Sámi allaskuvlla, Engerdal suohkana ja Sámedikki, mas geatnegahttojuvvojit fuolahit ja sihkkarastit Elgá lullisámi gealbobirrasa.

Sámediggi lasihii 2015:s njuolggadoarjaga Ovtta|Aktan|Aktesne Sámi oahpponeavvoportálii 1 miljovna ruvnnus 2014:s 1,5 miljon ruvdnui. Portála lea sámi oahpahusa deatalaš arena oahpahusa várás, gos diehtujuohkin oahpponeavvuid birra ja oahpponeavvuid luoikkaheami ja juogadeami birra hálddašuvvo.

Sámediggi lea 2015:s leamaš mielde doarjumin mánga skuvlla mat ovddidit ja čadahit dakkár prošeavttaid mat deattuhit árbedieđu ja sámi meahccegeavaheami vuoddoskuvllas. Dán doaimbidjui lei várrejuvvon 1,0 miljon ru 12 ohcamiid gaskkas ožžo 10 skuvlla prošeaktaruđaid.

5.2 Oadjebas oahppanbiras

Sámedikki mielas lea deatalaš ahte sámi mánaid lea oadjebas psykososiála skuvlabiras ja Sámediggi lea dan meannudan sierra dievasčoahkináššiin 2015:s, mas mii leat earret eará bivdán oažžut sierra sámi mánáidáittardeaddji. Sámediggi lea addán árvalusaid dokumentii NOU 2015:2 Å høre til -Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø, ja vuordá beassat mielde dán barggu čuovvoleapmái. Sámedikki doaimbajut muđui dán barggus lea oassálastin Julggaštus Givssideami vuostá ovtta bargui, ja mii leat mielde árvvoštallangottiin Dronnet Sonja skuvlabálkkašumi ja Benjamin-bálkkašumi várás mat goappašagat juhket bálkkašumiid daidda skuvllaide mat barget ulbmillaččat čáhkademiin ja dásseárvvuin ja eastadan dihtii vealaheami ja givssideami.

Sámediggi lea leamaš mielde nammadeamen odda lahtu FUG:ii/vuoddoskuvlla váhnenlávdegoddái áigodahkii 2016–2019.

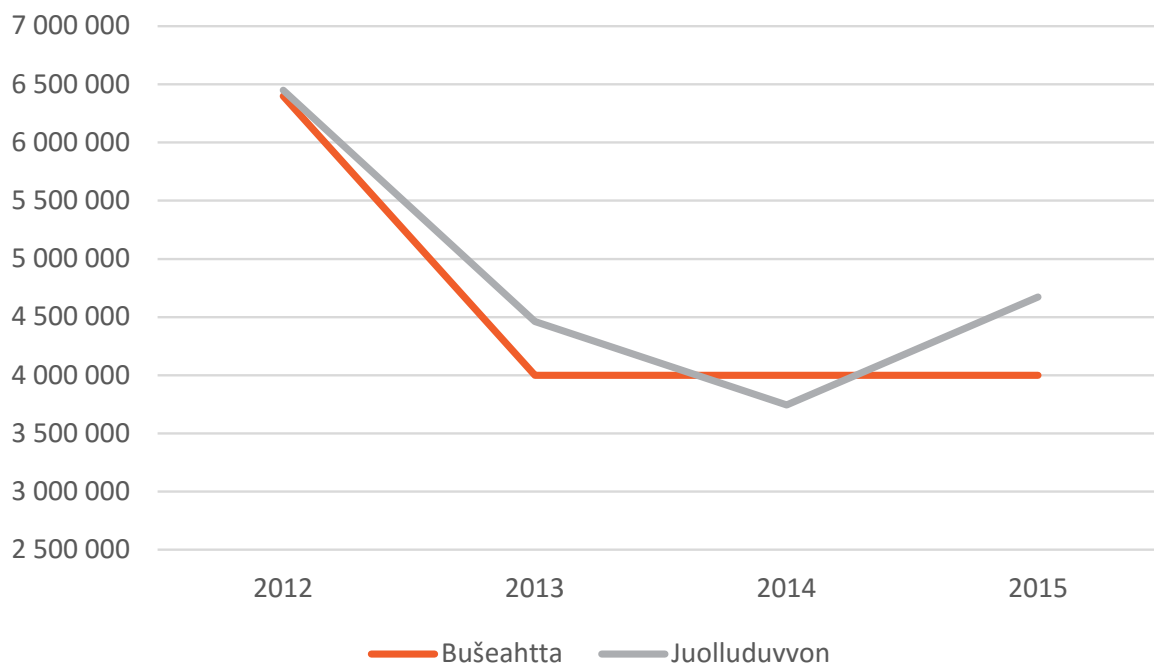
6 Alit oahppu ja dutkan

Sámedikkis leat njeallje ángiruššansuorggi mainna juksat guovddáš mihttomeari, Oahppofáldat ja dutkan mii gokčá sámi servodaga dárbbuid ja mii váikkuha sávvojuvvon servodatovdáneami Sámis.

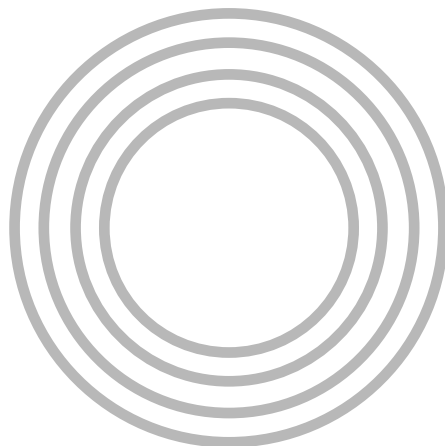
Juksan dihtii dán mihttomeari mis leat ekonomalaš váikkuhangaskaoamit ja hálddahuslaš ressursat oahpahasossodaga alit oahpu ja dutkama juhkosis.

Juolluduvvon submi:

4,673 miljon ru.

Sámediggeráđdi lea loahpageahčen 2015 gárvvistan sámediggediedáhusa alit oahpu ja dutkama birra. Sámedikki dievasčoahkkin meannuda diedáhusa 2016:s.

6.1 Sámi alit oahppu

Sámediggi lea mánga jagi bargan dan ala ahte galget leat fálddagat alit oahpus sámegeielas álgoeahpahusa ráje doavttergráda dássái. Dat 5-jagi gealbudan- ja rekrutterenprográmma sámegeielas alit oahpus mii álggahuvvui 2011:s, loahpahuuvvui 2014:s. Dalle ledje lagabui 400 studeantta čađahan iešgudet oahppofálddagaid álgodásis sámegeielas. Vai álgo galgá leat fálddat sámegeielas buot dásiin lea Sámediggi 2015:s bargan dan ala ahte prográmma čuovvuvuvvo viiddiduvvon rámmajuolludemiid bokte daidda oahppoásahusaide main lea sámegeiella iežaset oahppofálddagain. Sámediggi ii leat ožžon miedáhusa dasa ja áigu 2016:s deattuhit dán ášši.

Ráđdehus lea mearridan ahte 2017 rájes galgá masterdásis ásahuvvot 5-jagi vuodđoskuvlaohpaheaddjioahppu. Juovlamánus 2015 nammaduvvui rámmaplánalávdegoddi sámi oahpaheaddjiohppui, ja lávdegoddi galgá geiget rámmaplánaevttohusas ovdal cuorjománu 1. b. 2016.

Butenschøn-lávdegotti 2012 mannosáš raporta, «Langs lange spor», čuovvovoleapmin ásahuvvui sámi alit oahpu ja dutkama fágastrategalaš lávdegoddi 2015:s, Universitehta- ja allaskuvlaráđi vuollásažžan. Ásaheapmi dahkkojuvvui manjá Máhttodepartemeantta ja Sámedikki soabadeami. Máhttodepartemeanta lea juolludan ruđaid fágastrategalaš ovttaga doibmii. Earret earáid lea Sámediggi ja Máhttodepartemeanta dárkojeaddjin ovttagas.

Sámediggi lea čađahan čoahkkimiid rektoriiguin alit oahppoásahusain Davvi-Trøndelága rájes dasa guvlui digaštallan dihtii ásahusaid fálddagaid sámi alit oahpus.

6.2 Sámi perspektiiva alit oahpus natiónála dásis

Oahpaheaddjioahpu odastusa oktavuodas lea Sámediggi konsulteren odđa 5-jagi masteroahpu rámmaplánaid birra bearráigeahččan dihtii ahte sámi sisdoallu fuolahuvvo. Sohppojuvvui ovttamielalašvuhta gulaskuddanevttohusa birra. Gulaskuddanáigemearri lea 01.04.16.

6.3 Sámi dutkan

Davviriikkaid Ministtarráđdi lea evalueren iežas juolludemiid viđa davviriikkalaš bálldalastinorgánii dutkama várás, das maiddái sámi dutkama Sámi allaskuvllas. 2017 rájes lea evttohuvvon rievdadus mii dagaha ahte ministtarráđi orgána NordForsk váldá badjelasas hálddašit juolludemiid. Dat mearkkaša ahte jahkásaš juolludeapmi sámi dutkamii ministtarráđis heaittihuvvo, ja ahte ruđat šaddet gilvovuložin ohcamiid bokte. Sámediggi lea fuolastuvvan go dat ortnet buvttiha heajut dutkaneavttuid Sámi allaskuvlii. Ohcan lea čuovvuvuvvon Ráđdehusa ektui mas Máhttodepartemeantta bokte lea šiehtadusovddasvástádus juolludusas. Sámediggi bargá dan ala ahte juolludus galgá bisuhuvvot dálá dásis. Maiddái Sámi parlamentáralaš ráđdi lea meannudan ohcama.

Sámediggi lea dárkojeaddji Norgga dutkanráđi sámi prográmma stivrras. Sámediggi ii leat duhtavaš sámi ovddasteamiin muđui dutkanráđis. Odđa lahtuid nammadeami oktavuodas dutkanráđi njealji divišuvdnastivrii evttohii Sámediggi lahtuid buot njealji stivrii, muhto ii oktage vuhtiiváldjuvuvon. Sámediggi lea 2015:s álggahan proseassa buoridit ovddasteami Norgga dutkanráđi stivrraide.

Sámediggi lea áigodagas 2008 – 2015 jahkásaččat juolludan doarga prošeaktii “Árbedieđu systemáhtalaš kárten – Árbediehtoprošeakta”. Juolludeami mihttomearri lea váikkuhit sámi árbedieđu duođastanvuogi ovddideapmái ja dan gaskkustit. Eaktun lea biddjojuvuvon ahte galgá leat ovttagas bargu guoskevaš fágabirrasiguin, earret eará sámi museaiguin ja giella- ja kulturguovddáziiguin. Maiddái Giella- ja odasmahttindepartemeanta lea veahkehan ruhtadit prošeavtta.

Áigodagas 2012 – 2015 lea Sámediggi dasa lassin juolludan ruđaid ovddasmaniprošeaktii Árbediehtu – sámi árbediehtoguovddáš. Prošeavtta vuodđun lea Sámedikki áigumuš čuovvovlit ja konkretiseret Árbediehtoprošeavtta bohtosiid. Luonddušládđiivuođalága § 8 čuovvovoleapmin lea mihttomearri leamaš háhkat ja geavahit dieđuid sámi luonddugeavaheami birra resursan luondduresurssaid hálddašeamis. Dasa lassin lea

mihttomearrin leamaš viidáseappot fievrridit sámi árbedieđu mánáidgárddi, vuoddoahpahusa ja alit oahpu ja bokte ja árbedieđu dahkat geavahan láhkai dutkamis.

Goappašiid prošeavttaid maid Sámi allaskuvla lea jodihan ja bálddalastán, loahpahunvuoit 2015:s. Sámi allaskuvla geigii 2015:s raportta Árbediehtoguoovddáža birra oktan evttohusain mo čoavdit sámi árbediehtoguoovddáža ásaheami. Sámediggi áigu 2016:s bargat dan ala ahte dakkár guovddáža ásaheami vuoddu čielggaduvvo.

6.4 Rekrutteren

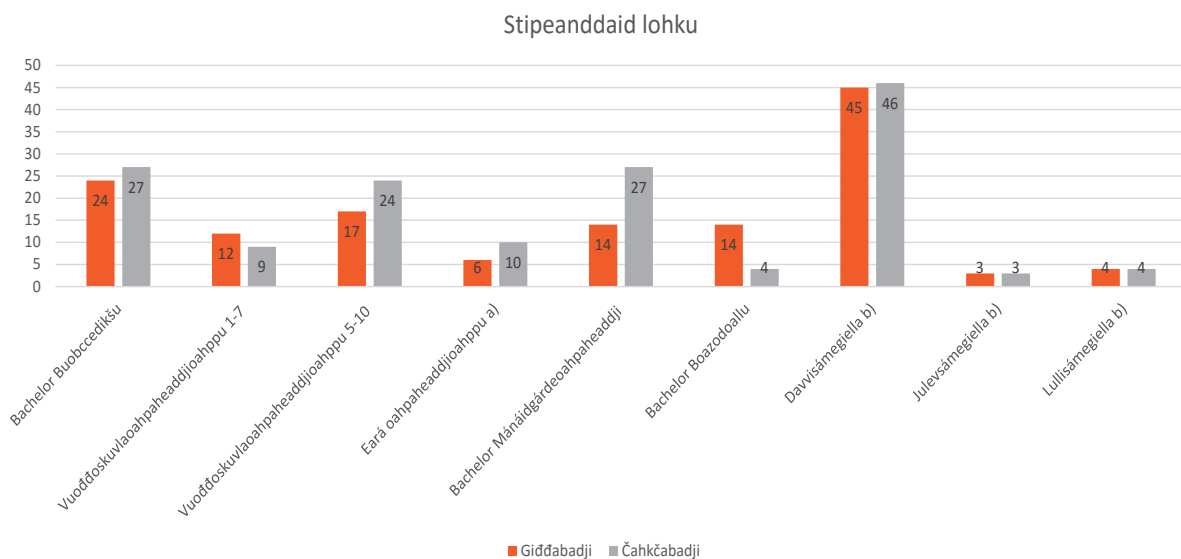
Sámediggi lea Máhttodepartementii evttohan ásaht master- ja doavttergrádstipeandaid sámegealas. Evttohus ii leat vuhtiiváldojuvvo, ja bargu jotkojuvvo 2016:s.

Oktavuodas oahppoásahusaiguin lea rekrutteren okta dain fáttáin maid leat digaštallan. Maiddái sámi alit oahpu ja dutkama fágastrategalaš ovtatad lea váldán ovdan dán fáttá.

Sámediggi juohká stipeandaid alit ohppui. 2015:s leat vuoruhán sámegeala, mánáidgárdeoahpaheaddjioahpu, oahpaheaddjioahpu, buohcce-divššároahpu, bachelor boazodoalus ja master logopediijas. Lea váttis dadjat leat go stipeandat dagahan ahte eanet studeanttat lea váldán

vuoruhuvvon fágaid, muhto ohcamiid lohku lea lassánan dássidit. Stipeandaortnet evaluerejuvvon 2016:s.

2015:s lei bušeterejuvvon 2 850 000 ru stipeanddaide, muhto 3 694 500 ru juolluduvvui stipeanddaide. Dat mearkkaša ahte badjelmeare geavaheapmi lei 844 500 ru. Duohta badjelmeare geavaheapmi manjago geassá eret ruovttoluot-tamáksimii, lea 665 500 ru. Sivvan badjelmeare geavaheapmái lea erenoamážit ohcamiid lassáneapmi vuoruhemiin mánáidgárdeoahpaheadji-, oahpaheadji- ja buohcce-divššároahpus. Lea váttis dadjat leat go stipeanddat dagahan ahte eanet studeanttat válljejit vuoruhuvvon fágaid.

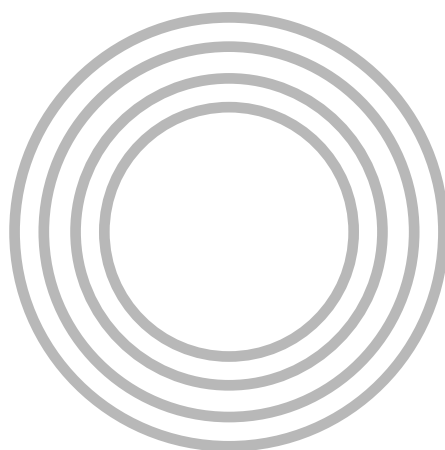
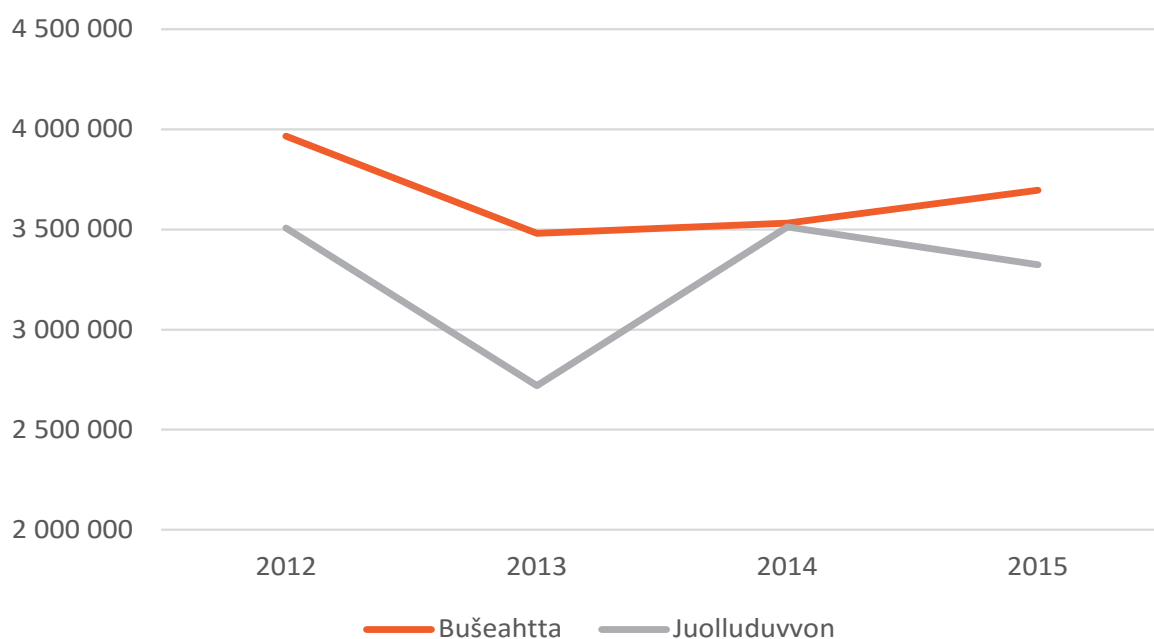
a) Praktikalaš-pedagogalaš oahppu, lektoroahppu dahje fágaoahpaheaddjioahppu
b) Álgooahppu masterdásis

7 Dearvvašvuohta ja sosiála

Sámedikkis leat 5 ángiruššansuorggi mainna juk-
sat mihttomeari *ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja
sosiálabálvalusat sámi álbmogii sámi giela ja kul-
tuvrra vuodul*. Bálvalusat galget leat heivehuvvon
sámi álbmoga vuoigatvuodaide ja dárbbuide.

Juolluduvvon submi:

3,325 miljon ru.

7.1 Ovttaárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus

Bargu ovttaárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagain sámi álbmoga várás lea 2015:s leamaš hástaleaddjin. Mánngga suorggis ii leat Sámediggi ožžon miedihuvvot iežas árvalusaid.

Ráđdehus diedihii 2015:s odđa ja ollislaš ángiruššama dearvvašvuodabálvalusain iešgudet diedáhusaid ja plánaid bokte. Sámediggi lea ovddidan árvalusaid ja bivdán konsultašuvnnaid mánngga áššis. Ráđdehusa bealis sii leat iešgudet láhkai váldán Sámedikki iešgudet bargguide.

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnaid nationála dearvvašvuoda- ja buohcceviessoplána birra, ja regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid jagi 2016 bargamušdokumeantta birra. Sámediggi lei dasa lassin bivdán konsultašuvnnaid vuodde dearvvašvuodadieđáhusa birra ja dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid odđa konkreta doaimma- ja doaimbidjoplána birra sámi álbmoga várás, muhto ráđdehus ii miedihan dáid gáibádušaide.

Konsultašuvnnaid nationála dearvvašvuoda- ja buohcceviessoplána birra buvttihedje ovttamielalaš bohtosa. Konsultašuvnnaid bođusin lea earret eará ahte ovddasvástádus spesialistadearvvašvuodabálvalusain sámi buhcciide, lea váldjuvvon mielde plánii, ja lea sohppojuvvon ovttamielalašvuoha strategalaččat ovddidit dearvvašvuodabálvalusaid sámi buhcciide. Regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid jagi 2016 bargamušdokumeantta oktavuodas lea juksojuvvon ovttamielalašvuoha das ahte strategalaččat ovddideapmi spesialistadearvvašvuodabálvalusain sámi buhcciide addojuvvon bargamuššan Davvi Dearvvašvuhtii RHF jagi 2016 várás.

Áidna doaimmaplána doaimmanáigi, mii guoská dearvvašvuodafálaldahkii sámi álbmogii, nogai 2015:s. Dát lei sivvan dasa ahte bivddiimet oážžut konsultašuvnnaid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid odđa konkreta doaimma- ja doaimbidjoplána álggaheami birra sámi álbmogii. Dat ahte ráđdehus dan biehttalii, ii čuovo álgoálbmogiid jagi 2014 máilmmikonferánssa loahppadokumeantta masa Ráđdehus lea guorrasan. Sá-

mediggeráddi čujuhii erenoamážit loahppadokumeantta 8. čuoggái mas daddjojuvvo ná: 8. Mii leat geatnegahttojuvvon ovttasbargat álgoálbmogiin, sin iežaset ovddasteaddji ášahusaiguin, našonála doaimmaplánaid, strategiiid ja eará doaimbabiid ovddideami ja čadaheami várás, go dat leš guoskevaš, juksan dihtii Juolggastusa mihtto-meriid Sámediggi lea diedihan Stuorradiggelávdegoddaid bohtosa birra, Stuorradiggelávdegotti rabas gulaskuddamis vuodde dearvvašvuodadieđáhusa birra, ja čoahkkimis lávdegottiin.

Sámediggi lea ovddidan árvalusaid álbmotdearvvašvuodadieđáhusii, vuodde dearvvašvuodadieđáhusii, demeansaplánii 2020 ja gárrenplánii. Sámedikki árvalusat álbmotdearvvašvuodadieđáhusii bidjá vuodđun Sámi dearvvašvuodadutkama dearvvašvuoda- ja eallindilledieđuid, ja dár- bui dieduide ja duodaštuvvon máhttui earret eará dakkár suorggis go sámi mánáid dearvvašvuoha ja eallindiliid, daid sámi mánáid dearvvašvuodadilli mat leat mánáidsuodjalusa fuolahusas, dearvvašvuodaváikkuhusat čearddalaš vealaheamis ja rasismmas ja hástalusat árbevirolaš ealáhusain, ja váilevaš dieđut dáruiduhttinproseassa birra ja internáhtaeallima váikkuhus dearvvašvuhtii. Sámedikki árvalusat lea muhtumassii namuhuvvon diedáhusas, muhto dat eai čuovvoluvvo doaimma- bijuiguin.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii juovlamá- nus 2014 ášši vuodde dearvvašvuodabálvalusaid birra sámi álbmoga várás. Sámediggi mearrádus biddjojuvvui vuodđun Sámedikki árvalussii ráđ- dehusa diedáhusii vuodde dearvvašvuoda birra, muhto árvalusaide ii miedihuvvon diedáhusas. Eai ge čuovvolan Sámedikki árvalusa demeansaplánii 2020, eai ge árvalusa gárrenplánii.

Dearvvašvuodaministar lea nammadan lávde- gotti mii galgá čielggadit molssaektosaš málliid mo organiseret eaiggáduššama buohcceviesuide. Spesialistadearvvašvuodabálvalusaid organiseren sámi buhcciide galgá leat oassi lávdegotti barg- gus. Vai galgá sáhttit fuolahit sámi perspektiivva čielggadusas, de ferte lávdegottis lea buorre máhttu sámi álbmoga dárbbuid ja hástalusaid bir-

ra. Vaikke vel Sámediggi lea ge váldán oktavuoda, de ii leat ráddehus válljen geavahit dán gelbbo-lašvuoda lávdegottis.

Sámedikki dievasčoahkkin lea 2015:s meannudan ášši spesialistadearvvašvuodabálvalusaid birra sámi álbmoga várás. Dearvvašvuodabálvalusaid ovddideapmi sámi álbmogii lea nationála ovd-dasvástádu ja Sámediggi oaidná dárbbu stuorát guovddáš ángjirušsama ja seaguheapmi go galgá fuolahit ovttárvosaš dearvvašvuodabálvalusaid sámi buhcciide. Nationála ovddasvástádu lea mealgadii fápmuduvvon vuollásaš dearvvašvuodadoaimmahagaide. Vuollásaš dearvvašvuodadoaimmahagat eai oaččo resurssaid fuolahit nationála ovddasvástádusa, ja váikkuhussan das lea earret eará ahte heivehuvvon dearvvašvuodafálaldagat (SÁNAG) sámi álbmogii jámma vuoruhuvvojit vulos. Sámediggái lea hui deatalaš ahte SÁNAG:s leat einnostanvejolaš rámmat ja ahte dat sihkkarastojuvvo viidásat ovdáneami ja nannejuvvo sihke ekonomalaččat ja fágalaččat. Čoahkkimis Dearvvašvuoda- ja fuolahusministariin lei spesialistadearvvašvuodabálvalusat sámi buhcciid okta dain fáttáin mas dát hástalusat biddjojuvvojedje ovdan.

7.2 Ovttárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus

Sámediggi lea 2015:s bivdán konsultašuvnnaid Ráddehus sadjásašruovttuiddiedáhusa ráhkadeami birra. Sámediggi ii leat ožžon loahpalaš vástádusa dán ávžžuhussii, muhto lea sádden árvalusa sadjásašruovttuiddiedáhusa ráhkadeami birra.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin dan láhkalávdegottiin, mii galgá ođasmahttit dálá mánáidsuodjaluslága.

Dán čoahkkimis deattuhii Sámediggi sámi mánáid vuoigatvuoda oažžut fuolahuvvot vuoigatvuodaid sámi gillii ja kultuvrii go lea oktavuodha mánáidsuodjalusain.

7.3 Ovttárvosaš heahdedieđihanbálvalus

Heahdedieđihanáššiin lea bargojuvvon guhká Sámedikkis ja dat loktejuvvui vuosttaš geardde guovddáš eiseválddiide 2005:s. Bargu bisánii 2010:s dan botta go vurde ahte heahtefierpmádat galggai huksejuvvot viidáseappot. Heahtefierpmádat gárvvistuvvui 2015:s ja Sámediggi áigu 2016:s konsulteret ášši birra ráddehusain.

7.4 Sámi humána biologalaš ávdnasat

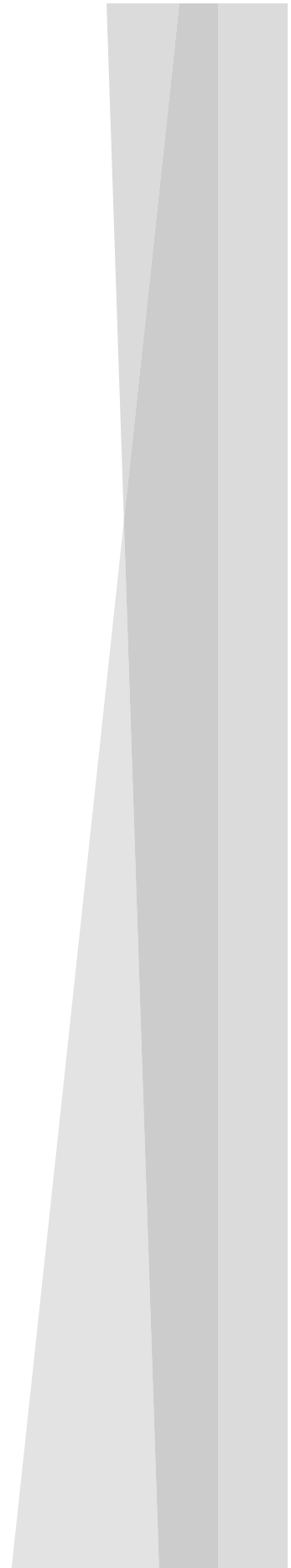
Sámediggi lea ruhtadan márga čielggadusa mat attášedje deatalaš duogášdieđuid boahttevaš mearrádusaide etihkalaš njuolggadusaid oktavuodas mo geavahit Sámi humána biologalaš ávdnasiid. 2015:s gárvánii raporta «Bruk av samisk etnisitet i forskningsdatabaser og helseregistre». Eambo rapportat leat čállojuvvomin.

7.5 Veahkaváldi lagaš oktavuodain

Konsultašuvnnaid oktavuoda nationála dearvvašvuoda- ja buohcceviessoplána birra válddi Sámediggi ovdan dutkanbohtosiid mat čájehit veahkaválddálašvuoda gávdnoštumiid lagas gaskavuodain sámi álbmogis. Dat lea dagahan ahte Davvi Dearvvašvuodha RHF ferte sihkkarastit ahte fálaldat daidda sámi rávesolbmuid ja mánáide mat gillájit seksuála riikkumiid, lea láchččojuvvon sámi giela ja kultuvrra vuodul. Sámediggi čalmustahit ON riikkaidgaskasaš beaivvi veahkaváldi vuostá nissonolbmuid ektui čalmmustahitmiin veahkaválddi nissonolbmuid vuostá sámi servodagas. Sámediggi mánnašii dan dutkama mii aiddo báliid lea almmuhuvvon dán suorggis. Ráddelahttu Henrik Olsen oassálasttii dán Sámi Nisson Foruma lágideapmái.

Sámediggi lea ovttaš Justisdepartemeanttain álggahan dutkanprošeavtta mii galgá geahčat mo veahkkeapparáhta meannuda sámi veahkaválddi gillájeddjiguin. Prošeakta galgá maiddái geahčadit leat sámi servodagas olggobealde ja siskkáldas bealit mat váikkuhit veahkaválddi gávdnoštumiid. Prošeakta galgá loahpahuvvot 2016:s.

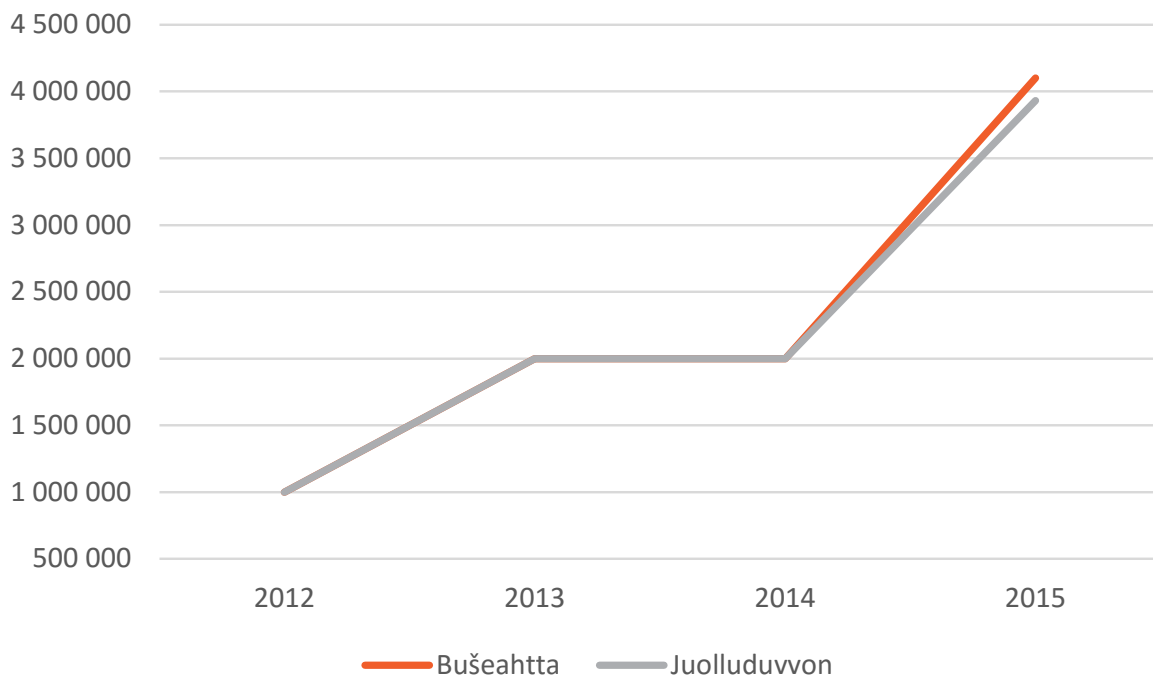
Sámediggi lea lágidan čeahkkima mánga iešguđet fágaásahusain veahkaválldi birra lagas gaskavuodain sámi servodagas. Čeahkkimis bohte ovdan deatalaš diedut fáttá birra ja mánga hástalusu suorggis.

8 Areála ja biras

Areála ja birrasa váldomihttomearri lea *guoddilis luonddu ja resursavuodu hálddašeami* vuodul *sihk-karastit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima.*

2015:s juolluduvvui 3 100 000 ru dán mihttomearrái. Oktiibuot 450 000 ru juolludusas areáladieđáhusbargui lea geavahuvvon fágaseminára lágideapmái ja fágalaš artihkalčoakkáldaga ráhkadeapmái.

Juolluduvvon submi:

3,272 miljon ru.

Kulturmuito-, areála- ja birasossodagas lea stuorra ovddasvástádussuorgi čuovvolemiin áššiid earret eará plána- ja huksenlága ja kulturmuito- ja energiijalága vuodul, ja oažžut badjel 30 % buot dan poasttas mii Sámediggái boahtá. Ossodat addá gulaskuddanvástádusaid, oassálastá plána-proseassaide, konsultašuvnnaide ja gulahallamiidda guoskevaš eiseválddiiguin ja áššeosálaččaiguin. Bargu lea 2015:s dagahan ahte sámi kultur- ja ealáhusdoaimmaheami luondduvuodus lea nannejuvvon, nu mo boahtá ovdan čuovvovaš teavsttas.

Sámediggeráddi lea meannudan oktiibuot 14 ohcama bargui álgoálbmot- ja olmmošvuoigatvuodaáššiiguin. Ortnega olahusjoavkun leat organisašuvnnat ja ásašusat maid mihttomearri lea ovddastit ja fuolahit sámi vuoigatvuodaeiaiggáidid beroštusaid ja vuoigatvuodaid eatnamiid ja resurssaid hálddašeami, geavaheami ja suodjaleami oktavuodas. Guđa organisašuvdnii ja ásašussii lea juolluduvvon oktiibuot 1,65 milj ru mii lea seamma go dat mii lea bušeterejuvvon jagi 2015 reviderejuvvon bušehtas.

Sámediggi lea dál ráhkadeamen areála- ja birasdiedáhusa. Ráhkadan dihtii máhttovudot ja áigejuovdilis areála- ja birasdiedáhusas lea Sámediggi lámčán govda searvamii ja máhttočoaggimii sámi servodaga ja guoskevaš máhttobirrasiid bealis. Skábmamánu 2015 lágiduvvui fágaseminará gos bovdejuvvon dutkit ja fágabirrasat bidje ovdan fáddáartihkkaliid hástalusaid birra go galgá sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuđdosa. Eará máhttobirrasat ja stáhta ja regionála eiseválddit ledje bovdejuvvo searvat.

Juovlamánu 2015 geigejuvvi čielggadus areála- ja biraspolitihka birra Sámedikki dievasčoahkkimis, leš diedáhus galgá meannuduvvot dievasčoahkkimis geassemánu 2016.

8.1 Areálahálddašeapmi

Areálahálddašeami politihkkasuorggi mihttomearri lea ahte sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodaga luondduvuodas lea sihkkarastojuvvon. Dakkár areálageavaheamit go biebman, bartahuksen, geaidnohuksemaht dahje mássaviežžan hehttejit eanet ja eanet sámi árbevirolaš ealáhusdoaimmaheami, mii sáhtta váikkuhit sámi servodaga ja kultuvrra rámmaeavttuide, ja mii maid sáhtta bohciidahttit beroštusriidduid maid ii baljo sáhte čoavdit ge.

Sámediggi lea geahččalan beassat árrat fárrui plánaproseassaide gávdnandihtii čovdosiid mat sáhtáshedje eastadit riidduid. Dat vuostecealkagat maid mii leat ovddidan suohkanplánaide, boazodoalu, árbevirolaš riddoguoalásteami ja kulturmuitoárvvuid oktavuodas, leat vuosttažettiin

čovdojuvvon gulahallama bokte suohkaniin dahje soabadeami bokte Fylkkamáni luhtte. 2015:s ovddideimmet vuostecealkagiid muhtun suohkanplánaide sámi árbevirolaš guovlluin dainna ákkain ahte noađdi oktiibuot šaddá menddo stuuris boazodollui. Muhtun áššiin, ovdamearkka dihtii Omasvuona suohkan areálaplána oktavuodas, lea vuostecealkka ovddiduvvon dan vuodul ahte ii leat čielggaduvvon sámi ealáhusa ja kultuvrra doaimmaheami vuhtiiváldin. Dát vuosttaldanáššit eai leat vel loahpahuuvvon.

2015:s lea Sámediggi ovddidan cealkámušaid riddoavádatplánaide miehtá Romssa fylkka. Eará mearraareálaplánat leat maid álggahuuvvon, muhto eai leat gárvásat. Buot vuostecealkimat riddoavádatplánaide dán jagi leat čovdojuvvon gulahalama dahje soabadeami bokte, dakko bokte ahte daidda lea jogo miedihuvvon dahje ahte plánain lea areálageavaheapmi heivehuuvvon.

Áigejuovdilis áššit mat gullet stáhta plánii Hålogálandda geainnuin gaskal Suortta ja Randa, leat vuoruhuvvon. 2015:s leat ásašuvvon šiehtadusat mo čađahit konsultašuvnnaid ja gulahallamii plánaproseassas. Sámediggi ovddidii konsultašuvnnaid Stáhta geaidnodoaimmahagain gáibádusa ahte galgá ráhkaduvvo boazodoallofágalaš raporta ja ahte galgá nammaduvvot oktasaš ráđdeaddi boazoorohagaide. Stáhta geaidnodoaimmahat válddii vuhtii gáibádusaid ja juolludii ruđaid dasa. Maiddái Sørfold-tunneallat Nordlánddas ja Nuvvosguolbba Girkonjárggas leat guokte stuurra plánaášši maidda Sámediggi vuoruhii addit cealkámuša 2015:s. Gulahallančoahkkimat ja konsultašuvnnat stáhta eiseválddiiguin boazodoalloberoštusaid oktavuodas leat čađahuuvvon.

Buoridan dihtii máhttovuodu sámi meahccegeavaheami birra lea sámediggeráddi nammadan resursajoavkku mii galgá geahčadit mo dálá meahcceresurssaid hálddašeapmi lea heivehuuvvon meahccegeavaheddjiid dárbbuide. Joavku galgá geiget raporttas ovdal guovvamánu 2016 loahpa. Raporta gártá deatalaš árvalussan sámediggediedáhussii areála ja birrasa birra. Sámediggi vásiha ahte sámi meahccegeavaheapmi ja dakkár luonddugeavaheami ovddideapmi lea ráddjejuvvon dakkár lágaid geažil mat uhccán váldet vuhtii

sámi meahccegeavaheddjiid dárbbuid. Láгат mohtorjohtolaga birra meahcit hehttejit ceavzilis árbevirot ávkkástallama. Sámediggi oaidná mángga vejolašvuoda čoavdit dán hástalus, earret eará dakko bokte ahte láhkaásahus mohtorjohtolaga birra meahcis odasmahttojuvvo nu ahte dat buorebut fuolaha báikkálaš olbmuid dárbbuid ja sin vuoigatvuoda beassat doaimmahit árbevirolaš meahccegeavaheami ja ávkkástallama. Sámediggi oaidná dárbbu nannet sámi meahccegeavaheami ja ávkkástallama riektesuodjalusa.

8.2 Luondduressurat

Sámedikki mihttomearri lea ahte buot resursa- ja energijaávkástallan galgá nannet sámi kultuvrra, servodateallima ja sámi ealáhusaid. Resursaávkástallan sámi guovlluin galgá čađahuvvot dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuodaeiggiid ja báikegottiid, ja mii čuovvu riikkaidgaskasaš álbmotrievtti. Dat dahkkojuvvo earret eará dainna lágiin ahte čuovvolit konsešuvdnaáššiid háldašangažaldagaid ja ahte deattuhit árbedieđu mearridanproseassain.

Deatalaš ášši 2015:s lei konsešuvdnaášši dan 420 kV-linnjá birra gaskal Báhcavuona ja Skáiddi mas Sámedikki dievasčoahkkin dagai mearrádusa maŋŋágo konsultašuvnnat ledje čađahuvvon Oljo- ja energijadepartemeanttain (OED). Dan vuodul mearridii OED cuorjománus addit konsešuvnna

Statnettii. Deatalaš eaktun konsešuvdnii lei buorre gulahallan guoskevaš sámi beroštusaiguin ovdal linnjahuksema ja linnjá huksedettiin.

Beroštupmi biegg- ja čáhcefápmorusttegiidda lea stuoris. Sivvan dasa lea earret eará el-sertifikáhtorortnet. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtain (NČE) sihke biegg- ja čáhce- ja smávafápmoáššiid birra. Sámediggi ii leat vel duhtavaš konsultašuvnnaiguin NČE:in. Dat eai leat duohta konsultašuvnnat dan dáfus ahte NČE ii juoge oainnuidis ieš konsešuvdnaášši birra, dušše gaskaboddasaš árvoštallamiiddis dain váikkuhusaid birra mat doaimmabijuin sáhttet šaddat sámi beroštusaide ja vuoigatvuodaeiggiid. Nu eai leat ge eavttut juksat ovttaoaivilvuoda ollašuohttojuvvon ja áššit sáddejuvvojit viidáseappot OED meannudeapmái. Dál leat departemeanttas ollu áššit mat eai leat loahpalaččat mearriduvvon.

OED juolludii 2013:s doarjaga Sámediggái gitta 3 miljon ruvnnu rádjai golmma jagi badjel. Ruđat leat geavahuvvon dasa ahte loktet Sámedikki návccaid energijaáššiid meannudeapmái. Maŋimus oassi máksojuvvo 2016:s. Ruđat leat veahkehan Sámedikki háhkat resurssaid vuoruhit energijaáššiid ja danne mii leat ohcan oažžut ortnega guhkiduvvot.

8.3 Luonddualljodat

Sámedikki mihttomearri luonddualljodaga oktavuodas lea ahte sámi kultuvra, ealáhusdoaimmaheapmi ja servodaga luondduvuodus vuhtii váldojuvvo buot luonddualljodaga hálddašeamis. Sámediggi lea ángirit bargan suodjalanássiiguin. Vuolggasadjin Sámediggái lea ahte galgá leat báikkálaš dáhttu suodjaleapmái jus suodjalus galgá čadahuvvot. Dát bargi lea dagahan ahte dálkkádat- ja birasministtar Tine Sundtoft deaivvadii evttohuvvon Muvresšábi álbmotmeahci/Goahteluobbala eanasuodjalanguovllu geavaheddjiiguin ja Anárjoga álbmotmeahci viiddideami geavaheddjiiguin Kárášjoga gielddas ja Guovdageainnu suohkanis ovdal suodjalanevttohusaid loahppameannudeami, mii dagahii ahte geavaheaddjibe-roštusat šadde mearrideaddjin, ja suodjalanevttohusat gessojuvvojedje ruovttoluotta. Dan lea departemeanta vuhtiiváldán ja geavahan ággan go mearridii loahpahit suodjalanplánaid.

Dán jagi álbmotmeahccekonferánsa váldofáddán lei merkenstrategiija ja galledanhálddašeapmi Norgga álbmotmeahciin. Sámedikki stivraáirasiid čoahkkaneamis digaštallojuvvui galledanhálddašeapmi sámi perspektiivvas. Várnjargga álbmotmeahccestivra bijai ovdan galledanhálddašeapmi ovddasmanni barggu bohtosiid. Ovddasmanni barggu bohtosiid lea vuogas fievrridit viidáseappot suodjalanguovlluin gos leat seammalágan geavaheaddjiioavkkut.

Oassin Sámedikki barggus biologalaš valljodagain oassálasttii Sámediggi Norgga sáttagoddái Biologalaš valljodaga konvenšuvnna (CBD) bargočoahkkimis. Bargočoahkkima evttohusat sáddejuvvojit viidáseappot boahte áššeosálaščoahkkimii (COP) Meksikos 2016:s, gos stáhtat galget meannudit daid. Sámediggái deatalaš ášši mii digaštallojuvvui čoahkkimis, lei doabageavaheapmi. Gažaldahkan lei ahte sáhtá go doahpaga «Free prior and informed consent» (FPIC), dahje dušše «prior informed consent», sadjái geavahit dálá «approval and involvement» go miediha geavahit árbedieđu viidásat barggus, ja maiddái konvenšuvnna viidásat geavaheamis. Sáhtá leat

bures vejolaš ahte boahte áššeosálaščoahkkimii (COP 13) vállje geavahit FPIC go miediuvvo geavahit álgoálbmogiid ja báikegottiid árbedieđu.

8.4 Dálkkádat

Árktisii čuhcet dál johtileamos ja vearrámus dálkkádatrievdamat eatnamis. ON dálkkádatlávdegoddi lea duodaštan ahte dálkkádatrievdamat leat duodalaš áittan olbmuid ja olbmo eallimii, dearvvašvuhtii, sihkarvuhtii ja doaimmaide stuorra osiin máilmmis. Sii leat nannet ahte ártkalaš álgoálbmotservodagat leat daid gaskkas geaidda dálkkádatrievdamat čuhcet garrasepmosit. Seammás oaidnit ahte ekonomalaš ovddideapmi ja resursaávkástallan dáhpuhuvvá johtilit miehtá Árktisa. Dat dagaha ahte dat álgoálbmogat mat ellet dáid guovlluin, ožžot uhccán áiggi ja uhcit vejolašvuodaid heivehit iežaset dáid rievdamiidda. Álgoálbmogat mat ellet árbevirolaš ealáhusaiguin, sorjájit daid seamma eanaguovlluin maid earát háliidit geavahit industriijaáigumušaide.

Sámediggi oassálasttii árjjalaččat oppasámi ráhkanemiide 21. Dálkkádatnjunuščoahkkimii Pariisas juovlamánus 2015:s. Ovttas eará álgoálbmogiiguin geahččaleimmet váikkuhit stáhtaid mearridit dakkár Pariisa-šiehtadusa mas álgoálbmotvuoi-gatvuodát árvvusadnojuvvojit go dálkkádatpolitiikka ja dálkkádatdoaimbajijut hábmejuvvojit, ja ahte álgoálbmogiid árbediehtu, eallinvuogit ja ekovuogádagat šadde deatalaš oassin ollislaš dálkkádatčovdosis.

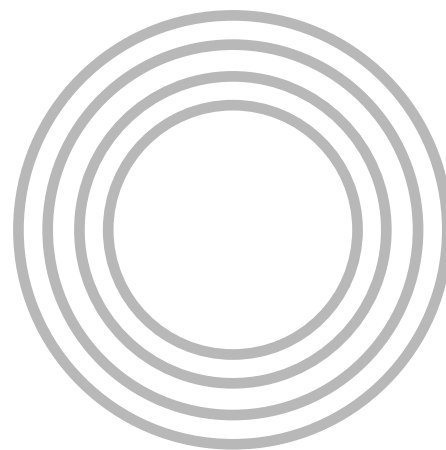
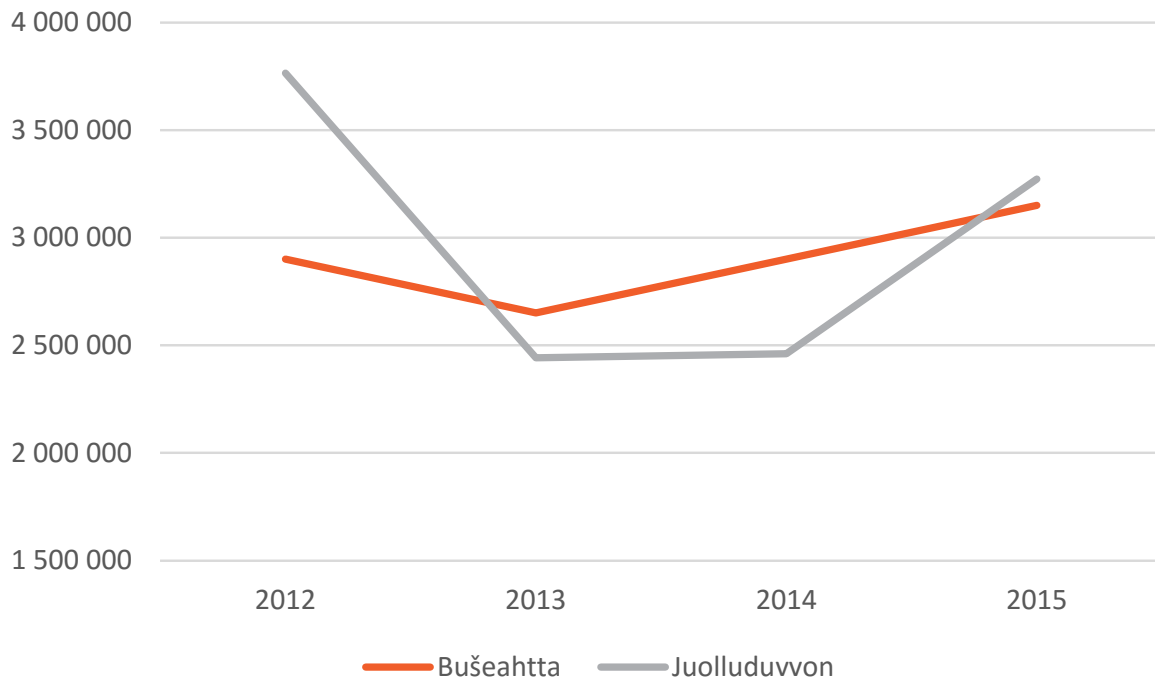
Pariisa-šiehtadus lea rievttálaš čadni dálkkádatšiehtadus daid 195 stáhtaid várás mat leat dohkkehan ON dálkkádatsoahpamuša. Pariisa-šiehtadus boahtá fápmui go uhcimusat 55 áššeosálačča, mat ovddastit uhcimusat 55 proseantta máilmmis luoitimiin, leat dohkkehan šiehtadusa, áramusat 2020 rájes. Olmmošvuoi-gatvuodát ja álgoálbmotvuoi-gatvuodát leat namuhuvvon šiehtadusa ovdasártnis. Dát leat deatalaš vuhtiiváldimat mat galget leat vuoddun buot šiehtadusa mearrádusaide. Álgoálbmogiid árbedieđut leat namuhuvvon dálkkádatheivehemiid oktavuodas ieš šiehtadusas.

9 Kulturmuittosuodjalus

Sámedikki váldomihttomearri kulturmuittosuodjalusas lea duodaštit, gaskkustit ja hálddašit daid dieđuid vássánaiggi boahhteáiggi várás, maid sámi kulturmuittut ja kulturbirrasat ovddastit.

Juolluduvvon submi:

3,272 miljon ru.

Ceavccageadgi - Transteinen

9.1 Sámi kulturmitosuođjalusa rámmaeavttut

Buriid rámmaeavttuid juksá dohkálaš ekonomalaš rámmaid bokte ja ovttasbarggu bokte báikkálaččat, regiovnnaččat, našuvnnaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Finnmárkku fylkkagielddas lea, ovddeš hálddašangeavada vuodul, váldoovddasvástádus máilmmiárbeguovlluid hálddašeamis Álttás. Máilmmiárbbi hálddašeapmi ferte dahkkojuvvot ovttasráđiin Sámedikkiin. Sámediggi lea oassálastán bargui hábmet odđa hálddašanplána máilmmiárbbi/báktedáidaga várás Álttás oassálastima bokte iešguđet bargobájiide ja ovddideame bokte čálalaš árvalusaid plánaevttohussii. Plána galgá čalmmustahttit odđa višuvnnaid ja dárbbuid mat leat čuožžilan máilmmiárbeberggus, ja vuhtiiváldit odđa signálaid fágasuorggis, nu go ása hit máilmmiárberáđi Álttá máilmmiárbbi várás. Sámediggi lea addán cealkámušaid ja árvalusaid dasa mii min mielas min lunddolaš ovddasvástádus máilmmiárberáđi ektui, ja Álttá báktedáidaga hálddahušlaš hálddašanjoavkku ektui.

Sámediggeráđdi lea 2015:s nammadan áirasa Plassje ja Circumfereanssa máilmmiárberáđđái. Oassálastin máilmmiárberáđđái lea deahtalaš vai sáhttá čalmmustahttit lullisámi kultuvrra dán máilmmiárbeguovllus.

9.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi

Sámediggi lea 2015:s čadahahan mángga kulturmuittoregistrerema ja -prošeavtta, main mii leat čalmmustahttán sámi kulturmuittuid ja daid árvvuid maid dat ovddastit. Dát lea mielde nannemin sámi kultuvrra ja identitehta, erenoamážit dain guovlluin gos sámi kultuvra iešguđet sivaidd geažil ii leat nu nanus dál.

Sámediggi lea 2015:s čadahahan oktiibuot 127 báikeditoštallama, ja registreren 321 odđa sámi kulturmuittobáikki Riikaantikvára kulturmuittodiehtovuođui, Askeladdenii. 2015:s leat čadahuvvon muhtun stuorra prošeavttat kulturmuittoregistreremiid oktavuodas. Mii háliidit erenoamážit namuhit registreremiid mat leat čadahuvvon plánejuvvon Hålogalándda geainnu oktavuodas Davit-Nordlánddas/Lulli-Romssas ja 420 kV fáp-

molinnjá oktavuodas Snillfjordan/Hemnes Lulli-Trøndelágas. Goappašat prošeavttat leat addán odđa máhtu dáid guovlluid sámi leahkima birra.

Luhhte leahkima bokte ja gulahallama bokte báikkálaš olbmuiquin lea Sámediggi viežžan odđa ja vearditmeahttun dieđuid, ja duddjon luohttámuša. Mii leat čájehan ahte Sámediggi hálddaša buot sámi kulturmuittuid, sihke sámi álbmoga bealis ja álbmoga bealis muđui ge. Oktasaš historjá han galgá mitaluvvot. Vásáhussan lea ahte báikkálaš olmuide lea guovllu sápmelaččaid historjá miel- lagiddevaš ja sis lea stuorra beroštupmi dasa ja sii atnet Sámedikki barggu árvvus.

2013 mannosáš kulturmuítóčilgehusa čuovvoleap- min lea Sámediggi ráhkadeamen dieđáhusa sámi kulturmuítósuodjalusa birra. Dieđáhusas galgá sámi kulturmuítópolitihkka ovddiduvvon ja ságaš- kuššojuvvot viidáseappot. Sámi kulturmuittuid for- málalaš hálddašaneiseválddi ságaškuššan galgá leat guovddáš fáddán dieđáhusas. Dieđáhusbarg- gu oktavuodas lágidii Sámediggi kulturmuítókon- feránssa Guovdageainnus njukčamánu.

Kulturmuítóplánabargu Finnmárkku várás lea ovtasbargoprošeakta Finnmárkku fylkkagield- dain, mas fylkkagielddas lea prošeaktajodihead- djiovdasvástádus. Bargu álggahuvvui fas 2014:s ja 2015:s bargojuvvui viidáseappot árvalusaid giedahallamiin ja plána hábmemiin. Áigumuš kul- turmuítóplánain lea ahte dat galgá addit buoret hálddašanvuodu ja buoridit áddejumi kulturmuí- tosuodjaleapmái servodatovddideaddjin.

Sámedikki stuorámuš earjkilprošeakta 2015:s lea prošeakta "Sámi visttiid identifiseren ja regist- reren", mii álggahuvvui 2012:s. Prošeakta lea deatalaš dasa ahte duodaštit sámi ássanhistorj- já ja kulturhistorjjá. 2015:s čađahuvvojedje 199 vistedidoštallama. Loahppaarvalussan lea ahte dain leat uhcimusat 150 sámi vistti. Automáhta- laččat ráfáiduhthtojuvvon ja suodjalanveara visttiid hálddašanplánabargu álggahuvvui 2015:s. Háld- dašanplána ráhkadii joavku mas ledje mielde fágaolbmot Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas, Riikaantikváras ja Sámedikkis.

Ráddelahtus Thomas Áhrén lea politiikkálaš ovddasvástadus kulturmuítósuodjalusain

Romssa musea gávnna 2015 geasi geadgeáigásaš báktesárgumiid Geresválas oarjjabealde Girkonjárgga. Oktiibuot gávnnaimet 48 sárguma mat govvidit bohccuid ja ealggaid, ja gávdnosat báikkis čujuhit ahte sárgumat leat čullojuvvon báktái sullii jagiin 4200-5200 ovdal min áigelogu. Gávnnus adnojuvvo vávaslažžan ja lea ge vuosttaš geardde go geadgeáigásaš báktesárgumat leat čujuhuvvon Várjjagis. 2015 čavčča dollojuvvojedje guokte buohtalastinčoahkkima gaskal Riikaantikvára, Romssa musea, Finnmarkku fylkkagieldda ja Sámedikki ovtta doaimbidjoeaiggádiin Nor-terminal ja Mátta-Várjjaga gielddain. Loahpalaš mearrádusa báktesárgunguovllu sihkkarastima, láchima ja viidasat duodásteami oktavuodas dahká Riikaantikvára.

Sámediggi gulahallá Oslo universitehtain Báhčaveaji sámi dákterikkiid ruovttoluottalágidangáibáidusa birra. Dát dákterikkid vurkkoduvvojit Schreiner čoakkáldagas Oslos ja leat doppe leamaš 1960 rájes. Sámediggi háhká eanemus lági mielde dieđuid dákterikkiid birra ja doalaha lagas oktavuoda guoskevaš áššeoasálaččaiguin. Dat galgá leat vuodđun loahpalaš mearrádussii Sámedikkis das mo dákterikkid galget vurkkoduvvot boahhteáiggis.

Sámediggi hálddaša guokte ohcanvuđot ruđaid doarjjaortnega kulturmuittosuodjalusa várás. Sámedikki doarjjaortnega bokte kulturmuittosuodjalusdoaimbajiide addojuvvui 2015:s oktiibuot 2 691 000 ru doarjalohpádussan. Das juolluduvvui 732 000 ru sihke automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon suodjalanveara visttiide ja suodjalanveara visttiide mat eai leat automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon ja 1 968 000 ru eará kulturmuittosuodjalusdoaimbajiide.

Dasa lassin oážžu Sámediggi 2 miljon ru Dálkádát- ja birasdepartemeantta bušeahtas, Riikaantikvára bokte, njuolggadoarjjan vistesuodjalussii. Olles juolluduvvon submi lea addojuvvon automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon sámi visttiide.

Sámediggi lea ožžon doarjaga Riikaantikvára arkeologalaš kulturmuittuid gáhttenprográmmas (BARK). BARK mihtomeari lea ahte arkeologalaš kulturmuittuid ja kulturbirrasiid ovddasteaddji váljus galgá sihkkarastojuvvot guhkesáiggi dikšuma bokte ja oahpásmahttojuvvo albmogii ovdal 2020. Okta prošeakta masa ortnet guoská, lea kulturmuittuid láchin Spittás Návuonas ja lea dakár bargu mii lea dahkkojuvvon mánggaid jagiid. Sámediggi lea maid dikšugohtán ja láchigohtán kulturbirrasa "Stálut" Činavuohpis Porsánggu gielddas. Viidáseappot lea ráhkaduvvon dikšun-

Elvebakken gård Báhčavuona suohkanis. Fortidsminneforeningen Romssa fylkaossodat eaiggáduššá dálu

LIDAR-data lea ođđaáigásaš govvenvuohki mas geavahuvo laser ja laser báhcčojuvvo girdis eatnamii. Dieđu maid dan vuogi mielde oažžu geavvahuvojit ráhkadit dárkkilis, bienalaš, golmmaolat modeallaid guovllus. De lea vejolaš fuobmat smávva hámadagaid eatnamis/luondus mat leat vejolas boares orrunsjáit/kulturmuittut.

plána poláragierdoguovddáža Tempelhøyden várás Ránu suokkanis, danne vai álggahuvvo dakkár sámi kulturmuittuid sihkkarastin, mat leat áitojuvvon urrahuksemaid geažil, ja danne vai láhčit iešguđet kulturmuittobáikkiid Sáltoduoddaris.

2015:s lea čadahuvvon dábalaš dikšun Sää'msijdd:s, dasa lassin ahte leat čadahuvvon hoahpodoaimbajut kulturbirrasa ássanviesus, nu gohčoduvvon Hallonen-viesus.

Sámedikki gulahallan Stáhta geaidnodoaimmahagain ja Nuortalaš museain lea maid dagahan ahte golmmagielat geaidnogalba Sää'msijdd várás ceggejuvvui 2015:s. Sää'msijdd geaidnogalba lea sihke nuortalaš gillii, dárogillii ja suomagillii. Dát lea vuosttaš galba nuortalaš gillii Norggas.

Viidáseappot álggahuvvui 2015:s oppalaš beassama hábmen oaggunsadjái Njávđánjoga geavngá luhtte ja plána mielde dat galgá leat gárvvis 2016 gida.

9.3 Oainnusindahkan

Kulturmuittuid registreren sáhtta miellidbuktit áigegáibideaddji gieddebarggu. Sámediggái lea deatalaš gávdnat ođđa vugiid mat áiggi mielde

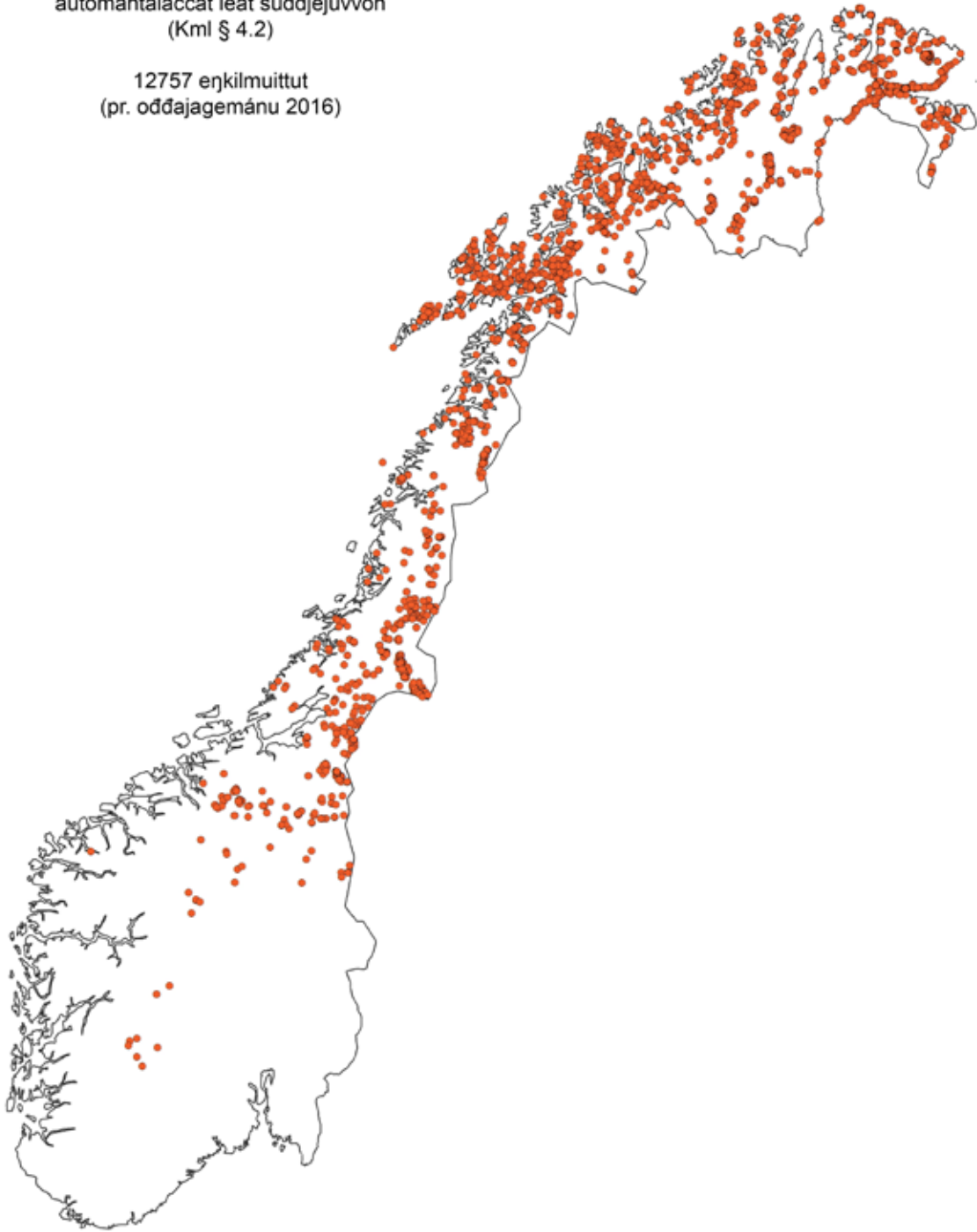
sáhttet beavttálmahttit gieddebargguid resursa-geavaheami ja muđui sámi kulturmuittuid hálddašeamis. Dakkár beavttálmahttingeahččaleapmi dahkkojuvvui 2015 gieddeáigodagas. Sáltoduodara vuolde ledje ovdalis registrerejuvvon 1000 jagi boarrása sámi kulturmuittut, gohčoduvvon stálloduktásadjin. Registreremat eai lean dárkkilit mearriduvvon kártii. Marjit jagiin lea Sámediggi, ovttasbarggu bokte Kártadoaimmahagain, ožžon kártadieđuid nu ahte sáhttit ráhkadit golmma olat modealla guovllus. Ovdalgo Sámediggi vulggii gieddái dárkkistit boares registreremiid, de mii sáhtiimet daid darvvihit kártii viehka dárkkilit, ja nu seastit ollu áiggi mii muđui livččii mannat ohcamii.

Vistesuodjalanprošeakta, "Vistit Sirpmás", álggahuvvui 2006:s, ja ovdeštanbarggut loahpahuvojedje 2015:s. Prošeakta lea vuolggahan báikkálaš ángiruššama ja diehtomielalašvuoda duddjoma iežas visteárbbi birra. Lea maid háhkojuvvon deatalaš duodjegelbbolašvuohka divvumis ráfáiduhthtojuvvon/suodjalanveara visttiid.

Sámediggi lea 2015:s doallan mángga logaldallama ja sáhkavuoru barggu birra sámi kulturmuittuiguin ja sámi kulturmuittosuođjalemiin earret eará ovttasbargočoahkkimiin fylkkagielddaiguin, gieldaiguin, museaiguin ja eará guoskevaš kulturmuittuiguin.

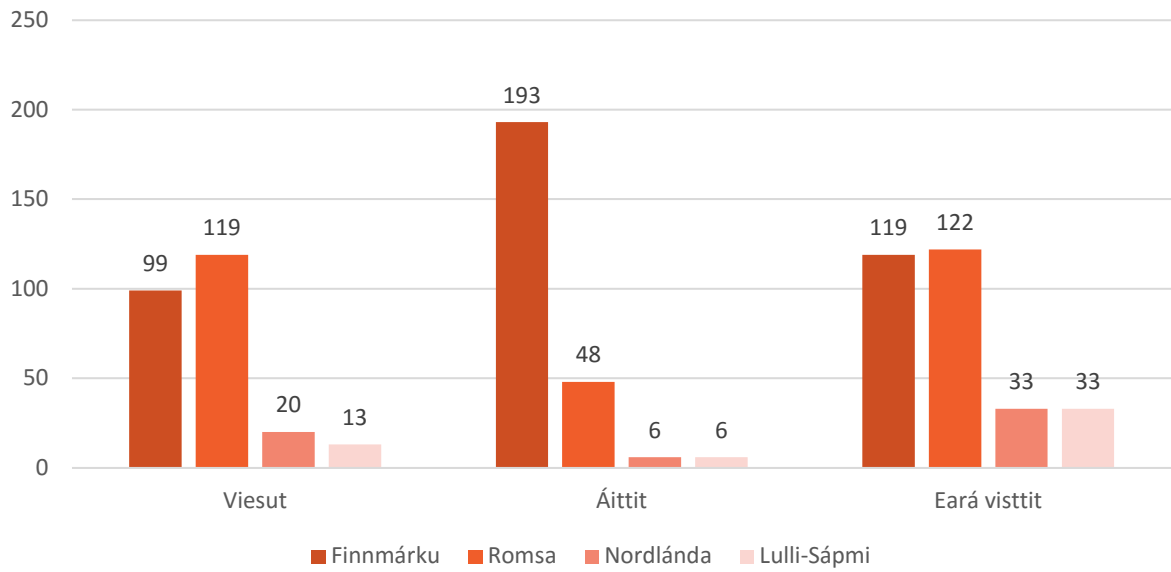
Sámi kulturmuittut mat
automáhtalaččat leat suddjejuvvon
(Kml § 4.2)

12757 eŋkilmuittut
(pr. ođđajagemánu 2016)

Govva muitala kárta bokte gos leat sámi kulturmuittut mat automáhtalaččat leat suodjaluvvon Norggas,

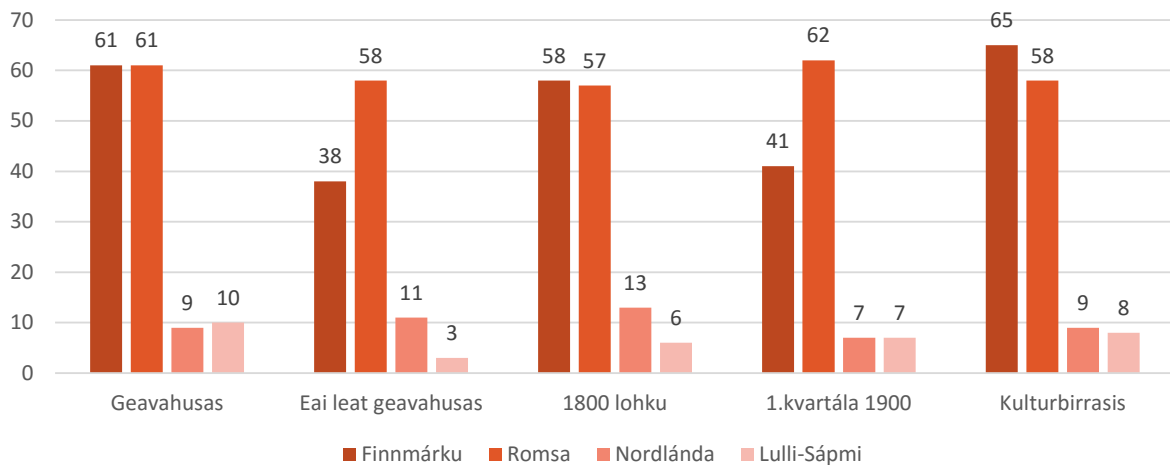
Visttiid lohku

Listu mii čájeha 800 sámi vistti, guovllu ja makkárat leat

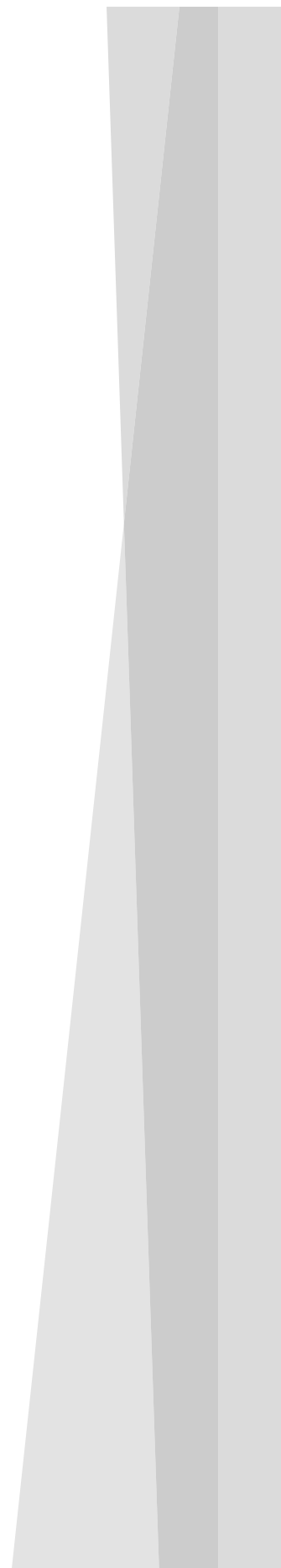
Viesuid dássi

Listu mii čájeha 250 sámi vistti, viesuid dasi, agi ja sajusteami (kulturbirrasa)

tosuodjalusa oassálastiiguin. Mis leat viidáseappot leamaš máŋga sáhkavuoru Norgga arkeologa-čoahkkimis 2015:s, earret eará ovttain sáhkavuoruin gieddebarggu bohtosiid birra Hålogalánda geaidnohuksema oktavuodas ja sámi kulturmuittosuodjaleami rolla birra Norgga byrokratijias.

Máilmmiárbe bargu Várjjatsiiddain UNESCOs máilmmiárbelisttas lea dadibahábut bisánan maŋŋágo Riikaantikvára cuoŋománu álggus 2015 sáddii ášši árvvoštallamii ICOMOS:ii, UNESCO ráđđeaddi orgána kulturmuittosuodjaleami várás. Lea viiddes proseassa man čada ášši galgá maiddái maŋŋá dakkár árvvoštallama, ja lea deatalaš ahte dat dál manná viidáseappot.

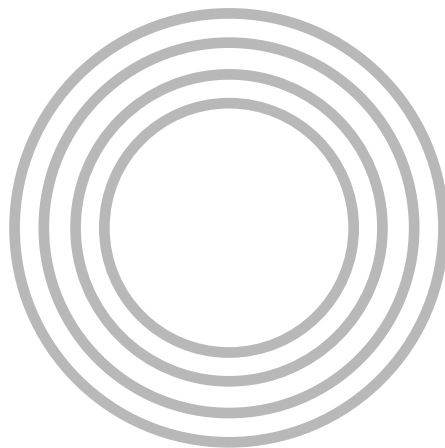
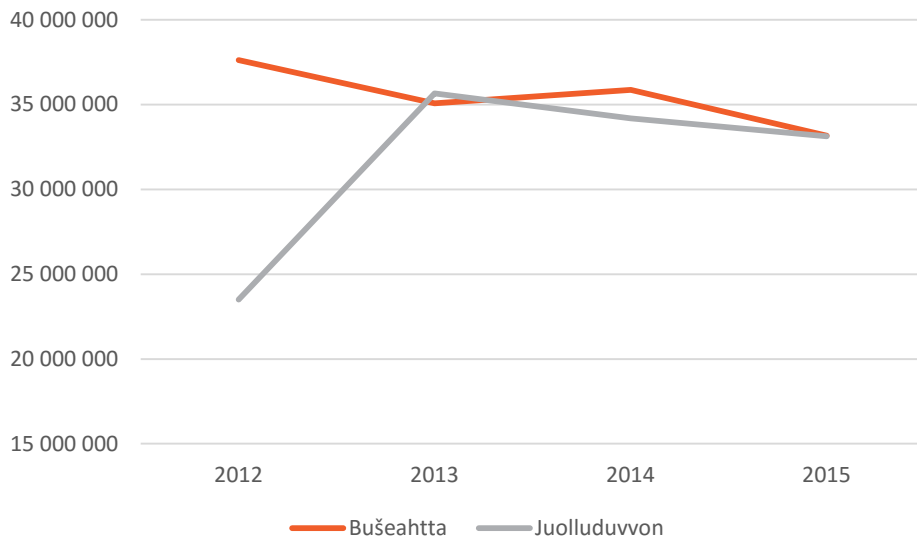

10 Ealáhusat

Go galgá juksat mihttomeari *nana ja juohkelágan ealáhuseallimis mii vuodduuvvá sámi kultuvrii, lundui ja birrasii ja vuhtii váldá daid, ja lea vuod-
đun eallinfámolaš báikegottiide gos olbmot háliidit ássat, de leat Sámedikkis dasa vihtta ánggiruššan-
suorggi.*

Juolluduvvon submi:

33,122 miljon ru.

10.1 Rámmaeavttut vuodđoealáhusaide

Sámediggi háliida fievrridit guolástuspolitihka mas deattuhuvvo riektevuodu sihkkarastin báikkálaš guolásteddjiide riddolagaš guovlluin, vai dien bokte sáhttit buoridit ássanmiela ja háhkat buori ovdáneami innovašuvnnain, odđasis rekrutteremiin ja ássamiin buohkaide geat ássat mearrasámi guovlluin. Sámediggi lea ožžon čada hálddašan doaimbajuid nu ahte guolásteaddjit mearrasámi guovlluin leat ožžon buoret rámmaeavttuid go guoská guolástusresurssaiguin ávkkástallamii ja daid geavaheapmái. Nasionála dásis oaidnit mii ahte sihke fanas- ja guolásteaddjilohku unnu ollu, go fas logut Finnmárkku ektui čájehit ahte dušše áigodagas 2010 – 2014 lea lohku njiedjan 17 olbmuin, mii ii leat nu ollu.

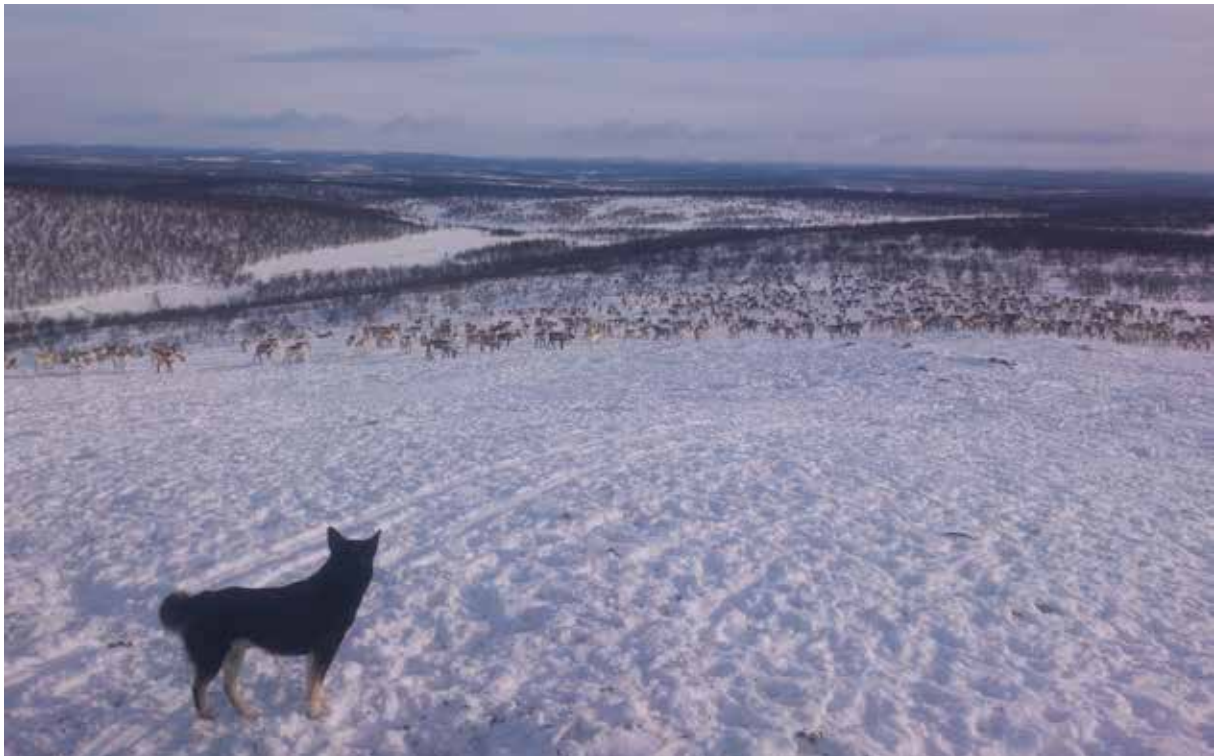
Sii geat álget bargat guolástusealáhusas iežaset fatnasiin, álggahit dábálaččat rabas joavkku (joavku 2) bivdoeriiguin. 21 olbmo ealáhusas leat álgán ámmátguolásteaddjin iežaset fatnasiin 2015:s. Dát lea hui buorre riddo- ja vuotnafatnasiid nannemii guovllus maidda Sámediggi addá doarjaga ealáhusovddideapmái ja váikkuha boahhte áiggi báik-

kálaš rekrutterema ealáhussii. Eanaš doarjjaoažžut leat viehka nuorra bivdit 30-40 jahkásaččat, geat leat álggahan bivdit iežaset fatnasiin. Gádderustega ásaheapmi lea mielde sihkkarastimin unnimus fatnasiid vuovdinvejolašvuodaid lagaš guovlluin. Danne vuoruha Sámediggi doarjaga gádderusttegiidda ja dát doarjja addá vejolašvuoda divvumii ja ođasmahttimii mii lea dárbbaslaš jos galgá sáhttit duhtadit dálás gáibádusaid gáddái buktimii ja varas guliid oastimii.

Sámedikki boazodoallopolitihkas deattuhuvvo boazodoalu vuoigatvuodaid ja boazodoalu árbevirolaš bearašvuodot ealáhussan suodjaleapmi. Sámediggi lea vuoruhan searvat proseassaid dán ektui ja lea dorjon daid. Sámediggi lea vuoruhan oktavuoda ja gulahallama sihke boazodoalus ja boazodoallohálddašeamis. Sámediggi lea searvan regionála gulahallanforaid čoahkkimiidda mat leat ásaheavvon oktavuodta arenan fylkka dásis. Forat leat leamaš buorit deaivadanbáikkitt ságastallama ja gulahallama várás NBR:in, Fylkamanniin ja Sámedikkiin.

Håkon Karlsen North Cape King Crab AS :s siskkit Billávuonas muitala mo reappaid galgá erohallat (sirret)

Sámediggi lea álggahan Sámedikki boazodoalopolitihka odasmahttinbarggu odđa boazodoalodiedáhusa bokte. Áigumuššan lea viidát searvahit Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) ja oktavuoda boazodoaluin man boadusin 2015:s dollojuvvui álggahan konferánsa ja álbmotčoahkkimat máttasámi guovllus. Buriid rámmaeavttuid sihkkarastima várás boazodoalus lea hui deatalaš oazžut buriid proseassaid mat ealáhusa mielas leat buorit. Sámediggi lea vuoruhan searvama bargojovkui mii bargá doaibmabijuiguin maid áigumuššan lea buoridit siskkáldas bearráigeahččama ja iešstivrema boazodoalus.

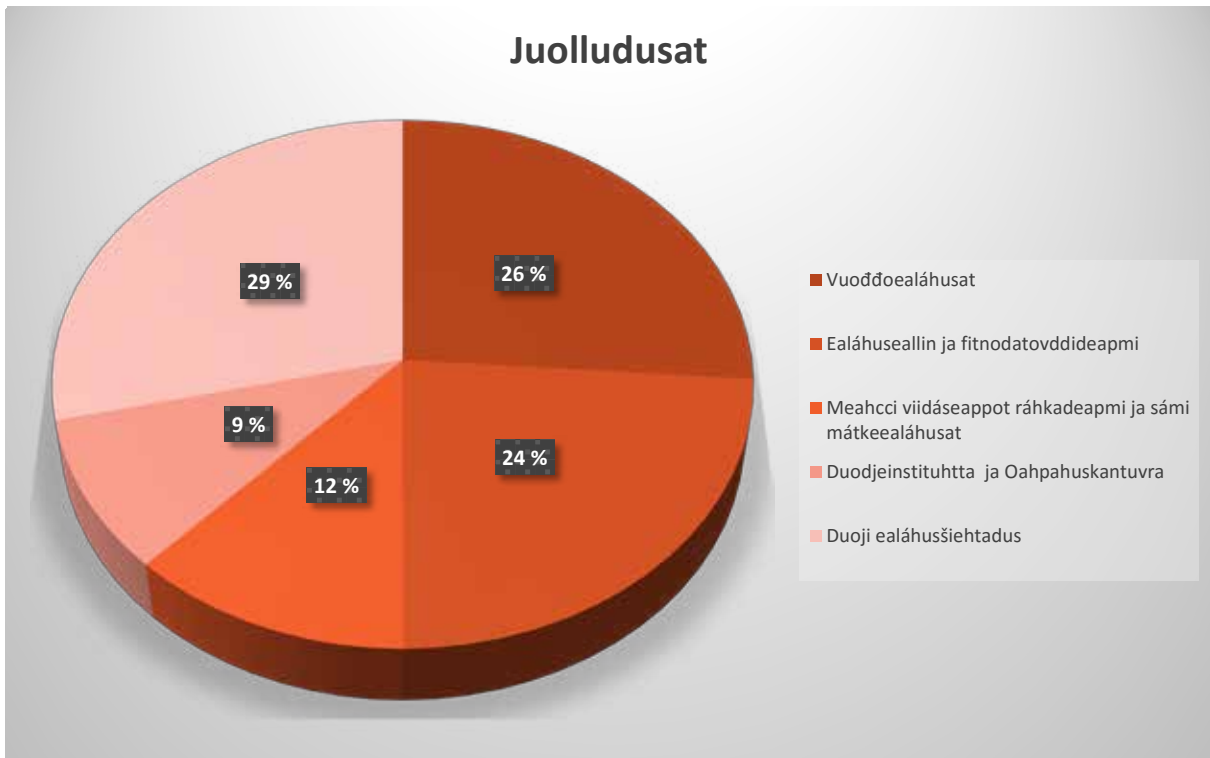
Ollu jagiid lea leamaš stuorra fokus boazolohkoheiveheapmái osiin Finnmárkkus. Heiveheapmi lea dál váldoáššis čadahuvvon. Boazolohku lea váldoáššis mearriduvvon dásis, muhto lea stuorra eahpesihkarvuolta ealáhusas go jurddašit boazologu odđasis lassáneami ja jos šaddet odđasis gorálaš geahpedeamit. Eanadoallo- ja birasgáhttendepartemeanttain leat čadahuvvon konsultašuvnnat boazodoallolága § 60 rievdadeamis, muhto eai šaddan ovttaoavilii Sámedikkiin ja NBR:in. Sámediggái ja NBR:ii lea leamaš deatalaš ahte čadahuvvojit vudolaš proseassat ovdda-

bealde odđa láhkarievdadusaid, earret eará čadahuvvon boazolohkoproseassa evalueremiin. Dát čuovvu boazodoallolága geahčadeami.

Sámi bargojovku, mas leat mielde Norgga ja Ruota beale sámedikkit, Ruota sámiid riikkasearvi ja Norgga boazosápmelaččaid riikkasearvi, geigejedje njukčamánu 2014 rievdadusevttohusaset norgalaš-ruottilaš boazoguohtonkonvenšuvdnii. Čakčamánu 2015 gohččo norgga ja ruota ráđdehusat beliid čoahkkimii Lulejui, gos diedihedje ahte eiseválddiin lea áigumuš dohkkehit konvenšuvnna ovdal jagi 2016 loahpa, ja ahte bargojovku evttohus árvvoštallojuvvo dan oktavuodas. Sámediggi Norgga bealde áigu čuovvut proseassa viidáseappot, ja áigu bivdit konsultašuvnnaid jos leš dárbu.

Sámedikkis lea leamaš fokus váikkuhit ealáhusovddideami ja buoret árvoháhkama boazodoalus. Maiddái 2015:s lea juolluduvvon doarjja boazodoalu lassiealáhusaide earret eará proševttaide mátkeealáhusaid siskkobealde ja bohccobierggu viidáseappot nállašuhhtimii. Sámediggi lea addán doarjaga maiddái láhčči prošektii mii váikkuha boazodoalu areálavuođu ja ekonomaláš ahtanuššama sihkkarastima olles riikkas. Doarjja lea earret

Juolludusat

eará addojuvvon Protect Sápmái areálakonferánsa čadaheapmái man ulbmilin lei kapasitehta- ja gelbbolašvuoda buorideapmi boazodoalus.

Ávjovárri-prošeakta eanadoalu birra Porsáŋggu ja Kárášjoga gielddain ja Guovdageainnu suohkanis lea dál goalmmát ja maŋimus jagis. Bohtosat čájehit ahte lea beroštupmi bisuhit eanadoalu dain gielddain. Ollu opmodatsirdimat leat dáhpáhuvvan, ja ealáhusas lea šaddan doaivva. Hástalussan lea dat go odđa mielkebuvtadanvisttiin leat alla investerengolut.

Sámediggi searvá Biebmooprošektii Davvi-Norga. Eanadoallo- guolástus- ja boazodoallobuktagat galget leat mielde oktasaš biebmoáŋgiruššamis mas mihttomearrin lea ovddidit riikaoasi nu ahte dat šaddá riikkaidgaskaččat dovddus biebmoregiovdna.

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea sihkon 2 miljon ru Sámediggái eanadoalloulbmiliid da 2015:s. Dasa lassin ii fievrriiduvvon Árkálaš eanadoallu viidáseappot, mii dagahii ain eanet geahpedeami Sámediggái, 2 miljon ru. Dát geahpedeamit leat dagahan dan ahte Sámediggi ii leat sáhtán addit doarjaga doallodivodemiide 2015:s. Sámedikki oassi ruhtadanplánain lea dávjá leamaš mearrideaddji deatalaš dasa ahte válljejit go ohccit divvut eanadoalu doaibmavistti.

Sámediggi lea ruhtadan trainee-prošeavtta Finnmarkkus. Prošeavtta ulbmilin lei rekrutteret 4 nuora vai sii sáhttet váldit badjelaset doalu.

Sámediggi buktá juohke jagi cealkámuša eanadoallošiehtadussii. Sihke Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta ja Sámediggi leat soahpan buoredit gulahallama nu ahte doallat čoahkkimiid guktii jagis.

Sámediggi lea fuolas daid vahágiid geažil maid boraspiret dagahit eana- ja boazodollui. Boraspiropolitiikka ii leat álggaga buorránan sámá guovluin 2015:s. Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas lea ovddasvástádus boraspiropolitiikkas. Regionála boraspirelávdegottiin lea gáržžes doaibmamunni boraspiriid geahpedeami ektui. Sámediggi lea ollu oktavuodain čujuhan ahte go nállemihtut leat olahuvvon, de ferte johtilit geahpedit boraspiriid – dát guoská erenoamážit getkkiide. Sámediggi lea searvan gumpeguovllu árvvoštallanprosessii Norggas. Sámediggi lea dárkilastán ahte gumpeguovllu viiddideapmi boazodoalloguovlluide ii leat dohkálaš. Dát proseassa ii leat loahpahuuvon.

10.2 Geasuheaddji báikegottit

Sámediggi lea searvan gulahallančoahkkimiidda muhtun gielddaiguin gos lea muitalan Sámedikki ealáhusovddidanruđaid birra. Dasa lassin lea ráđđi deaivvadan sihke gielddaiguin, ealáhuseallimiin ja ealáhusorganisašuvnnaiguin Nuorta-Finnmárkku riddogielddain. Dán čoahkkindoaimma ulbmilin lea ovddidit odđa strategijaid mearrasámi guovluid. Sámediggi lea searvan sámi ealáhuseálgárdi ásaheami. SIVA lea formálalaččat dohkkehan sámi ealáhuseálgárdi ásaheami 2015:s. Njeallje gieldda leat leamaš mielas ásaheapmái. Dát bidjá vuodu odđa ealáhuseallimii dain gielddain.

Sámedikki válđoáŋgiruššan mátkeealáhusas áigodagas 2012-2015 lea leamaš proševtta Sámi mátkeealáhusat Davvi-Norggas bokte. Prošeakta lea leamaš ovttasbargu sámi mátkeealáhusaktevrraid, váikkuhangaskaoapmeapparáhta ja dutkanbirrasa gaskka. Ovddidanproševtta bokte leat čadahuvvon ollu doaibmabijut fierpmádatbarggus, márkavudot buvttavuođas, gelbbolašvuoda ovddideamis, máhtobuvttadeamis ja FoU-doaimmas. Válđomihttomearrin lea leamaš oazžut sámi kultuvrra ja historjja leat okta válđoákkain manne mátkkoštit Davvi-Norgii lupmui. 37 fitnodaga leat leamaš mielde proševttas. Sámediggi áigu joatkit proševttain ovddidan dihte sámi mátkeealáhusa. Dán barggu galgá jodihit Davvinorgga mátkeealáhusat OS, mii lea riikaoassesearvi. Sámediggi lea addán álggahanstipeandda ja doarjaga fitnodagaid álggaheapmái ja ovddideapmái viidáseappot

nállasuhttima, sámi mátkeealáhusaid ja sámi kulturealáhusa siskkobealde. Doarjja lea váikkuhan riskka unnideami ja buoridan čadahavejolašvuoda. Ollugat dain aktevrrain barget doaimmain buortalaga dáiguin gávpesurggiin.

10.3 Kulturealáhusat

Sámediggi lea 2015:s juolludan 10 618 000 ru kulturealáhusulbmiliidda. Doaibmabijuid searvis mat leat ožžon doarjaga leat vaikko mii nugo gráfalaš design, silbarávdébáđji, sámi spealuid ovddideapmi. 2015:s lea ohcamiid lohku lassánan sámi kulturealáhusbargiid beales, mii čájeha ahte kulturealáhusáŋgiruššamiin leat ollu suorggi. Sámedikki áŋgiruššan kulturealáhusaiguin lea álgomuttus, ja kultuvra ealáhussan lea ain odđa suorgi. "Sámedikki kulturealáhusproševtta" bokte leat álggahuvvon lihkestuvvan doaibmabijut maiguin nannet sámi kulturealáhusfitnodagain ealáhusaktevran. Kulturealáhusproševtta deatalaš boadus lea leamaš ahte Sámediggi lea ožžon buoret geahčastaga sámi kulturealáhusain aktevráđis. Dán geažil šaddá álkit boahteáiggis gulahallat ja bidjat johtui doaibmabijuid njuolga ealáhusa ektui. Kultursiida (Davviálbmogiid guovddáš) lea ovdánahttimin fierpmádaga Romssa kulturealáhusaktevrraid várás. Riddu festivála oktavuodas lágidedje Sámediggi ja Kultursiida suorgedeavvadeami kulturealáhusa várás, mas lei erenoamáš fokus kulturárbbi vuovdimii ja gávppašepmái.

Sámediggeráđđi galledeamen Báhcavuona

Sámediggi lea juolludan doarjaga Duodjeinstituhtii vai instituhtta beassá ovddidit ja ráhkadahttit 2 neaskinmašiinna ovttas earáiguin. Mašiinnat álkidit neaskima ja nu maid geahpidit olbmo bargguid dan oktavuodas. Dat lea buorre dearvašvuohtii. Ráđdeláhttu Ann-Mari Thomassen gallea instituhtta.

Fitnodatovddidanprográmma Dáhttu lea ča-
dahuvvon Finnmárkkus ja Romssas, ja duojáridda
lea leamaš sierra prográmma. Vuosttaš Dáht-
tu-prográmma (Finnmárku) lea evaluerejuvvon
2015:s, ja dat čájeha ahte mánggat fitnodagat
leat šaddan gievrarabun earret eará ovttasbarg-
gu bokte earáiguin. Ollu dain ovttasbargguin lea
stuorra gávppálaš vejolašvuohta. Buot doallit
sáhttet čujuhit eanet dihtomielalaš ángiruššamii
fitnodagas maŋŋá go prográmma nogai. Muhtun
sámi kulturealáhusaktevrrat (36) leat vuolláičállán
šiehtadusa gánnáhahttivuođa ovdánahttimis ja
buoret profesoaliseremis Dáhttu-prográmmaid
bokte. Sáhtta dadjat ahte Dáhttu álgaheapmi lea
hui deatalaš olles sámi kulturealáhusa árvoráidui.
Dáhttu-prográmmaid várra stuorámus sukseassa
čatnasa fierpmádahkii mii šaddá bargiid gaskka
berrasis mas fokusis lea háhkat buori ealáhusa kul-
tuvrras.

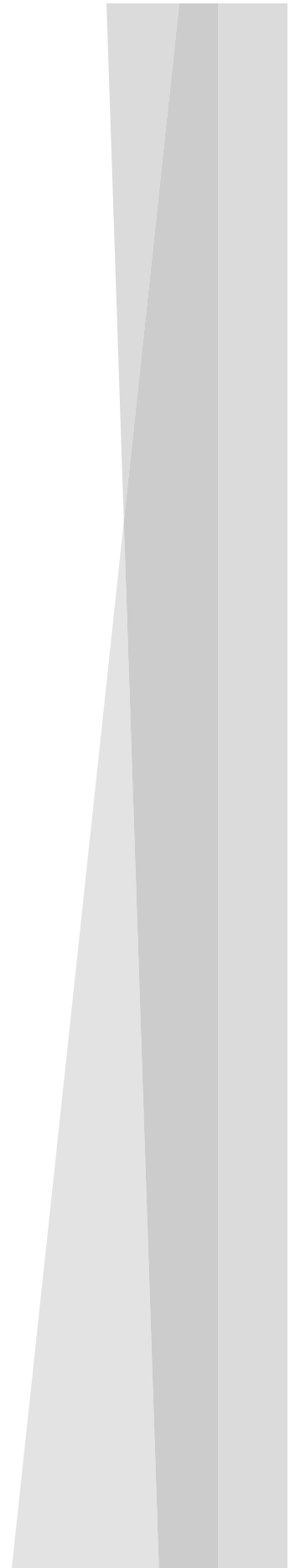
Duodjeealáhusa siskkobealde lea leamaš ea-
net doaibma ovddidanbarggus dán jagi earret
eará stuorát investerendáhtu bokte, mii fas lea
dagahan dan ahte rudaid golahus lea lassánan.
Duodjemearka, mearkagálvoprošeakta, gelbbo-
lašvuođa buoridandoaibmabijut ja bargu duoji
viidásetovddidemiin leat muhtun prošeavttat mat
áiggi mielde leat ávkkálaččat duodjeealáhusii
oppalaččat. Dasa lassan leat fitnodagat investeren
ođđaset mášepárkka buoridan dihte buvttadusa

ja gánnáhahttivuođa. Sámediggi lea ovddit jagiin
earret eará ruhtadan mašiinnaid maiguin lea álkit
neaskit gápmasiid – neaskenmašiidna. Dákkár ma-
šiinnat eai gávdno márkaniin ja Duodjeinstituhtta
lea leamaš mielde ovddideamen dákkár mašiinna
– dat gárvvistuvvui 2015:s. Go hutká mašiinnaid
ja teknihkaid duodjeealáhusa siskkobealde, de
eahpitkeahtta buoriduvvo dan bokte gánnáhaht-
tivuohta ja šaddá álkit duddjot. Sámediggi ása-
hii 2015:s hospiterenortnega duodjeealáhusa nan-
nema várás. Vaikko ortnet 2015:s ii leat váikkuhan
nugo doaivvumet, de oaivvilda Sámediggi ahte
ortnegis leat geavatkeahtes vejolašvuođat. Duo-
ji fitnooahppiortnegis leat 10 fásta fidnooahppi
oahpahallin. Dán ortnegis leat válđoáššis mielde
nuorat.

Duodjeorganisašuvnnat ja Sámediggi leat 2015:s
árvoštallamin dahkat ovttasbargošiehtadusa
duoji doaibmadoarjjaortnega badjelii válđimis.
Badjelii válđimis ii leat dahkkojuvvon mearráduš,
muhto dat čielgá 2016:s. Duoji ekonomalaš rapor-
ta čájeha ahte iežas dujiid vuovdin lea lassánan.
Čájeha ahte golut lassánit vásttolaččat nu ahte
ekonomalaš boadus ii lassán nugo lea sávahahtti.
Buorre lea dat go ollugat ángiruššet ođđa design
ja buvttavuođidemiin mii sáhtta váikkuhit eanet
árvoháhkama duodjeealáhusas.

10.4 Árvoháhkkan ja ođđaásaheamit

Ásahančuovvoleapmi ja oahpahuš álggahuvvui Sis-Finnmákkus 2014:s, ja loahpahuš 2015:s buriiguin bohtosiguin. Oasseváldit ožžo maiddái njuolga čuovvoleami go ovttaskas fitnodat fertii vuoruhit makkár ekonomalaš doaibmabijut ledje dárbbaslaččat ekonomalaš bohtosa buorideapmái. Sámediggi lea vuoruhan nuorra ealáhushutkama 2015:s. Vásihusat dán ángiruššamis čájehit ahte nuorat geat servet dán lágan doaimmaide dávjjit ásahit iežaset doaimmaid go sii geat eai searvva.

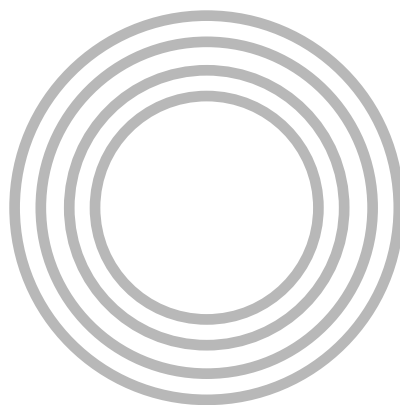
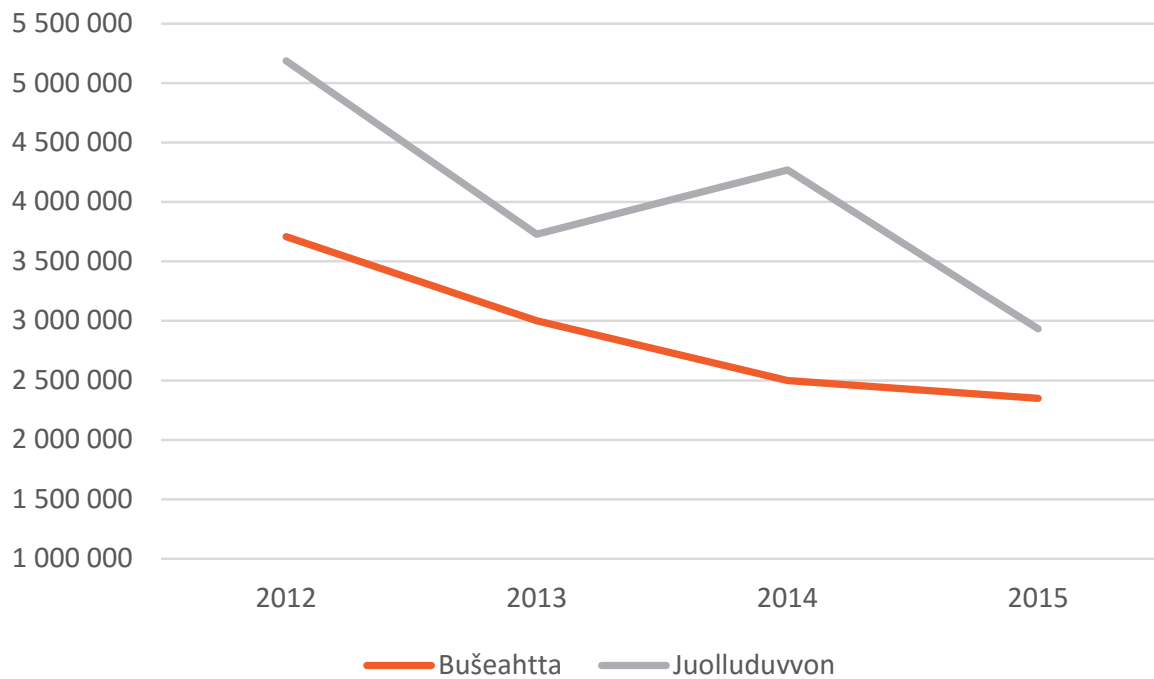

11 Báikkálaš ja guovlulaš ovt- tasbargu

Sámediggi mearridii 2015:s ovttasbargošiehtadu-
sa Bådåddjo gielddain, ja dat leage dalle nubbi
gávpotgieldda mainna Sámediggi dahká sierra
šiehtadusa. Ovttasbargošiehtadusaiguin gávpot-
gielddaiguin galgat nannet ja gozihit sámi giela
ja kultuvrra áiggis goas sámit fárredit stuorát
čoahkkebáikkiide ja gávpogiidda. Ovttasbargu
Bådåddjo gielddain galgá čuovvoluvvot jahkásaš
čuovvolančoahkkimiiguin ja lávga gulahallamiin
gozihan dihte sámi beroštumiid ja vuoigatvuodaid
gielddas. Sámediggi ja Bådåddjo gieldda leat gula-
hallamiin makkár doaibmabidjiosurggiid ovttasbar-
gošiehtadusas lea lunddolaš čuovvolit boahttevaš
jagiin.

Juolluduvvon submi:

2,935 miljon ru.

11.1 Ovttasbargošiehtadusat suohkanin- guin

Sámediggi lea čuovvolan ovttasbargošiehtadusa Romssa suohkaniin, earret eará nu ahte lea addán doarjaga Sámi viesu ovdaprošektii – glássa máilmmi guvlui 300 000 ru.

Sámediggi ja Álttá suohkan áigot joatkit barggu ja ráhkadit sisdoalu ovttasbargošiehtadussii mas válddahuvvojit sisdoallu, dan proseassa ja čielg-gadeapmi odđa politihkalaš jodiheddjiid ektui Álttás.

Sámedikkis leat leamaš mánga čoahkkima Oslo gielddain. Beliin lea áigumuššan gárvvistit julggaštusa ovttasbarggu birra 2016:s.

Sámediggi ja Finnmárkku fylkagielda leat dahkan ovttasbargošiehtadusa áigodahkii 2013-2016. Šiehtadus lea čuovvoluvvon 2015:s nugo lei plánnejuvvon.

Sámediggi ja Romssa fylkkasuohkan leat álggahan proseassa ovttasbargošiehtadusa revideremiin ovttasbargošiehtadusa beliid gaskka. Dán oktavuodas čadahii Romssa fylkkasuohkan rávakonferánsa 2015:s. Dát rávvagat šaddet leat deatalaš vuoddoávnnaasoasit dalle go Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus galgá reviderejuvvot.

Sámediggi oaidná ahte ovttasbargošiehtadusat gielddaiguin sáhttet leat ávkkálaččat dasa ahte čadahit sámedipolitiikka gielddadásis, ja oaidná ahte dakkár šiehtadusat maiddái sáhttet lea reaidun dasa ahte čadahit nationála sámedipolitiikka báikkálaččat.

11.2 Suohkanodastus

Sámediggi ja sámi gielddat leat ovttas geahčadan movt sámi álbmogii ja daid bálvalusaide maid gielddat addet váikkuha vejolaš gielddaovtastahttin. Čielggadus Gielddaodastusa ja sámi beroštumiid birra almmuhuvvui čakčamánu 2015. Čielggadusa okta váldorávvagiin lea ahte olles dat odđa stuorragiella ferte gullat sámegeiella háldašanguvlui jos gielddat ovttastahttojuvvojit eará gielddain dahje gielddaiguin. Sámediggi ja gieldda- ja ođasmahttindepartemeanta leat konsulteren dán áššečuolmma birra, almmá soabakeahtta das.

Das deattuhuvvo dasto ahte sámi eanetlohko-gielddat leat deatalaččat sámi siviilaservodahkii, ja rávvejuvvo ahte eai ovttastahttojuvvo jos boadusin šattaš ahte dat gielddat šaddet unnitlohkodillái. Čielggadusas oainnusmahttojuvvo maiddái duohta dárbu nannet sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoda buot fágasurggiin, erenoamážit dearvašvuoda- ja areálasuorggis, gielddain. Evttohuvo ahte sámi beroštumiid goziheapmái gielddain ráhkaduvvojit mekanismmat konsultašuvdnageatnegasvuoda várás gielddalaš dásis. Sámedikki

dievasčoahkkin meannudii ášši juovlamánus 2015 goas dat guorrasii ollu daid rávvagiidda mat čielggadusas leat.

Ráddeláhttu Ann-Mari Thomassen suohkanodastusa čujuhanjoavkkuin (referánsajoavkkuin)

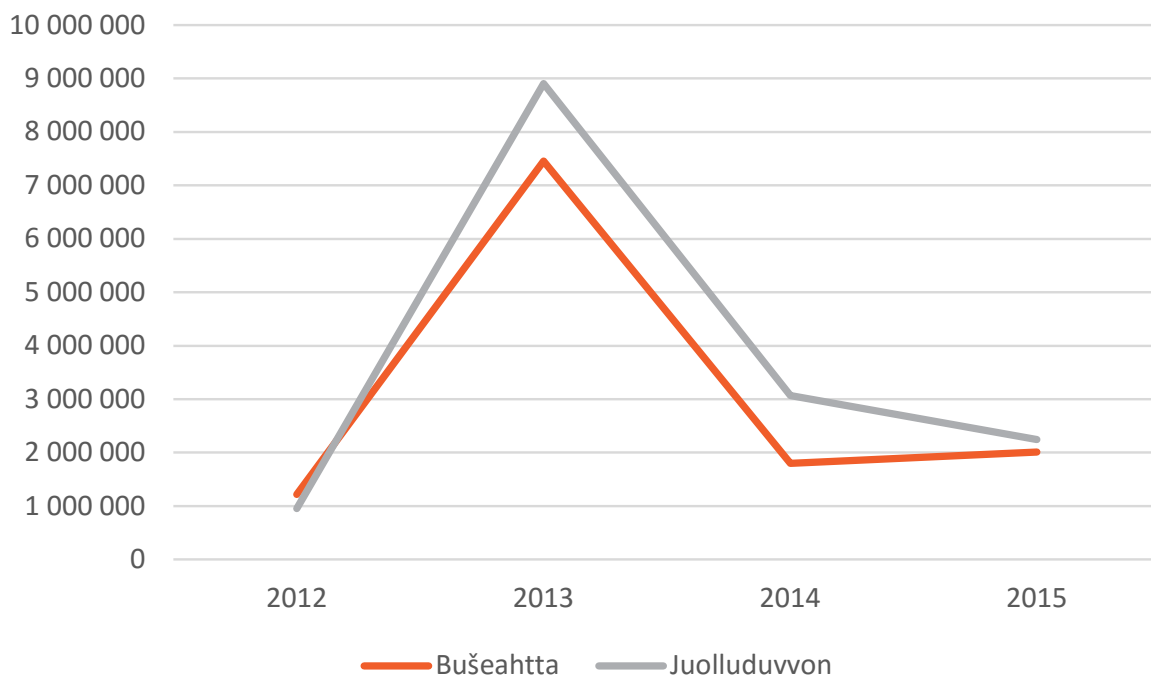
12 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

Váldomihttomearrin Sámedikki sámi ovttasbargui ja riikkaidgaskasaš bargui lea ahte *álgoálbmogat mearridit iežaset ovdáneami ja lea vejolašvuohta gozihit iežas beroštumiid riikkaidgaskasaččat.*

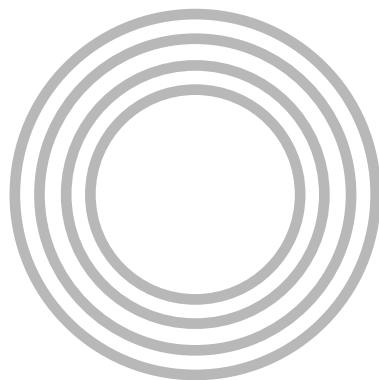
Rudat riikkaidgaskasaš bargui leat 2015:s mannan riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ruhtadeapmái mat leat Barents-čállingoddi IKS, Sámiráđđi – Norgga juogus, Mama Sara Education Foundation ja doCip, ja dasto doaibmabijuid ruhtadeapmái mas leat válddahuvvon Working Group of Indigenous Peoples (WCIP2014) loahppadokumeantas ja ráđi riikkaidgaskasaš ovdasteaddji várás.

Juolluduvvon submi:

1,009 miljon ru.

Lassáneapmi 2013:s bodii rahkkánanbargguin ovdal WCIP konferánssa 2014

12.1 Riikkaidgaskasaš bargu

Sámediggi lea mearridan odđa dieđáhusa solidari-
tehta ja riikkaidgaskasaš barggu birra. Dieđáhusa
mihttomearrin lea ahte Sámediggi galgá gozihit
sámi ja álgoálbmotberoštumiid riikkaidgaskasač-
čat ja mearridit ieš iežas ovdáneami min riikkaid-
gaskasaš barggus. Sámediggedieđáhusas deat-
tuhuvvo hui ollu ON álgoálbmogiid vuoigatvuoda-
julggaštusa sisdoallu. Dieđáhusas ovddiduvvojit
sierra servodatjoavkkuid dárbu dásseárvovuoigat-
vuodaid ektui, nugo maid nissonolbmuid.

Sámediggi lea čuovvolan ON álgoálbmogiid 2014
máilmmikonferánssa loahppadokumeantta. Bar-
gojuvvo ahte nammaduvvojit guokte álgoálbmot-
mielláhčči válđočoahkkima presideantta várás.
Soai galgaba ovttas guvttiin stáhtalaš miellalahč-
čiin lámhčit proseassa iežas konsultatiivvalaš stáh-
tusa ektui álgoálbmotásahemiid várás, lassin dan
juo doaibmi ECOSOC-stáhtusii, ON čoahkkimiin
mat guoskkahit álgoálbmotáššiid. Norga galgá
hábmēt doaibmaplána dasa ahte čuovvolit máilm-
mikonferánssa loahppadokumeantta. Sámediggi
bidjá vuodđun dan ahte doaibmaplána hábmejuv-
vo konsultašuvnnaid bokte Sámedikkiin.

Jagis 2015 lea Sámediggi Norgga delegašuvna
bokte searvan riikkaidgaskasaš čoahkkimiidda
nugo ON álgoálbmotáššiid bissovaš forumii (UNP-
FII), ON olmmošvuoigatvuodaid áššedovdimeka-
nismii ja dálkkádatnjunuščoahkkimii COP21. UNP-

FII vuolde searvvai Sámediggi maiddái iešheanal-
is aktevrán olggobealde stáhta delegašuvna.

Sámediggi lea ovttas eará álgoálbmotovddasted-
djiiguin álggahan proseassa mas geahčadit čov-
dosiid álgoálbmotfoandda ásaheapmái mii galgá
sihkkarastit álgoálbmogiid searvama riikkaid-
gaskasaš čoahkkimiidda mat guoskkahit álgoál-
bmogiid. Dán lágan foandda galget álgoálbmogat
ieža hálddašit.

ILO áššedovdikomitea máhcahandieđut Norgga
ja Sámedikki raportii konvenšuvna nr 169 ek-
tui álgoálbmogiid ja čearddalaš olbmuid hárrái
iešmearrideaddji riikkain, áigodahkii 01.06.08 –
31.05.13 almmuhuvvojedje ILO 104 konferánssas
mii dollojuvvui geassemánus 2015. Máhcahandie-
đuin leat áicamušat hástalusaid birra konsul-
tašuvnnain, finnmárkkulága čuovvoleami birra,
maiddái sierra Fimmárkkukomišuvna ja Finn-
márkkuduopmostuolu birra.

Sámiid dilli Norggas lei okta fáttáin mat sierra čuv-
gejuvvojedje dalle go ON nállevealahankomitea
(CERD) gažadii Norgga borgemánus 2015. Sáme-
dikkis lei ovdal gulaskuddama čoahkkín CERD:in.
Gulaskuddanraporttas buktá CERD rávvagiid: a)
ahte finnmárkkulága sisdoallu sámi čáhce- ja
resursavuoigatvuodaid dohkkeheamis duohtan
dahkkojuvvo, b) ahte Sámi vuoigatvuodalávde-
gotti evttohus sámi guovlluid ektui Fimmárkku
olggobealde čuovvoluvvo identifiseremiin ja sámi
eana- ja resursavuoigatvuodaid dohkkehemiin, c)

ahte konsultašuvdnaortnegat Sámedikki bušeah-
tas bohtet sadjái, d) ahte mearrádusain ja láhka-
addimis leat dáhkádusat, erenoamážit finnmárk-
kulága, mineráلالága ja boazodoallolága ektui,
ahte rogganindustriija sámi guovlluin dáhpáhuvvá
dušše ovdagihtii diedihuvvon miehtamiin guoske-
vaš sámi servodaga beales, ja ahte láhkaaddin mii
sihkkarastá heivehandaibmabijuid, buhtadusa
ja ávkeárvvu guoskevaš sámi beroštumiide, riev-
daduvvo, e) fuolahit dan ahte Fimmárkkukommi-
šuvnnas ja Fimmárkku meahcceduopmostuolus
leat doarvá ruhtaresurssat, f) ahte guolástusláh-
kaaddin odastuvvo nu ahte sámiid historjjálaš biv-
dovuogitvuodát dološ áiggiid rájes geavaheami
ja báikkálaš árbevieruid vuodul dohkkehuvojit
ollásit.

Sámi Parlamentáralaš Ráđi doaibmaplána bidjá
láidestusaid SPR bargui. Dievasčoahkkin 2015:s
dollojuvvui Oulus njukčamánu 19. b., go doaibma-
plána mearriduvvui. Dán áigodagas vuoraha SPR
čuovvovaš áššiid: Barggu Davviriikkaid sámekon-
venšuvnnain, giellaáššiid, WCIP loahppadoku-
meantta čuovvoleami, barggu árbevirolaš sámi
ealáhusaiguin ja eará deatalaš proseassaid. Suo-
ma Sámediggi válldii badjelasas SPR jodihead-
djidoaimma suoidnemánu 1. b. 2015 Ruota beale
sámedikki maŋŋá. Sámi parlamentáralaš ráđi lea
maiddá 2015:s bargan dan ala ahte áigeguovdilis
eiseválddit láchčet diliid nu ahta álgoálbmogat

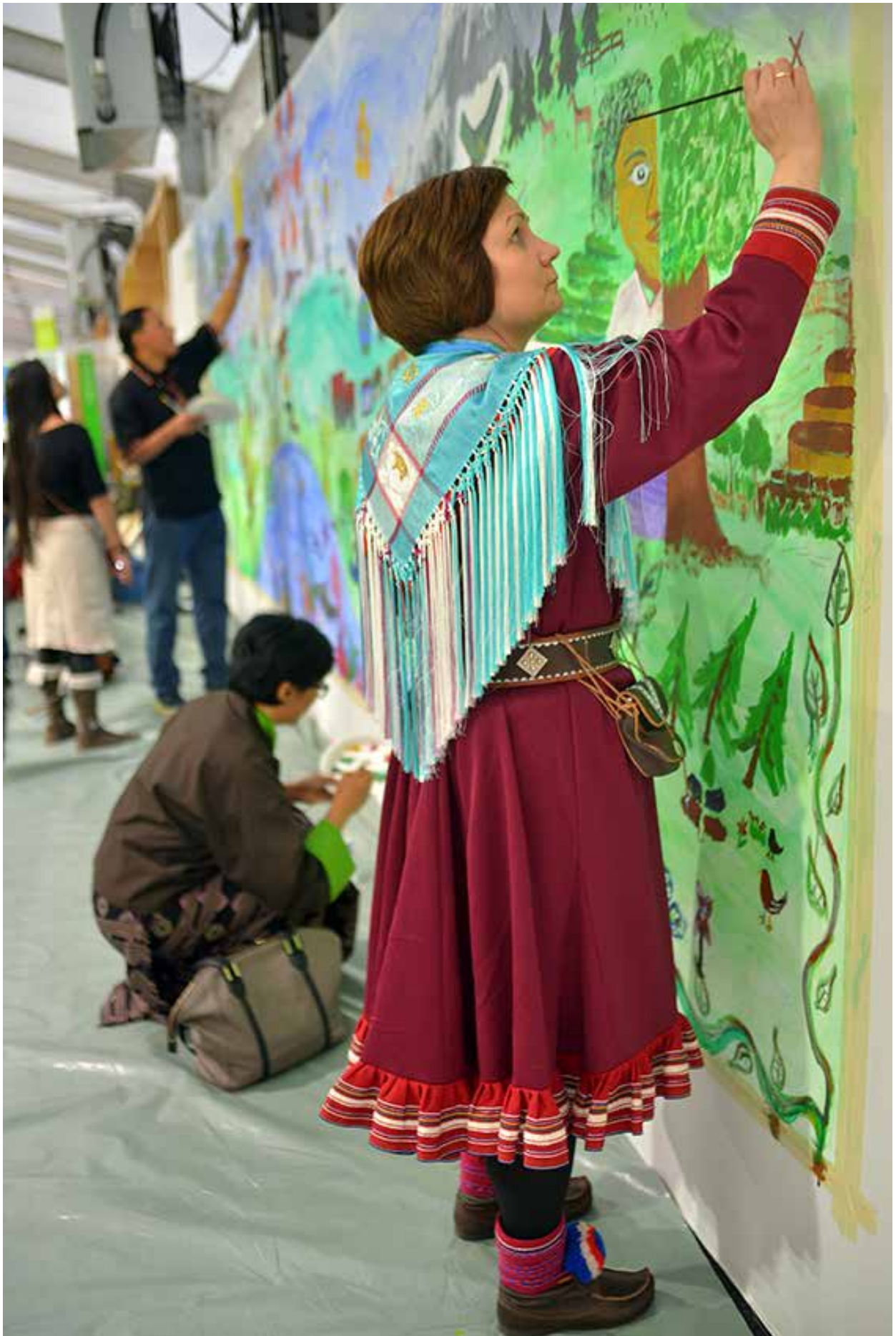
besset searvat ja vai duohtavuodas besset váik-
kuhit buot forain gos álgoálbmogiid beroštumit
leat áššelisttas.

Borgemánus dán jagi doalai Sámi parlamentáralaš
ráđi stivra birrabeavddi ságastallamiid Hemavan
báikkis Ruota bealde davviriikkaid sámedikkiid,
Suoma, Norgga ja Ruota stáhtalaš eiseválddiid ja
ON álgoálbmotvuogitvuodaid erenoamášdiedi-
headdji Victoria Tauli-Corpuz gaskka. Erenoamáš-
diediheaddji bargun lea bearráigeahččat, rapor-
teret ja addit rávvagiid ráđdehusaide das mainna
lágiin dat galget meannudit álgoálbmotáššiid
iežaset riikkas. Erenoamášdiediheaddji ráhkada
raportta čoahkkimis.

Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR-N) Sámedikki
delegašuvdna árvvoštallá ahte gulahallan guovd-
dáš eiseválddiiguin lea deatalaš maiddá Eurohpá
politihkalaš áššiin. Ráđdehusa Eurohpá politihka-
laš forum lea deatalaš arena gos oaidnit mii dáhpá-
huvvá EO:s. SPR-N lea danne välljen searvat
ráđdehusa Eurohpá politihkalaš forumii. Forum lea
deaivvadanbáiki departemeanttaid gaskka poli-
tihkalaš dásis (stáhtačállidási) ja fylkkagielddaid,
gielddaid ja Sámedikki álbmotválljen olbmuide.
Forumu ulbmilin lea lonuhallat dieđuid, oainnuid
ja vásihusaid Eurohpá politihkalaš áššiin ja ášše-
čuolmmain.

Čoahkkinastimen Victoria Tauli-Corpuzin

Sámedikki presideanta Alii Keskitalo COP 21:s

Davviriikkalaš ovttasbargu Davviriikkaid ráđi bokte lea deatalaš. Sámit eai leat váldojuvvon mielde ollesárvosaš lahttun Davviriikkaid ráđis, muhto sis lea áicistáhtus ja sáhkavuorrovuoigatvuoha Davviriikkaid Ráđi váldoságastallama jahkásaš sešuvnnas. Sámi parlamentáralaš ráđis lei okta ovdasteaddji dán jagi sešuvnnas Reykjaviikkas.

Sámediggi searvá EO territoriála ovttasbargui, (Interreg) dainna lágiin ahte nominere lahtuid Interreg VA Sápmi Bearráigeahččanlávdegoddái ja Stivrenlávdegoddái.

Sámediggi searvá Norgga delegašuvnna bokte ministarčoahkkimis ja Árktalaš ráđi virgeolbmuidčoahkkimiin. Ovttasbargu siskkilda ovttasbarggu Árktalaš ráđi stáhtaid ráđdehusaid gaska ja parlamentáralaš čoahkkimiid gaskasaš ovttasbargu. Álgoálbmogiin lea guovddáš sadji ovttasbargooránain.

Davviguovlopolitihka buktá stuorra hástalusaid muhto rahpá maiddái vejolašvuodaid buoret čálgui ja luondduresurssaid ceavzilis hálddašeapmái. Seammás leat sámit go lea álgoálbmot deatalaš eavttuid biddjit árvoháhkamii ja odasmuvvi resurssaid hálddašeapmái davviguovlluin. Davviguovlopolitihka ferte danne hábmet ja čadahit gulahal-

lamiin ja ovttasbargguin eiseválddiid, ealáhusaktevrraid, Sámedikki, sámi vuoigatvuodoamasteddjiid ja sámi beroštusorganisašuvnnaid gaska.

Sofia Jannok ja Elle Márja Eira COP 21:s

13 Dásseárvu

Sámediggi bargá oažžut ovttárvosaš sámi servodaga mas leat seamma vuoigatvuodát, geatnegasvuodát ja vejolašvuodát buohkaide. Vuolggasadjin dán bargui lea ahte dásseárvu guoská buot servodatsurggiide ja lea danne heivehuvvon oassi min barggus.

Sámediggi lea 2015:s mearridan odđa čilgehusa sohka bealdásseárvvu birra. Čilgehusas váldojuvvojit ovdan sierralágan suorggit gos sohka bealli sáhtta hehttet dásseárvvu. Muhtun surggiin válddahuvvo ahte movt mii galgat bargat sohka bealvealaheami vuostá oppalaččat. Dasa lassin deattuhuvvojit čilgehusas válljejuvvon suorggit nugo sohka bealidentitehta, veahkaváldi lagaš oktavuodain ja seksuála sodju.

Čilgehus lea bidjan vuodu Sámedikki bargui dásseárvosuorggis 2015:s ja galgá čuovvovuvvot márgga jagáš doaibma plánain.

Sámediggi lea 2015:s doallan jahkásaš gulahallančoahkkima dásseárvuorganisašuvnnaiguin. Čoahkkimis ságastallojuvvojedje oktasaš hástalusat dásseárvosuorggi siskobealde, ja bealit sohpe gulahallat gaskaneaset dásseárvoaššiid birra mat gusket sámi servodahkii.

Sámediggi lea 2015:s bargan oažžut saji ON nissonforuma CSW norgga delegašuvnna 2016:s ja lea ožžon saji delegašuvnna. Sámediggi pláne lágide doaluin man fáddán lea veahkaváldi álgoálbmotnissoniid vuostá New York:s CSW vuolde.

Sámediggi lea addán rávvagiid Norgga raporteremii ON nissonkonvenšuvdnii, mas gieskat almmuhuvvon dutkan veahkaválddi birra lagaš oktavuodain sámi nissonolbmuid gaskkas lea válddahuvvon. Sámediggái lea deatalaš oažžut máhtu sivaidda birra ja makkár doaibmajuid ferte álggahit dan vuostá dáistaleapmái. Norga galgá addit raporttas ON nissonvealahankomiteai 2016:s, ja Sámediggi áigu joatkit gulahallamiin Ráđđehusain raporterema birra.

Sámediggi doalai 2015:s seminára lesbabaid, homofiillaid, bifiillaid ja transolbmuid birra sámi servodagas. Dát lei sámediggeráđi dásseárvočilgehusa čuovvovleapmi, ja oassi dásseárvodoaimma plána ráhkadeamis. Seminára ulbmilin lei oainnusmahttin dáid olbmuid dili sámi servodagas ja ahte sin hástalusat bohtet politihkalaš áššelistii.

Ráđđelahttu Henrik Olsen namuhii sártnistis Sápmi Pride doaluin Kárášjogas miessemánus 2015 ahte sámi servodat lea moadde lávki lávken ovddusgvlui go dal lea dan meare rabasvuohtha homofiilija birra ahte lea vejolaš ávvudit buriin mielain almmolaččat.

Ráđđelahttu Henrik Olsen sártnida Sápmi Pride oktavuodas

14 Politihkalaš dássi

14.1 Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimat

2015:s doalai Sámediggi njeallje lávdegodde- ja dievasčoahkkima. Čoahkkimat njukča- ja čakčamánu dollojuvvojedje seamma vahkus, go fas miessemánu/geassemánu ja skábmamánu/juovlamánu lávdegoddečoahkkimiid ja dievasčoahkkimiid gaska lei vahkku gaska. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat čakčamánu dollojuvvojedje Láhkadiggesálas Stuorradikkis.

Oktiibuot 51 ášši ovddiduvvojedje meannudeapmái dievasčoahkkimii.

14.2 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea 2015:s doallan guhtta dábálaš čoahkkima ja lea meannudan oktiibuot 51 ášši. Dasa lassin lea bearráigeahččanlávdegottis leamaš čoahkkin sámediggeráđiin bearráigeahččanlávdegotti organiserema birra.

Lávdegoddečoahkkimiid oktavuodas skábmamánu 2015:s lágidii bearráigeahččanlávdegoddi seminára Sámedikki ovddasteddjiide bearráigeahččama ja dárkkisteami birra Sámedikkis. Seminárii serve earret eará Stuorradikki bearráigeahččan- ja vuodđudanlávdegotti lahtut. Dasa lassin lea lávdegoddi čadahan siskkáldas kursema mat fáddán lea leamaš bearráigeahččan ja dárkkisteapmi.

Válgááigodagas 2013 – 2017 leat bearráigeahččanlávdegottis čuovvovaš lahtut:

- John Kappfjell, jodiheaddji
- Marie Therese N. Aslaksen, nubbijodiheaddji
- Tor Gunnar Nystad
- Inger Elin Utsi
- Arthur Tørfoss

14.3 Sámi parlamentáralaš ráđđi

Davviriikkalaš ovttasbargu Davviriikkaid ráđi bokte lea deatalaš. Sámit eai leat válđojuvvon mielde ollesárvosaš lahttun Davviriikkaid ráđis, muhto sis lea áicistáhtus ja sáhkavuorrovuogatvuohta Davviriikkaid Ráđi válđoságastallama jahkásaš sešuvnnas. Sámi parlamentáralaš ráđis lei okta ovddasteaddji dán jagi sešuvnnas Reykjaviikkas.

Sámediggeáirásat ja Sámediggeráđđi dievasčoahkkinastimin Stuorradikkis čakčamánu 2015:s

Sámi parlamentáralaš ráđđi searvá ovtta fásta ovddasteddjiin Árktalaš parlamentarihkárkomiteai. Dán komiteai gullet álbmotválljen olbmot 8 árk-talaš riikkas (Kanada, Dánmárku, Suopma, Islánda, Norga, Ruošša, Ruotta ja USA) ja Europarlameanta. Árktalaš parlamentarihkkáriid ovttasbargui searvamiin váikkuha SPR dan ahte álgoálbmot-politihkalaš áššit biddjojuvvojit áššelistui. Deatalaš ulbmil Árktalaš parlamentarihkkáriid komiteai searvamiin lea gulahallan riikkain mii jodiha Árktalaš ráđi – árk-talaš ráđdehusovttasbarggu. Sámi parlamentáralaš ráđis lea áicistáhtus Árktalaš ráđis, muhto lea dán ráđjai searvan Árktalaš ráđi čoahkkimiidda stáhta delegašuvnnaid mielde. Sámi parlamentáralaš ráđđi lea ohcan sierra stáhtusa Árktalaš ráđis.

Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR-N) Sámedikki delegašuvdna árvvoštallá ahte gulahallan guovddáš eiseválddiiguin lea deatalaš maiddái Eurohpá politihkalaš áššiin. Ráđdehusa Eurohpá politihkalaš forum lea deatalaš arena gos oaidnit mii dáhpáhuvvá EO:s. SPR-N lea danne välljen searvat ráđdehusa Eurohpá politihkalaš forumii. Forum lea deaivvadanbáiki departemeanttaid gaska politihkalaš dásis (stáhtačállidássi) ja fylkkagielddaid, gielddaid ja Sámedikki álbmotválljen olbmuide.

Foruma ulbmilin lea lonuhallat dieduid, oainnuid ja vásihusaid Eurohpá politihkalaš áššiin ja áššečuolmmain.

Sámediggi searvá EO territoriála ovttasbargui, (Interreg) dainna lágiin ahte nominere lahtuid Interreg VA Sápmi Bearráigeahččanlávdegoddái ja Stivrenlávdegoddái. Delegašuvdna nominerii 03.12.14 odđa lahtuid áigodahkii 2014 – 2020. Searvan lea mielde oainnusmahttimin sámi áššečuolmmaid EO territoriála ovttasbarggus, ja dieinna lágiin goziha iežas beroštumiid maiddái EO ektui. Borgemánus dán jagi doalai Sámi parlamentáralaš ráđi stivra birrabeavdeságastallamiid Hemavan báikkis Ruota bealde davvirikkaid sámedikkiid, Suoma, Norgga ja Ruota stáhtalaš eiseválddiid ja ON álgoálbmotvuogatuodaid erenoamášdiediheadji Victoria Tauli-Corpuz gaska. Erenoamášdiediheadji bargun lea bearráigeahččat, raporteret ja addit rávvagiid ráđdehusaide das mainna lágiin dat galget meannudit álgoálbmot-áššiid iežaset riikkas. Erenoamášdiediheadji ráhkada raporta čoahkkimis.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi áigodagas 2014-2015

14.4 Sámediggeráddi

Sámediggerádis ledje 6 fysálaš čoahkkima 2015:s. Dasa lassin lea ráddi čadahán telefončoahkkimiid vahkkosaččat. Ráddi lea oktiibuot meannudan 498 ášši.

14.5 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi, SáNul

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi galgá nannet sámi nuoraid váikkuhanvejolašvuodaid Sámedikki politihkas. SáNul doalai golbma čoahkkima 2015:s. SáNul čuovui Sámedikki dievasčoahkkima juovlamánus, das lea leamaš čoahkkín sámediggeráđiin, searvan konferánssaide ja semináride, ja lea muhtun oktavuodáin doallan maiddái sáhkavuoru.

SáNul lea buktán rávvagiid Sámedikki bargui oadjebas psykososiála birrasa ektui sámi mánáide ja nuoraide, sámediggediedáhussii alit oahpu ja dutkama birra, ja Sámedikki 2016 bušehtii.

SáNul searvá dutkanprošeavtta NUORGÁV referánsajovkui. Čoahkkín Sámedikki vuorasiidráđiin boadusin lei earret eará oktasaš cealkámuš sámi

bagadeaddjiortnega birra. SáNul lea sádden cealkámuša 16-jahkásaččaid jienastanvuogavuoda birra Sámediggái, ja sii leat ovtta cealkámušas dovddahan stuorra balu stáhtabušehta evttohusa geažil ahte heaittihit Gaska-Norgga sámeskuvlla.

SáNul searvvai Sámedikki delegašuvnnas ON Álgoálbmogiid bissovaš foruma dán jagi sešuvdnii New York:s.

Sámediggi nammadii odđa lahtuid ja várrelahtuid juovlamánus Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái áigodahkii 2016 – 2017:

- Ánná Káisa Partapuoli, jodiheaddji várrelahttu: Marion Aslaksen Ravna
- Ande Trosten várrelahttu: Ronja Larsen
- Maja Fjällström, várrelahttu: Ulrika Snowdon
- Ida Ristiinna Hætta Ophaug várrelahttu: Henrik Kristian Atle Olsen
- Jon Christer Mudenia, várrelahttu: Malene Eriksen

Sámedikki vuorasiidráđi

14.6 Sámedikki vuorasiidráđđi

Sámedikki vuorasiidráđđi lea 2015:s doallan golbma čoahkkima; Bådáddjos, Rørosas ja Gáivuonas. Čoahkkimiid oktavuodas leat vuorasiidráđis leamaš čoahkkimat gielddaid ja gielddalaš vuorasolbmuidráđiid ovddasteddjiiguin, ja leat galledan boarrásiid ášahusain. Vuorasiidráđđi fokusere sámi boares olbmuid giela ja kulturduogáža, sihke dáláš bálvalusain ja go bálvalusat hábmejuvvojit, ja ohcala sámegielat bargiid, sámi biepmu ja sámi doaimmaid. Vuorasiidráđđi čujuha ahte gielddain lea ovddasvástádus sámi boarrásiidda addimis kultuvrralaš ja gielalaččat lámhččojuvvon fáaldaga.

Eanaš gielddat dihtet ahte sis lea sámi álbmot, ja háliidit lámhit sidjiide nu bures go vejolaš. Dattetge raporterejuvvo ahte hástalussan lea sámegielagiid rekrutteren. Gielddaid gelbbolašvuodas ja lámhččojuvvon fáaldagain ángiruššamiin sámi vuorasolbmuide leat maidái viehka stuorra erohusat. Gielddat barget dihtomielalaččat sámi kultuvrrain ja lámhččat deaivvadanbáikkiid sámi vuorasolbmuide, muhto eambbogat váillaht Sámedikki veahki sámi áššiin.

Sámedikki vuorasiidráđi mielas lea deatalaš ahte sámi vuorasolbmot geavaheaddjin ožžot vejolašvuoda váikkuhit, ja leat sádden evttohusa vida davimus fylkka fylkkavuorasiidráđiide sámi ovdastusa.

Vuorasiidráđis leat:

- Inga Karlsen, jodiheaddji
- Jonhild Joma
- Hånssa-Jon Ovlá - Olaf Hansen
- Berit Ellen Nikkinen Varsi
- Kåre Eriksen

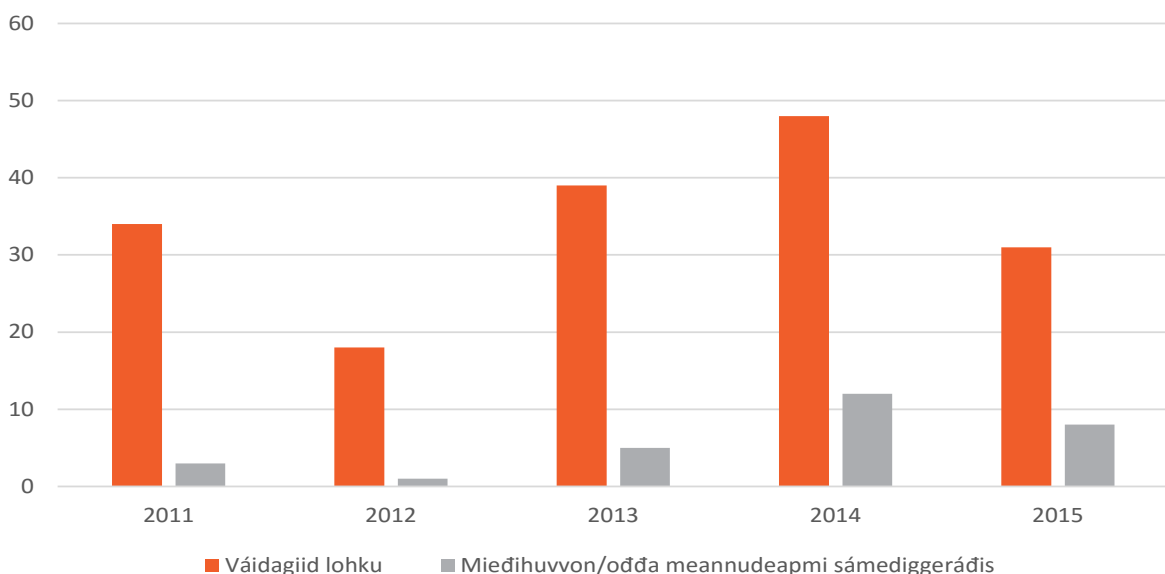
Várrelahtut:

- Morten Danielsen
- Kristine Julie Eira
- Berit Anna Gaup
- Synnøve Breviik
- Ingolf Kvandahl

14.7 Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás

Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás ášahuvvui 2011:s ja galgá gozihit sin riektesihkarvuoda geat ohcet doarjaga Sámedikkis. Váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon ovttasakas mearrádusaid ollašuttin dihte hálddahuslága njuolggadusaid váiddameannudeami birra.

Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás lea 2015:s doallan njeallje čoahkkima ja meannudan buohkanassii 31 váidaga. 22 áššis bisuhuvvui biehttanmearrádus. Njeallje áššis sihkkojuvvui mearrádus ja áššit sáddejuvvojedje sámediggeráđđái odđa meannudeapmái. Njeallje áššis váldojuvvui váidda vuhtii ja mearrádusat rievdaduvvojedje. Okta ášši manjduvui.

Jagi 2014 ektui lea váiddaáššiid lohku 2015:s njiedjan váile 50 áššis 31 áššái. Váiddaáššiid lohku 2015:s lea nugo gaskamearri lei váiddalávdegotti ásaheami rájes 2011:s.

Váiddaáššiid lohku maidda lea miedihuvvon dahje go ášši lea sáddejuvvon odđa meannudeapmái sámediggerádis lea maiddái njiedjan jagi 2014 ektui.

Válgaáigodagas 2013 – 2017 leat čuovvovaččat váiddalávdegottis:

- Ingar Nikolaisen Kuoljok, jođiheaddji
- Josef Vedhugnes
- Sølvi Kristin Pettersen (válljejuvvon Viviann Boine sadjái, geassemánus 2015).

15 Hálldahuslaš dássi

Sámediggi áigu leat rabas, geavaheaddjioiddot ja searvvaheaddji – Sámediggi álbmoga várás. Okta-vuohta sámi álbmogiin galgá álohii leat vuodđun Sámedikki politihka ovddideapmái. Sámediggi galgá maiddái iežas barggus gulahallat guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin.

15.1 Bargobiras ja organiseren

Hálldahusa fokussuorggit 2015:s leat leamaš earret eará bargobiras, beavttálmahttin ja álkiduhttin. Juovlamánus 2013 čadaheimmet mii viiddis bargiidiskadeami. 2014-2015 leat mii čadahan doaibmabijuid siskkáldasat dán geažil. Bargiidiskadeami boadusin lei ahte kulturmuito-, areála- ja biras ossodat oddasis organiserjuvvui guovtti juhkosis nu ahte šadde golbma juhkosa. 2014-2015 leat mii oddasis organiseren giellaossodaga ja vuoigatvuodaid ja riikkaidgaskasaš áššiid ossodaga. Oddasis organiseremiid ulbmilin lei struktureret doaimmaid ossodagaid siste.

15.2 Beaktilis sámepolitihkkár ja -bargi

Min bálvalusaid digitaliseren galgá beavttálmahttit ja álkiduhttit min bálvalusaid ja dieinna lágiin buoridit daid kvalitehta ja min geavaheddjiid bálvleaami. Dalle luovvana Sámedikkis ollislaččat kapasitehta eará doaimmaide dahje odđa bálvalusaid buorideapmái ja ovddideapmái geavaheddjiid várás.

Áigumuššan lea eanet álkiduhttet ja beavttálmahttet min hálddašeami daid hástalusaid ektui mat mis leat boahtteáiggis. Mii bidjat stuorat fokusa min bálvalusaid digitaliseremii. Almmolaš bálvalusaid digitaliseren lea deatalaš hálddašeami odasmahttima, álkiduhttima ja buorideami dihte. Digitála bálvalusat galget addit álkít árgabeaivi min geavaheddjiide, dan seammás go Sámediggi lámhá diliid nu ahte doaimmaid sáhtttá čoavdit beaktileappo vuogi mielde.

Sámediggi odđa visti Kárašjogas. Daidna namma lea Leagi vuoigga / Spirit of the Valley, Outi Pieski.

Čuovvovaš proševttat leat čadahuvvon/
álggahuvvon:

- Mii leat hui ollu buoridan min áššemeannudanvuogádaga; leat sirdán WebSak Basis geavaheamis WebSak Fokus geavaheapmái, dat mearkkaša dan ahte áššemeannudanvuogádat lea heivehuvvon Microsoft Outlook geavaheapmái.
- Buot relevánta ohcamat, skovit ja raporteremat galget leat olámuttus digitála, nu ahte daid sáhtta deavdit ja sáddet digitála jagi 2016 loahpas.
- Váldit atnui bargojodu áššemeannudanvuogádagas buot stuorát bargoproseassain. Prošeakta lea álggahuvvon 2015:s ja loahpahuvvo 2016:s.
- Váldit atnui odđa čoahkkinportála: Odđa čoahkkinportála lea geahččaluvvomin. Mihttomearrin lea sáhttit juohkit áššedokumeanttaid digitála dán vuogádahkii maid politihkkarat/čoahkkinoasseváldit sáhttet geavahit, ja čoahkkimiid sáhtta čadahit beaktileappot ja digitála.

- Sámediggi lea, go lea Ekonomijja stivrema direktoráhta kunddar geavahišgohtán elektrovnnalaš bálvalusaid. Dát mearkkaša dan ahte sihke siskkáldasat ja olggobealde lea dál vejolaš sáddet mátkerehkegiid, čoahkkinbuhtadusaid/ bálkkáid elektrovnnalaččat. Dát álkiduhtta ja beavttálmahtta, ja geavaheaddjit (politihkkarat, bargit ja earát) ožžot johtileappot bálvalusaid.

15.3 Odđa visti Sámediggái

Stáhta huksenfitnodat lea huksehan Sámediggái Kárášjogas odđa oasi ja Sámediggi láigoha dáid areálaid Stáhta huksenfitnodagas. Visttis leat lokálat Sámedikki politihkalaš doaimma várás ja hálddahusa bargosajit. Visti váldojuvvui atnui golgotmánus 2015.

Dán oasis leat oktiibuot 1.520 njealjehasmehtera guovtti gearddis. Stein Halvorsen arkitekter AS lea tevdnen ja hábmen odđa oasi, mii galgá leat áibbas dábalaš vistti Sámedikki váldovistti ektui.

Sámedikki odđa visti Kárášjogas

Goappašagat vistit leat ovttahttojuvvon vuohkasit šalddiin nu ahte dán guovtti sierra oasis lea oktavuoha iige šaldi dominere nu sakka eanadagas.

Erenoamážit dan geažil go váilo kántursajit politihkalaš joavkkuide ja hálldahusa bargiide, ja čoahkkinnanjanat lávdegottiid bargui lei dárbu hukset sierra oasi. Odda visti lea bures čihkosis eanadagas, seammás go das lea alla arkitektuvrralaš kvalitehta mii bures oidno vistti siste.

15.4 Sirdin stáhta rehketoallovugiide

2015:s lea hálldahus sirdán ja heivehan iežas stáhta rehketoallostándárddaide (SRS). Oddajagimánu 1. b. 2016 rájes lea doaimmain main lea áigodatrehketoallu bággu čuovvut SRS. Stáhta rehketoallostándárdain lea njuolggadusat movt stáhta doaimmat galget ráhkadit ja ovdan buktit doaimbarehketoaluset.

Mihttomearri standárddaiguin lea láchcit ollu buoret diehtujuohkinvuodu stivrema várás. Dasto gáibidit standárdat ahte dihto vuogi mielde listet sihkkarastin dihte standárdda ovdan buktimis, ja lea vuodđun dasa ahte doaimma opmodaga ja vealggi lea álki buohtastahttit ja šaddá buoret geahčastat.

Dása sirdin mearkkaša earret eará dan ahte Sámediggi galgá aktiveret buot rusttetruđaid mat leat badjel 30 000 ru ja investeremiid maid eallinahki lea vurdojuvvon leat eanet go 3 jagi. Dan oktavuodas galgá buot maid Sámediggi eaiggáda lohkkujuvvot.

15.5 Sámi statistihka fágalaš analysajoavku

Fágalaš analysajoavku ulbmilin lea nannet fáktavuodu jahkásaš bušeahhtabarggu várás ja árvvoštallamiid ja mearrádušaid várás konsultašuvnnain stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaska. Lahtut geat čohkkájit joavkkus leat namaduvvon áigodahkii 2011-2015. Joavku almmuha juohke jagi raportta "sámi logut muitalit". Raporttas deattuhuvvojit iešguđege fáttát jagis jahkái.

2015:s lei raportta váldofáddán oahppu ja dutkan. 2015:s evaluerejuvvui analysajoavku. Evaluerema ulbmilin lea leamaš geahčadit dávista go ortnet ja publikašuvdna dáláš njuolggadusaiguin mat leat joavkku várás.

Evalueremis konkluderejuvvo ahte raportaráidu olaha olahusjoavkkuid mat vuosttažettiin leat Sámediggi ja departemeanttat. Joavkku organiseren lea árijalaš ja ánggiruššan serviid gaskkas lea stuoris. Evalueremis buktojuvvojit maiddá evttohusat movt viidásetovddidit analysajoavkku. Earret eará evttoha dat ahte Gielda- ja odasmahttindepartemeanta ja Sámediggi gulahallama bokte analysajoavkkuin ráhkadit plána movt buktit rávvagiid vejolaš temáhtalaš analysaide. Dasa lassin árvalit sii eanet resurssaid statistihka oastimii SSB:s buoridan dihte analysavejolašvuodaid.

4. oassi – doaimma stivrejupmi ja dárkkisteapmi

Sámedikkis lea buorre stivren ja bearráigeahččan doaimmas. Buot deataleamos mihttomearit ja strategijat daidda gullevaš doaimbajjuiguin bušehtas leat olahuvvon, mii eat leat ožžon makkárga mearkkašumiid Riikarevisora dieđáhusas ja bearráigeahččanlávdegotti bargu "Sámedikki doaimma riskaárvoštallan" čájeha ahte lea áсахuvvon buorre stivren ja siskkáldas bearráigeahččan.

Hálddahusa doaimma stivrejuvvo ulbmil- ja boadusstivrema prinsihpa vuodul. Vuodđun dasa leat Sámedikki servodatdoaimma, min oktasaš árvvut, sámediggeráđi álginjulggaštus, dievasčoahkkimis mearriduvvon dieđáhusat ja eará áššit, ja dasto jahkásaš sámediggebušeahhta mas mihttomearit iešguđege fágasurggiide daidda gullevaš strategijajjuiguin leat mearriduvvon. Direktivrras lea ovddasvástádus strategijaid ja doaimbajjuid čuovvolemá mat leat mearriduvvon jahkásaš bušehtadokumeanttas. Direktivra galgá sihkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boadusgáibádusat olahuvvojit beaktilis vuogi mielde. Bušeahhta lea Sámedikki doaimmaplána čuovvovaš jahkái ja lea vuodđun hálddahusa bargui.

Áššis 17/05 Ovddasvástádusa ja válddi birra ekonomijahálddašeamis Sámedikkis, lea dievasčoahkkinn fápmudan válddi Sámedikki presidentii daid juolludusaid hálddašeapmái maid Sámediggi juolluda iežas bušehtas ja Sámedikki vuodđonjuolggadusaid ektui. Dasto lea presideanttas ovddasvástádus das ahte ráhkaduvvojit ekonomijanjuolggadusat, dán válddi lea vejolaš fápmudit direktivrii.

Presideanttas lea ovddasvástádus ekonomijahálddašeamis ja das ahte hálddahus dohkálaččat čuovvola siskkáldas stivrema ja bearráigeahččama. Ekonomijanjuolggadusain maid ráđdi lea mearridan, lea ovttahttin- ja bajimuš ovddasvástádus ekonomijahálddašeamis fápmuduvvon direktivrii.

Hálddahusas fápmuduvvo bušehttahálddašan-fápmudus viidáseappot direktivrras ossodatdirektivraide. Dáid rámmaid mielde lea vejolaš fápmudit válddi vuolás guvlui organisašuvnnas.

Geahčastat gustovaš fápmudusain lea ráhkaduvvon ja vejolaš rievdadusat biddjojuvvojit sisa dađistaga.

Sámedikki hálddahus ovddida min siskkáldas stivrema ja bearráigeahččama oktálaččat.

Sámediggi oačču Riikarevišuvnnas revišuvdnačilgehusa mearkkašumiid haga jagi 2014 ovddas.

Sámedikki árvvoštallama mielde lea min doaimma stuorámus riskasuorgi doarjjahálddašeapmi. Nu lea maiddá Riikarevišuvnna árvvoštallama mielde, ja danne lea maiddá vuoruhan dárkistit doarjjahálddašeami jahkásaččat. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea 2015:s maiddá čadahan riskaárvoštallama Sámedikki doaimmas. Sámedikki doarjjahálddašeamis oppalaččat lea dohkálaš stivrejupmi, bearráigeahččan, čuovvoleapmi ja raporterren. Muhto mii dattetge oktálaččat geahččalit beavttálmahttit ja buoridit doarjjahálddašeami. Dál leat earret eará digitaliseremin doarjjahálddašeami ain eanet, mii mearkkaša ahte ohcan- ja áššemeannudanproseassat digitaliserujuvvojit.

Bearráigeahččanlávdegoddi man bargun lea čadahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmas, ovddida dievasčoahkkimii geassemánus jahkásaš dieđáhusa ovddit jagi doaimmas birra.

Riikarevišuvdna lea revideren Sámedikki 2015 jahkerekhetdoalu, ja konkludere ahte eai dovdda áššiid mat muitalivčče ahte Sámedikki geavaheapmi juolluduvvon ruđain ja Sámedikki jahkerekhetdoallu spiehkastivččii hálddahuslaš ekonomijastivrema mearrádusain.

Loahpas, ja erenoamážit lea medias ge deatalaš rolla go guoská Sámedikki siskkáldas stivrema ja bearráigeahččama čuovvoleapmái.

5. oassi – boahtteáiggi vejolašvuodaid meroštallan

Dát jahki šaddá ofelaččaid jahki. Sii leat ofelastimen min čuovggaiguin ja gávdnet bálgá gokko earát eai oainne eará go seavdnjadasa ja rahkadis guovllu.

Dat leat sii geat dávjá barget ángirit ja mávssatkeahtá servodagas, báikkálaš servodagas, skuvllas, mánáidgárddis – valáštallansearvis ja eaktodáhtolaš organisašuvnnain – servodaga ovdáneapmái.

Sii barget nannen dihte sámi giela, álggahit sámeielat oahppofálaldaga skuvlii ja mánáidgárddiide gos dat ii vel leat.

Sámediggepresideanta Aili Keskitalo
ođđajagisártnis

Sámedikki servodatdoibmii gullá sihkkarastit ja ovddidit sámiid álbmogin ja álgoálbmogin, min giela, kultuvrra ja servodaga. Dát servodatdoaimma lea stuoris ja guoská buot servodatsurggiide. Sámi álbmogis leat stuorra vuordámušat Sámediggái, ja dáid vuordámušaid ii sáhte ollašuhttit go juolludusat Sámediggái ja sámi ulbmiliidda duohtavuodas unnat. Dát fuonida luohhtámuša Sámediggái sámi álbmoga gaskkas.

Dat resurssat maid Sámediggi oažžu stáhtas galget mannat buot servodatsurggiide ja galget sáhttit sihke čuovvolit sámi ásaheamis ja servodaga, ja fuolahit ahte proseassat mat čadahuvojit gielddalaš ja regionála dásis, ja norgga stáhtaapparáhtas váldet vuhtii sámi beroštumiid. Dát gáibida hui ollu, danne go resurssat leat unnit ja bargguid bohtosat áššiin mat čatnasit minerálahkaaddimii, mánáidgárdeláhaaddimii, oahpahušplánaide, kulturmuithálddašeami čuovvovoleapmái, plánaáššiide gielddain jna, eai leat dastánaga oidnosis sámi álbmoga várás.

Dáruiduhhtinpolitihka geažil šaddá dán barggus hui hástaleaddji, danne go dát politihkka lea váikkuhan negatiivvalaččat mángga sohka buolvva sámi goargatvuhtii, gillii, oppalaš servodatovdideapmái ja dážaid miellaguottuide.

Vaikko sámi vuoigatvuodát leat ovdánan positiivvalaččat maŋimus 30 jagis, de lea ain guhkes geaidnu mannat dassáži go sámit ja dážat leat ovttárvosaččat. Sámediggi vásiha maiddái ahte riekteovdáneapmi lea bissánan ja mannan ruovttoluotta maŋimus jagiin. Erenoamážit mearrádus máttasámi skuvlla heaittiheamis Árbordes almmá makkárga konsultašuvnnaiguin suorggahii sámi servodaga ja Sámedikki.

Sámiid historjá lea hui ollu leamaš váilevaš oahpahas Norgga skuvllain. Dán atná Sámediggi oaidnemeahtumin dahkama strategiijan mii ain báidná norgga politihka ollu surggiin. Sámevuoda oainnusmahttimii lea earret eará sámiid historjjá čállin ja gaskkusteapmi deatalaš.

Sámedikkis lea ollu máhttu sámiid historjjá birra ja sámi kulturmuittuid hálddašeami, láchima ja seailuheami bokte lea Sámediggi ožžon legitimitenta

Čiesttis Dávvi siida gielddas

sámi servodagain. Danne ferte Sámediggái sihkarastojuvvot resurssat min historjjá ja kulturárbbi hálddašeapmái.

Ain lea sámezielas fuones stáhtus, mii bohtá das go dáruiduhttinpolitihka olis geahččaledje vuogádatlaččat jávkadit sámeziela oalát. Danne fertet mii dál geavahit ollu resurssaid ollu surggiin ja loktet sámeziela árvvu nu ahte sihke sámit ja earrát geavahit áiggi ja návccaid oahppat sámeziela, gáibidit vuogiatvuoda sámi mánáidgárdesajiide ja sámi oahpahussii sámezielas ja sámeziellii mánáidasaset. Sámi mánáin ja nuorain ii leat vel ge riekti oahpahussii sámezielas ja sámeziellii sorjjakeahtta das guđe guovllus riikkas dahje makkár skuvlla vázzet, ja sis váilot ain oahppogirjijt sin iežaset eatnigillii mat dárogielat mánáin gal leat. Sámedikki bargu váikkuha dán, muhto barggu berre loktet vel ain eanet.

Go galgá sáhttit čoavdit hástalusaid doaibmi guovttegielatvuoda ektui áiggi mielde, de lea vealtameahtun deatalaš ahte skuvla nagoda oážžut ohppiid doaibmi guovttegielagin sihke njálmmálaččat ja čálalaččat. Máhttoloktema Sámi (LKO6S) (Solstad 2012) evaluerenbarggu loahpparaporta čájeha čielgasit ahte skuvla ii leat nagodan dahkat ohppiid seamma čeahppin sámeziela nugo dárogziela čállimis. Ovddeš iskkadeamit leat maiddá čájehan ahte oahpahus sámezielas nubbingiellan maid ii leat buktán doaibmi njálmmálaš

guovttegielatvuoda. Dalle lea álki áddet ahte das leat stuorra váikkuhusat sámeziela geavaheapmái bargoeallimis ja sámeziela nannemis almmolaš giellan. Bohtosat maid namuhuvvon iskkadeamit čájehit mearkkašit ahte ferte váldit atnui gievrat oahpahusmálliid mat sáhttet buvttihit buoret giellačehppodaga sámezielas.

Ahkejuohku sámi guovlluin lea rievdan ja gaskamearálaš ahki goarkju. Ollu nuorat fárrejit guovddáš guovlluide, ja dat dagaha dan ahte sámi guovlluin šaddet unnán mánát boahhtevaš jagiin. Dát buktá mánggalágan hástalusaid. Vuosttažettiin mearkkaša dát dan ahte eanet jearahišgohtet sámi mánáidgárddiid ja oahpahusa sámezielas ja sámeziellii gávpoigiin ja stuorát báikkiin mat eai leat sámeziela hálddašanguovllus. Dasto dat go ollu nuorat main leat buorit jurdagat das ahte movt lea vejolašvuolta háhkat bargosajiid odđa ealáhusaid siskkobealde, sáhtášii eastadit sin fárremis eret. Ealáhuseallin sámi guovlluin lea dál fuotni. Dát dagaha dan ahte gielddain gos ii leat vejolašvuolta suhkolastit sáhtta leat hástalusson oážžut bargosajiid boahhteáigái. Dattetge lea dihto posiitiiva ovdáneapmi čadnojuvvon ealáhusaide man oktavuodas sámi kultuvra ja historjá ja sámi vásihusat leat guovddázis. Nu lea sihke mátkeealáhusaid, kulturealáhusaid ja boazodoalu siskkobealde.

Teknologalaš ovdáneapmi gáibida, ii dušše beaktilis ja dávgasis organisašuvdnastruktuvrra ja -kultuvrra. Hálldahus ferte maiddá leat ráhkanan ávkkástallat boahtteáiggi vejolašvuodaiguin ja deaividit ođđa gáibádusaid sámedikki áirasiid, sámi servodaga ja bargiid beales Sámedikkis go guoská bálvalusaid automatiseremii/beavttálmahttimii, ja dasto gávdnat digitála ja mobiila čovdosiid. Danne geahččala Sámediggi dadistaga beavttálmahttit doaimma. Dán vuodul lea hálldahus álggahan ollu stuorra beavttálmahttinprošeavttaid nugo ohcanproseassaid digitaliserema, iešgudege dihtorvuoduid ovttahttima, doarjjadiehtovuodu ovddideami, váldán atnui ođđa reaidduid kulturmuittuid jna registrerema várás. Šállošahtti lea go beavttálmahttin ii leat dáh-páhuvvan áššehivvodaga ektui mii Sámedikkis lea sihke lassánan gáibádusaid ektui sámi servodagas ja eanet doaimma ektui stáhta beales. Sámediggi ii leat ožžon eanet bargoresurssaid mañimuš jagiin ja dát buktá bargiide dadistaga stuorát bargon-oađi, mii dagaha ceavzilvuoda ala guhkes áiggi badjel.

Juolludusat sámi ulbmiliidda leat lassánan jeavdalaččat mañimuš logijagiin. Dattetge oidno čielgasit ahte juolludusat sámi ulbmiliidda leat bázahallan dadistaga ollu mañábeallai juolludusaid eará (norgalaš) servodatulbmiliidda. Reála ahtanuššan eará (norgalaš) ulbmiliidda stáhtabušeahtas (poasttain 50-89, earret sirdimiid Stáhta pensunkássii ja álbmotodjui) leat jagi 1998 rájes lassánan duppalin reála ahtanuššama ektui juolludusain sámi ulbmiliidda. Geavahusas mearkkaša dát dan ahte dadistaga ja duohtavuodas lea unnon Sámedikki ja sámi servodaga vejolašvuhta ahtanuššat ja ođdaháhkát. Boađusin lea vuogádatlaš eahperievttalaš juogadeapmi juolludusaid gaskka norgga ja sámi servodahkii. Sámedikkis ii leat leamaš vejolašvuhta konsulteret bušeahta, muhto dán ortnega ferte rievdadit.

Bušeahtta ja juolludusat ii leat visot. Muhto politihka almmá ekonomalaš váikkuhangaskaomiid, ii leat eará go guoros sánit.

Jodiheaddjimearkkašumit

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálldašanon-
gánan mas leat sierra fápmudusat bruttofiev-
rideapmái olggobealde státabušeahtha (nettobu-
šeahhtadoaimmat). Finánsadepartemeantta johto-
čállošis R-106 čuožžu ahte Sámediggi:

- Lassin sisabođuide juolludusas 50-poasttas sáhtá geavahit olggobeale sisabođuidd ollásit doaimma ulbmila várás.
- Oažžu sirdit doaimma jagi bohtosa čuovvovaš bušeahhtajahká. Doaibma geavaha vejolaš positiiva jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus gokčat vejolaš negatiivvaš jahkebohtosa.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto dávistettiin Stuorradikki bušeahhta-mearrádussii.

Duodaštus

Jahkerekketdoallu lea biddjojuvvon čuovvovačča vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja mearrádusat.
- Johtočálus 115 "stáhta doaimmaid jahkerekketdoalu ráhkadeapmi ja bidjan"
- Sámedikki ekonomijahálldašeami njuolggadusat, maid Gielda- ja odasmahttindepartemeanta lea mearridan.
- Gielda- ja odasmahttindepartemeantta juolludusreive 2015, mas bohtá ovdan ahte Sámediggi galgá čuovvut dárkilit odđa gáibádusaid jahkeraportii.

Mun oaivildan ahte rekketdoallu addá gova Sámedikki juolludusain mat leat geavahas, rekketdollar fievrriduvvon goluin, sisbođuain, eaiggátosiin ja vealggis.

Deatlaš bealit jahkerekketdoalus

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráđdeaddit sirdojuvvojedje 2014:s Stáhta penšunkássas jovkui mii ii dárbbas máksit. Dan botta go Sámediggi vuordá vástádusa Stáhta penšunkássas ja departemeanttas, várrii Sámediggi lahttoruđaid penšuvnna várás jagiide 2014 ja 2015. Dát ruđat leat 2015:s luvvejuvvon ja sirdojuvvon sámediggái.

Investeremat nugo mašinnaid oastin, inventáraid, dihtoriid ja sullasaččaid oastin leat lassánan 45 % jagi 2014 ektui. Dát lassáneapmi bohtá teknihkalaš reaidduid, kánturdáviriid, dulkarusttegiid, videokonferánsa, latnjagálvvuid oastimis čoahkinlanjaide, kantuvraide ja oktasašareálaide odđa oasis Kárášjogas. Muđui leat investeren dihtoriid, fierpmádatdáviriid ja AV-reaidduid.

Stuorámus investeremat mat leat plánejuvvon 2016:s gullet sámediggevisu bajásdoallamii, ja leat investeremat odđa oassái Kárášjogas. Muđui investeret jahkasaččat dihtoriid, serveriid ja eará teknihkalaš reaidduid.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duodašta Sámedikki jahkerekketdoalu. Jahkerekketdoallu ii leat gárvisin reviderejuvvon dán beaivvi nammi, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadiedáhus bohtá jagi 2016 nuppi jahkenjealjehasas.

Revišuvdnadiedáhus ii leat almmolaš ovdal go Stuorradiggi lea ožžon Dokumeantta 1 Riikarevišuvnna, muhto revišuvdnadiedáhus almmuhuvvo Sámedikki neahttasiidduin dalán go dan sáhtá almmuhit virggálaččat.

Kárášjohka, guovvamánu 5. b. 2016

Aili Keskitalo
Presideanta

Rune Fjellheim
Direktevra

Prinsihppanohta jahkerekhetdollui

Sámedikki jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon ja biddjojuvvon lagat njuolggadusaid mielde mat leat mearriduvvon stáhta ekonomijastivrema mearrádusain (mearrádusat). Jahkerekhetdoallu lea biddjojuvvon mearrádusaid čuoggá 3.4 mielde, lagabuidda válddahuvvon Finánsadepartemeantta johtočállosis R-115; čuokkis 6, ja vejolaš lassegáibádusat maid iežas departemeanta lea mearridan.

Jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon "Sámedikki ekonomijastivrema njuolggadusaid" čuoggá 3.5 vuolggasajis maid Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta lea mearridan – Rehketdoalloprinsihppa ja rehketdoalu fievrrideapmi:

- Ovttajagiprinsihppa
- Ollislašvuodáprinsihppa
- Bruttoprinsihppa

Jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon áigodatprinsihpa mielde, spiehkastahkan lea eaiggátosiid aktiveren balánsas ovttasráđiid GOD:in, gč. mearrádusaid čuoggás 3.4.2 ja čuoggás 3.5 "Sámedikki ekonomijastivrema njuolggadusain".

Čilgehus movt ovttaskas poasttas fievrriduvvojit rehketdollui:

Golut ja sisaboadut

Áigodatjuohkin čadahuvvo posteremiin bohtosis ja balánsas juksan dihte dan ahte áigodaga boadus šattašii riehta. Sisaboadut ja golut girjejuvvojit dan áigodagas/jagis madda dat gullet, beroškeahtá das goas dat máksojuvvojit.

Juolludus

Sámediggi oazžu oktasaš juolludusreivve Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas, nu ahte juolludusat fievrriduvvojit sisabohtun juohke ovttaskas departemeanttas sisabohtokontui, ja mas debetposterem lea Kunddargáibádusat. Juol-

ludusaid máksima oktavuodas juohke ovttaskas departemeanttas krediterejuvvo kunddargáibádus ja bânjkokontu debiterejuvvo.

Doarjja

Juolluduvvon doarjja girjejuvvo dan jahkái go dat juolluduvvo gollun debetposteremiin gollukontui ja kreditposteremiin vuovdivealgin. Doarjaga máksima oktavuodas šaddá vuovdivealgekontu debiterejuvvot ja bânjkokontu krediterejuvvot.

Juolludusraporterema listemis leat mielde bajit oassi juolludusraporteremis ja vuolit oassi mii čájeha doaimma rádjordaid mat leat fievrriduvvon kapitálarehketdollui.

Juolludusraporterema listen lea ráhkaduvvon daid seamma prinsihpaid mielde go jahkerekhetdoalus. Prinsihpat dávistit gáibádusaide mat leat mearrádusain čuoggás 3.5 dan birra movt doaimmat galget raporteret stáhtarehketdollui. Submilinnjá "netto raporterejuvvon juolludusrehketdollui" lea ovttalágan goappašiin listemiin.

Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2015	31.12.2014
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	433 825 549	421 268 000
Divatboađut	1	2 904	1 023
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	5 904 000	6 313 351
Vuovdin- ja láigoboađut	1	5 173 158	3 077 856
Eará doaibmaboađut	1	2 838 255	3 498 000
<i>Submi doaibmaboađut</i>		447 743 866	434 158 230
Doaibmagolut			
Bálká- ja sosiálagolut	2	102 982 145	99 278 430
Mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. Oastin	3	5 487 779	2 986 685
Eará doaibmagolut	3	61 393 294	57 975 388
<i>Submi doaibmagolut</i>		169 863 218	160 240 503
Doaibmaboađus		277 880 648	273 917 727
Finásaboađut ja finásagolut			
Finásaboađut	4	-3 876	7 422
Finásagolut	4	8 124	19 180
<i>Submi finásaboađut ja finásagolut</i>		-12 000	-11 759
Áigodaga doaimmaid boađus		277 868 648	273 905 968
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	5	273 740 375	268 906 574
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		273 740 375	268 906 574
Áigodaga doaimmaid boađus maŋŋá doarjjahálddašeami		4 128 273	4 999 394
Rehkenastimat			
Juolludusruhtaduwwon doaimma rehkenastin	14	4 128 273	4 999 394
<i>Submi rehkenastimat</i>		4 128 273	4 999 394
Áigodaga boađus		4 128 273	4 999 394
<i>Hálddašeami</i>		-4 128 273	-4 999 394

Balánsa

	Nohta	31.12.2015	31.12.2014
OPMODAGAT			
A. Rusttetrudat			
III Rudalaš rusttetrudat			
Ossosiid ja osiid investeremat	6	0	0
<i>Submi rudalaš rusttetrudat</i>		0	0
Submi rusttetrudat		0	0
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	7	1 479 828	2 932 172
Eará gáibádusat fordringer	8	2 710 920	1 107 428
<i>Submi gáibádusat</i>		4 190 748	4 039 599
III Kássa ja bájku			
Báñkobijut	9	162 308 792	153 082 948
<i>Submi kássa ja bájku</i>		162 308 792	153 082 948
Submi johtooamit		166 499 540	157 122 548
Submi opmodagat		166 499 540	157 122 548

	Nohta	31.12.2015	31.12.2014
DOAIBMAKAPITÁLA JA VEALGI			
C. Doaibmakapitála			
II Dinejuvvon doaibmakapitála			
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas	10	0	991 099
<i>Submi dinejuvvon doaibmakapitála</i>		0	991 099
Submi doaibmakapitála		0	991 099
D. Vealgi			
I Sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide			
Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon	11	4 131 225	3 551 225
Sajušteapmi bajásdoallamii	12	4 351 846	4 765 846
<i>Submi sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide</i>		8 483 071	8 317 071
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		2 465 006	1 214 735
Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	13	132 769 440	130 800 976
SPK lahttooasi várren (2 %)		46 976	1 540 857
Velggolaš vearrogešosat		3 924 916	3 944 745
Velggolaš almmolaš divadat		376 262	607 395
Sajuštuvvon luopmoruđat		8 769 849	8 644 073
Eará oanehisáiggi vealgi		5 764 786	3 031 977
<i>Submi oanehisáiggi vealgi</i>		154 117 234	149 784 757
IV Rehkenastin stáhtakássain			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	14	3 899 235	-1 970 379
<i>Submi rehkenastin stáhtakássain</i>		3 899 235	-1 970 379
Submi vealgi		166 499 540	156 131 449
Submi doaibmakapitála ja vealgi		166 499 540	157 122 548

Nohtat jahkereketdollui

Nohta 1 Doaibmaboađut

	31.12.2015	31.12.2014
Juolludusboađut		
Jagi juolludus bajimus departemeanttas	284 159 000	271 540 000
Jagi juolludus eará departemeanttain	147 881 000	149 728 000
+ penšuvdnaboađut	1 785 549	0
Submi juolludusboahu	433 825 549	421 268 000
Divatboahu		
Gebyrer driftsinntekt	2 904	1 023
Submi divatboahu	2 904	1 023
Doarjja- ja sirdimiid boahu		
<i>Doarjja- ja sirdimiid boahu eará stáhta hálddašanorgánain/etáhtain</i>		
Doarjja Romssa fylkkasuohknis ja Nordlánda fylkkasuohkanis	0	522 855
Dorjja oahpahuskantuvrras - fidnoohppiidoarjja	0	10 496
Doarjja Riikkaantikváras	5 904 000	5 780 000
<i>Submi doarjja- ja sirdimiid boahu eará stáhta hálddašanorgánain/etáhtain</i>	<i>5 904 000</i>	<i>6 313 351</i>
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu	5 904 000	6 313 351
Vuovdin- ja láigoboađut		
Diđoštallanboađut, divatkeahtes	5 054 173	2 675 818
Eará bargamušboađut, divatkeahtes	0	100 948
Boađut eará olggobealde doaimmain, divatkeahtes	0	-906
Deivvolaš boađut	118 985	301 997
Submi vuovdin- ja láigoboađut	5 173 158	3 077 856
Eará doaibmaboađut		
Skearjkkat	0	2 000
Eará doarjagat ja sirdimat	1 847 156	696 000
Geavahuvvon Sámeálbmotfoanddas	991 099	2 800 000
Submi eará doaibmaboađut	2 838 255	3 498 000
Submi doaibmaboađut	447 743 866	434 158 230

Nohta 2 Báلكá ja sosiála golut

	31.12.2015	31.12.2014
Báلكkár	92 598 317	90 694 275
Luopmoruđat	9 024 212	8 950 045
Bargoaddivat	1 177 064	1 014 579
Penšuvdnagolut	481 381	166 427
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat	-2 929 252	-2 709 435
Eará buvttut	2 630 424	1 162 537
Submi báلكá ja sosiála golut	102 982 145	99 278 430
Jahkebarggut:	142	141

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráđđeaddit sirdojuvvojedje 2014:s dáhkádusmávssu mávssekahtes jovkui Stáhta pensunkássas. Dat mearkkaša ahte SPK ii šat facturere miellahttomávssu. Vuorddidettiin čielggadusa Stáhta pensunkássas ja departemeanttas lea Sámediggi várren pensuvnna miellahttomávssu 2014 balánsii ja joatkán dan várret 2015:s. 2015:s oaččui Sámediggi vástádussan departemeanttas ahte dat mii lea várrejuvvon jagiin 2014 ja 2015 sáhtta luvvejuvvot ja sirdojuvvot Sámedikki doibmii nettobušeterejuvvon doaimmaid rámmaid siskkobealde.

2014 várrejuvvon ruđat pensuvdnii oanehisáigge vealggi vuolde lea girjejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimma rehkenastima ektui. Viidáseappot leat várrejuvvon ruđat 2015:s pensuvdnii guhkesáigge vealgin, mii lea nullejuvvon ja sisabohtun fievrriduvvon doibmii.

Doaibma máksá pensunmávssu Sámedikki ollesáiggepolitihkkáriid várás. Sámediggi máksá pensunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta pensunkássii (SPK) ollesáiggepolitihkkáriid várás ja golu gokčet doaimma juolludusat. Pensuvnna leat gollun fievrriduvvon 2015 máksomeriid vuodul geardduhuvvon čoagganan pensunvuoduin doaimmas.

Nohta 3 Eará doaibmagollut

	31.12.2015	31.12.2014
Prográmmalobit	0	63 438
Mašiinnat, listejuvvojit	2 856 881	230 471
Stohpogávvut, listejuvvojit	2 122 518	1 467 071
Dáidda oastin/činjaheapmi	30 450	0
Dihtorat, serverat jna. listejuvvojit	283 452	1 073 267
Telefuvdna, mobiila, jed. Listejuvvojit	194 479	152 439
Submi mašiinnaid, stohpogávvuid, dihtoriid jed. oastin	5 487 779	2 986 685

	31.12.2015	31.12.2014
Viessoláigu	9 276 153	7 813 910
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	688 131	713 059
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	1 575	38 117
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	2 449 744	2 134 625
Mašiinnaid, reaidduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	1 476 404	1 047 720
Smávit reaidoastimat	1 622 738	842 590
Mašiinnaid, stohpogávvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	3 114 542	2 548 892
Konsuleanttaid ja eará bálvalusaid oastin olggobealde	12 962 272	12 745 612
Mátkkit ja borramuš	21 402 531	20 079 836
Eará doaibmagollut	8 399 204	10 011 027
Submi eará doaibmagolut	61 393 294	57 975 388

Nohta 4 Finánsaboađut ja finánsagolut

	31.12.2015	31.12.2014
Finánsaboađut		
Reantoboađut	3 876	-6 256
Agiovuoitu	0	-1 166
Submi finánsaboađut	3 876	-7 422
Finánsagolut		
Reantogolut	8 124	19 177
Submi finánsagolut	8 124	19 180

Nohta 5 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

	31.12.2015	31.12.2014
Doarjagat gielddaide	66 659 685	63 201 182
Doarjagat fylkkagielddaide	12 027 638	11 102 800
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	162 198 887	149 047 361
Doarjagat állodoaluide	2 170 917	1 500 300
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	22 890 137	35 230 475
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	7 793 111	8 824 456
Submi doarjjamáksimat earáide	273 740 375	268 906 574

Nohta 6 Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodat- kantuvra	Vuodđudan- beaivi	Ossosiid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boadus	Balánsii fievrrid. EK finodagas	Balánsii fievrrid. árvu doaibm- rehketdoalus
Beaivvaš Sámi Našunalteater AS	Guovdageaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	313 000	4 200 000	0
Senter for Nordlige Folk AS	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	48 000	16 064 000	0
Årjelhsaemien Teatere AS	Moehivie	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	-151 000	1 190 721	0
Samisk Hus Oslo AS	Oslo	10.12.2013	392	65,8 %	65,8 %	-8 000	221 000	0
Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	Guovdageaidnu	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	-28 000	175 000	0
Vardobáiki	Evenášši	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	-285 000	700 312	0
Balánsii fievrriduvvon árvu 31.12.2015								0

Nohta 7 Oastigáibáduusat

	31.12.2015	31.12.2014
Oastigáibáduusaid árvu	1 514 986	977 131
Oastigáibáduusat departemeanttain	0	2 000 000
Várrejuvnon vurdojuvnon massimiidda	-35 158	-44 960
Submi oastigáibáduusat	1 479 828	2 932 172

Nohta 8 Eará oanehisáigge gáibádusat

	31.12.2015	31.12.2014
Ovddalgihtii máksojuvvon bálká	0	34 449
Mákeovdaruhta	25 000	11 097
Loatna bargiide	0	12 500
Eará gáibádusat	2 685 920	1 049 382
Submi eará gáibádusat	2 710 920	1 107 428

Nohta 9 Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat

	31.12.2015	31.12.2014
Bijut stáhta konsernkontoi	162 308 792	153 082 948
Submi bánkobijut ja reaidoruhta	162 308 792	153 082 948

Nohta 10 Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas

	31.12.2015	31.12.2014
Sisabiddjojuvvon doaibmakapitála 01.01.	991 099	3 791 099
Rivdadus sestojuvvon reanttuin Sámeálbmotfoanddas - Geavah	-991 099	-2 800 000
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas 31.12.	0	991 099

Nohta 11 Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2015	31.12.2014
Riikkaantikvára - Doarjja BARK prošehtii	349 481	349 481
Riikkaantikvára - Doarjja sámi visttiid registreremi	1 531 744	1 531 744
Riikkaantikvára - Doarjja BARK prošehtii	820 000	820 000
Riikkaantikvára - Doarjja sámi visttiid registreremi	850 000	850 000
Riikkaantikvára - Doarjja sámi visttiid registreremi	330 000	0
Riikkaantikvára - Soahtemuittut Davvi-Sálttus	150 000	0
Riikkaantikvára - Kulturhistorjjálaš eanadat Romsa - KULA	50 000	0
Riikkaantikvára - Čázádatiskkadeamit	50 000	0
Submi juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun	4 131 225	3 551 225

Nohta 12 Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii

	31.12.2015	31.12.2014
Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 351 846	4 765 846
Submi sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 351 846	4 765 846

Sámediggi eaiggáduššá sámediggevistti Kárášjogas. Sámedikkis lea ovddasvástádus goluin mat gullet oktilaš bajásdoallamii ja eanet guhkesáiggi bajásdoallandoaimmaide. Plánejuvvon bajásdoallan dagaha dan ahte áiggi mielde unnod bajásdoallangolot.

Dan geažil go Sámediggi stáhtaásahussan lea ieš dáhkideaddji, de dat ferte lassin plánejuvvon bajásdoallamii várret ruđaid divodemiide maid earret eará čáhcevahágit dahje bilideamit dagahit. Danne ferte Sámediggi jagiid čađa várret ruđaid maid sáhtta geavahit stuorát bajásdoallamii dahje divvumiidda maid ferte dahkat. Jagiid čađa ferte várret ruđaid gártadan dihte doarvái ruđaid bajásdoallamii mas lea dohkálaš dássi. Jagi 2008 rájes leat várrejuvvon ruđat liige bajásdoallan- ja divvungoluide.

2015 várás lea vistti bajásdoallan álggahuvvon ja danne lea geavahuvvon 414 000 ru várrejuvvon ruđain 2015:s.

Nohta 13 Vealgi doarjjahálddašemi oktavuodas

	31.12.2015	31.12.2014
Lágideaddjivealgi ealáhus	23 753 458	27 748 482
Lágideaddjivealgi kultuvra	19 176 464	20 814 165
Lágideaddjivealgi oahpahus	50 797 545	47 122 834
Lágideaddjivealgi giella	9 000 700	8 959 450
Lágideaddjivealgi Sámeálbmotfoanda	5 581 850	6 532 900
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	4 340 250	2 020 500
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	20 119 173	17 602 645
Submi vealgi doajjahálddašemi oktavuodas	132 769 440	130 800 976

Nohta 14 Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain

Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain 01.01	-1 970 379
Sisabohtun fievrriiduvvon penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus 2014 várás	1 741 341
Rievdadus rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain áigodaga boadus)	4 128 273
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain 31.12	3 899 235

Juolludanraporteren

Juolludusraporteremis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvojit daid juolludusrehketdoalu kapihttaliid ja poastaid mielde maidda Sámediggi lea ožžon fápmudusa hálldašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttali/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sálđo ja likviditehtalihkadusat ruhtageavahančilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Gollokap. Kapihtalnamma		Poasta Poastateaksta		Juolludus buohkanassii
560	Sámediggi	50	Sámediggi	277 634 000
560	Sámeálbmotfoanda	54	Sámeálbmotfoanda	5 195 000
223	Sámediggi	50	Doarjja Sámediggái	40 331 000
231	Mánáidgárddit	50	Doarjja sámi mánáidgárdefálaldagide	15 660 000
320	Oppalaš kulturáigumušat	53	Sámediggi	78 986 000
762	Vuodđodearvvašvuodábálvalusat	50	Sámi Dearvvašvuohta	5 388 000
854	Doaibmabijut mánáid- ja nuoraid-suodjalusas	50	Dutkan ja ovddideapmi	1 000 000
1429	Riikkaantikvára	50	Doarjja sámi kulturमितobargui	3 396 000
1800	Oljo- ja energijadepartemeanta	50	Sirdimat Sámediggái	1 000 000
-	Kulturdepartemeanta	-	Spillenruđat sámi valáštallamii 2015	750 000
163	Heahteveahkki hum. veahkki ja olmmošvuoig. jn	72	Olmmošvuoigatvuodát	715 000
118	Davviguovlodoaibmabijut jna.	70	Davveguovlodoaibmabijut ja proš.ovttasb. Ruoš:	385 000
500	Gielda- ja ođasmahtindepartemeanta	22	Dutkan	1 000 000
571	Rámmadoarjagat suohkaniidda	21	Sámedikki bargu suohkanođastusain	600 000
Submi gollofievrriduvvon				432 040 000

Rájut diedihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Regnskap 2015
Sisa saldo Norgga Bánkku loahpparehketkontos	9	153 082 948
Rievdadusat áigodagas	9	9 225 844
Submi olggos saldus Norgga Bánkku loahpparehketkontos		162 308 792

Ruhtarájut diedihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2015	2014	Erohus
1961	Ruhtarájut kontos (kontoin) Norgga Bánkkus	9	162 308 792	153 082 948	9 225 844
1910	Ruhtarájut kontos (kontoin) Norgga Bánkkus, Sámeálbmotfoanda	9	0	0	0
1351	Beaivvaš Sámi Našunallateahter AS	6	40 000	40 000	0
1352	Senter for Nordlige Folk AS Davvi álbmogiid guovddáš OS	6	1 308 000	1 308 000	0
1353	Áarjelhsaemien Teatere AS	6	55 000	55 000	0
1354	Samisk Hus Oslo AS	6	39 200	39 200	0
1355	Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	6	90 000	90 000	0
1356	Vardobáiki	6	150 000	0	150 000

Miellddus 6. oassái - Rehketdoallu - reviderejuvvon bušeahta ektui

*Das ovdanbuktit rehketdoalu
reviderejuvvon bušeahta
2015 ektui. Čujuhít Sámedikki
reviderejuvvon bušehhtii 2015,
ášši 019/15, mearriduvvon
geassemánu 3. beaivve 2015, mas
leat dahkkon rievdadusat 2015
bušeahtas.*

Jahkereketdoallu 2015 bušeahta ektui

Jagi 2015 rehketoallu ovddiduvvo reviderejuvvon 2015 bušeahta ektui.

Čujuhit áššái 19/15 Sámedikki 2015 reviderejuvvon bušeahta, sak 19/15, mearriduvvon geassemánu 3. b. 2015, mas jagi 2015 bušeahta ođđasis juogaduvvui.

1 Boađusrehketdoallu – reviderejuvvon 2015 bušeahta

Sámedikki doaibma lea netto bušeahtadoaibma ja dat geavaha ieš vejolaš positiiva jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus gokčat negatiiva jahkebohtosa ieš. Vejolaš vuollebáza váldojuvvo sisa manjit jagi bušeahtas.

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Doaibmaboáđuid				
Departemeantaid juolludusat	428 590 000	428 590 000	0	0,0 %
Sámeálbmot foandda reanttuid álggaheapmi	991 099	992 000	901	0,1 %
Doaibmaboáđuid submi	429 581 099	429 582 000	901	0,0 %
Váikkuhangaskaoamit				
Váikkuhangaskaoamit	284 665 718	287 390 621	2 724 904	0,9 %
Váikkuhangaskaomiid submi	284 665 718	287 390 621	2 724 904	0,9 %
DOAIBMAGOLUT				
Politiikalaš dási doaibma	29 272 966	30 213 000	940 034	3,1 %
Hálddahusa doaibma	111 514 142	110 008 000	-1 506 142	-1,4 %
Doaibmagoluid submi	140 787 108	140 221 000	-566 108	-0,4 %
DOAIBMABOÁÐUS	4 128 273	1 970 379	2 157 894	
Jahkebohtosa geavaheapmi				
Eará iežas kapitálie	-4 128 273			
Geavaheami submi	0			

Čájeha ahte jahkereketdoalus lea badjebáza 4 128 273 ru 31.12.2015 muttus. Reviderejuvvon Det var ved revidert budsjett for 2015 bušeahtas lei bušeterejuvvon 1 970 379 ruvdnosaš badjebáza. Sámediggi láve juohke jagi revideret bušeahta dievasčoahkkimis geassemánus, jahkeraportta mearrádusa vuodul njukčamánu.

2 Juolludusat departemeanttain

Juolludusat departemeanttain leat ná:

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodep. - OHD	277 634 000	277 634 000	0	0,0 %
Máhtodepartemeanta - MD	40 331 000	40 331 000	0	0,0 %
Máhtodepartemeanta - MD	15 660 000	15 660 000	0	0,0 %
Birasgáhttendepartemeanta - BD	3 396 000	3 396 000	0	0,0 %
Kulturdepartemeanta - KD	78 986 000	78 986 000	0	0,0 %
Dearvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta - DFD	5 388 000	5 388 000	0	0,0 %
Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindep. - MDD	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Oljo- ja energijjdepartemeanta-	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Submi	423 395 000	423 395 000	0	0,0 %
Sámeálbmotfoanda	5 195 000	5 195 000	0	0,0 %
Submi	428 590 000	428 590 000	0	0,0 %

Sámediggái lei ášši 19/15 oktavuodas, Sámedikki 2015 reviderejuvvon bušeahtta, juolluduvvon oktiibuot 428 590 000 ru.

Dasa lassin juolludusaide bajábealde, lea Sámediggi ožžon lassijuolludusaid ja doarjaga mat leat fievrviduvvon sisaboahkun rehketdoalus eará váldopoastaide.

- 1 000 000 ru Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas (GOD) válgadutkanbargui.
- 600 000 ru Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas (GOD) suohkanođastusbargui
- 750 000 ru Kulturdepartemeanttas (KUD) sámi valáštallamii 2015 várás.
- 1 100 000 ru Olgoriikadepartemeanttas (OD) riikkaidgaskasaš bargui.
- 2 000 000 ru Riikaantikváras doarjjaruđaid juolludeami várás ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvošaš kulturmuittuid ja kulturbirrasa suodjaleapmái ja sihkkarastimii.
- 4 200 000 ru Riikaantikváras sámi viesuid identifiseren- ja registrerenprošektii Norggas 2015:s.
- 150 000 ru Riikaantikváras árvohákanprošektii Soahtemuittut Davvi Sálttus 2014 várás.
- 50 000 ru Riikaantikváras kulturhistorjjálaš eanadahkii Romssa fylkkas masa lea nátionála beroštupmi (KULA).
- 50 000 ru Riikaantikváras gaska- ja Davvi-Norgga čázádatiskkademiid fágalaš prográmma joatkimii.
- 34 000 ru Riikaantikváras válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid ja kulturbirrasa suodjalanprográmmii (BARK).

3 Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2015

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Giella	74 868 301	78 864 000	3 995 699	5,1 %
Kultuvra	106 716 162	106 143 000	-573 162	-0,5 %
Girjerádju	9 028 812	9 047 000	18 188	0,2 %
Mánáidgárddit	11 296 975	11 405 000	108 025	0,9 %
Vuođđooahpahus	25 015 443	25 325 000	309 557	1,2 %
Alit oahppu ja dutkan	4 703 000	4 000 000	-703 000	-17,6 %
Dearvvašvuohta ja sosiála	3 323 647	3 696 000	372 353	10,1 %
Areálat ja biras	3 931 254	4 100 000	168 746	4,1 %
Kulturmuutosuodjalus	3 272 063	3 150 000	-122 063	-3,9 %
Ealáhusat	33 122 230	33 174 621	52 391	0,2 %
Báikkálaš ja guovlulaš ovttasbargu	2 934 946	2 350 000	-584 946	-24,9 %
Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu	2 242 849	2 009 000	-233 849	-11,6 %
Eará doaibmajijut	4 210 036	4 127 000	-83 036	-2,0 %
Váikkuhangaskaomiid submi	284 665 718	287 390 621	2 724 904	0,9 %

Oktiibuot čájeha jagi 2015 váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2 724 904 ruvdnosaš badjebáhcaga.

Sámedikki váikkuhangaskaoamit leat njuolgga juolludusat ja ohcanvuđot doarjjaortnegat.

Sámediggeráđđi juolluda ohcanvuđot doarjjaortnegiid Sámedikki bušehtas, earret daid váikkuhangaskaomiid maid čoahkkinjođihangoddi hálddaša.

Dát fápmudus lea 2015:s geavahuvvon dainna lágiin ahte muhtun ohcanvuđot doarjjapoasttaid vuollebáhcagii lea váldojuvvon ruhta eará doarjjapoasttain main lea leamaš badjebáza (gč. kapihtala 20).

Dán birra lea diedihuvvon dievasčoahkkimii juovlamánu 2015 ráđi diedáhusas.

4 Giella

	Rev. buš 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ovddasvástádus sámegielas	387 500	400 000	12 500	3,1 %
Sámegielaide rámmaeavttut	2 653 961	4 000 000	1 346 039	33,7 %
Giellageavaheaddjit	3 322 452	3 500 000	177 548	5,1 %
Sámegielaide geavaheapmi	68 504 388	70 964 000	2 459 612	3,5 %
Submi	74 868 301	78 864 000	3 995 699	5,1 %

4.1 Ovddasvástádus sámegeielas

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Guovttegeielatvuoda doarjaga evalueren	387 500	400 000	12 500	3,1 %
Submi	387 500	400 000	12 500	3,2 %

Lea dahkkojuvvon šiehtadus Nordlandforskningeniin guovttegeielatvuodadoarjagiid evaluerema birra. Evalueren lea plánejuvvon gárvvistuvvot ođđajagimánus 2016. Vuosttaš oassi lea máksojuvvon ja reasta máksojuvvo go evalueren lea čađahuvvon ja lea várrejuvvon 2015:s.

4.2 Sámegeiela rámmaeavttut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	114 250	1 000 000	885 750	88,6 %
Čállinrávagirji - ođđa preanttus	189 684	500 000	310 316	62,1 %
Sámi giellagáldu	2 350 027	2 500 000	149 973	6,0 %
Submi	2 653 961	4 000 000	1 346 039	50,7 %

Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliserema badjebáza geavahuvvo gokčat eará poasttaid vuollebáhcaga gč. kapihtal 20 Ođđasisjuogadeamit.

Čállinrávagirji čájeha badjebáhcaga. Plána mielde dat galggai prentejuvvot skábmamánus/juovlamánus 2015, muhto dan sivas go Sámi giellagáldu galgá dan dohkkehit, de manjuvvui prenten 2016:ii. Čállinrávagirji badjebáza manná eará poasttaid vuollebáhcagiid gokčamii, gč. kapihtal 20 Ođđasisjuogadeamit.

Sámi giellagáldu čájeha 149 973 ruvdnosaš badjebáhcaga rabas virggi geažil. Sámidggi lea ožžon stáhta Interreg ruđaid ja regionála mielruhtadeami Romssa fylkkasuohkanis ohcama vuodul. Ođđa prošeaktaáigodat lea 01.08.2015 rájes 31.05.2018 rádjai.

4.3 Giellageavaheaddjit

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi giellakampánja	449 025	500 000	50 975	10,2 %
Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella fágan joatkká	2 868 000	3 000 000	132 000	4,4 %
Hupmansyntesa	5 428	0	-5 428	-
Submi	3 322 452	3 500 000	177 548	5,1 %

Sámi giellakampánja čájeha 50 975 ruvdnosaš badjebáhcaga. Kampánja loahpahuuvui 2015:s.

Stipeanddat ohppiide geain lea sámegeiella fágasuorggis joatkkaskuvllas čájeha 132 000 ruvdnosaš badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea go daid ohppiid lohku lea njiedjan geat ohce stipeandda. Badjebáza geavahuvvo gokčat eará poasttaid vuollebáhcagiid, gč. kapihtal 20 Ođđasisjuogadeamit.

4.4 Sámeigiela geavaheapmi

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Gielddaid guovttegielatvuoda doarjja	42 657 650	43 329 000	671 350	1,5 %
Guovttegielatvuoda doarjja fylkkagielddaide	4 573 138	5 100 000	526 862	10,3 %
Doarjja sámi giellaguovddážiidda	14 175 600	14 375 000	199 400	1,4 %
Giellaprošeavttat	7 098 000	8 160 000	1 062 000	13,0 %
Submi	68 504 388	70 964 000	2 459 612	3,5 %

Guovttegielatvuodadoarjagat gielddaide ja fylkkagielddaide ja giellaguovddážiidda čájehit badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea ruovttoluottageassimat gielddain; Kárášjogas, Gáivuonas, Snoasas ja Romssa ja Finnmárku fylkkagielddain. Badjebáza geavahuvvo gokčat eará poasttaid vuollebáhčagiid, gč. kapihtal 20 Ođđasisjuogadeamit.

Giellaguovddázat čájehit 1 062 000 ruvdnosaš badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii leat earret eará ruovttoluottageassimat ja ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluottamáksin.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	275 000	3,1 %	250 000	0
2012	487 500	5,4 %	20 000	0
2013	1 537 700	17,1 %	407 500	0
2014	2 397 950	26,6 %	2 000	28 000
2015	4 302 550	47,8 %	0	0
Submi	9 000 700	100,0 %	679 500	28 000

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea oktiibuot 707 500 ru gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta. 9 000 700 ru várrejuvvo gokčat doarjjalohpádusaid mat leat fámus juovlamánu 31. b. 2015.

5 Kultuvra

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	21 636 244	21 100 000	-536 244	-2,5 %
Sámi kulturásahusat arenan sámi kultuvrra gaskusteapmái ja vásiheapmái	79 005 918	78 969 000	-36 918	0,0 %
Sámi falášállan	2 207 000	2 207 000	0	0,0 %
Sámi mediafálaldat	3 867 000	3 867 000	0	0,0 %
Submi	106 716 162	106 143 000	-573 162	-0,5 %

5.1 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi dáiddáršiehtadus	7 100 000	7 100 000	0	0,0 %
Doarjja luđiide ja sámi musihkkii	2 545 200	2 500 000	-45 200	-1,8 %
Doarjja girjjálašvuhtii	5 893 080	6 000 000	106 920	1,8 %
Girječállin	687 796	700 000	12 204	1,7 %
Noereh!	125 000	125 000	0	0,0 %
Doarjja kulturdoaimbajuide	5 285 168	4 675 000	-610 168	-13,1 %
Submi	21 636 244	21 100 000	-536 244	-2,5 %

Doarjja juoigamii ja sámi musihkkii, ja girjjálašvuhtii čájeha badjebáhcağa. Sivvan badjebáhcaġii lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin, ja kommenterejuvvo maidđái oktasaččat kapihttala mañimus teakstaoasis.

Doarjja kulturdoaimbajuide čájeha 610 168 ruvdnosaš vuollebáhcağa. Sivvan vuollebáhcaġii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit. Poasta kommenterejuvvo maidđái oktasaččat kapihttala mañimus teakstaoasis.

5.2 Kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi festiválat	4 333 000	4 333 000	0	0,0 %
Sámi teahter	22 056 000	22 056 000	0	0,0 %
Sámi museat	31 733 000	31 733 000	0	0,0 %
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat	15 502 217	15 558 000	55 783	0,4 %
Dáidda- ja kulturgaskkustanarenat	2 081 700	2 139 000	57 300	2,7 %
Doarjja gelbbolašvuođa ovddideapmái sámi áhusai	550 000	400 000	-150 000	-37,5 %
Sámi lágádusat	2 750 001	2 750 000	-1	0,0 %
Submi	79 005 918	78 969 000	-36 918	0,0 %

Dáidda- ja kulturgaskkustanarenat čájeha 55 783 ruvdnosaš badjebáhcağa. Sivvan badjebáhcaġii lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit

Sámi áhusaid gealbudeapmi čájeha 150 000 ruvdnosaš vuollebáhcağa. Sivvan vuollebáhcaġii lea badjelmeare geavaheapmi.

5.3 Sámi valášttallan

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi valášttallan	2 207 000	2 207 000	0	0,0 %
Submi	2 207 000	2 207 000	0	0,0 %

Sámediggi lea dasa lassin ožžon 750 000 kulturdepartemeanttas sámi valášttallamii. Dát sisabohtu lea fievrriiduvvon sisabohtun ja juolliduvvon dán poasttas 2015:s.

5.4 Sámi mediat

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi mediafálaldat	3 867 000	3 867 000	0	0,0 %
Submi	3 867 000	3 867 000	0	0,0 %

Kultuvrra ohcanvuđot doarjjaortnegat čájehit vuollebáhcaga oktiibuot. Sivvan vuollebáhcagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2007	0 -		60 000	0
2009	0 -		55 000	0
2010	0 -		75 000	0
2011	456 500	2,4 %	75 000	75 000
2012	1 224 500	6,4 %	82 000	84 000
2013	2 774 000	14,5 %	140 120	57 300
2014	5 352 800	27,9 %	90 451	15 500
2015	9 368 664	48,9 %	93 049	0
Submi	19 176 464	100,0 %	670 620	231 800

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 902 420 ru. Várrejuvvo 19 176 464 ru gokčat lohpadusaid mat leat fámus juovlamánu 31. b. 2015.

6 Bibliotehka

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Gaskkustandoaibma	8 947 000	8 947 000	0	0,0 %
Bibliotehkaovddideapmi	81 812	100 000	18 188	18,2 %
Submi	9 028 812	9 047 000	18 188	0,2 %

6.1 Gaskkustandoaibma

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Doarja sámi girjebussiide	8 947 000	8 947 000	0	0,0 %
Submi	8 947 000	8 947 000	0	0,0 %

6.2 Bibliotehkaovddideapmi

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Konferánsa sámi girjjálašvuoda ja kultuvrra birra	81 812	100 000	18 188	18,2 %
Submi	81 812	100 000	18 188	18,2 %

Sámedikki bibliotehka lágidii sámi girjjálašvuoda beivviid bajidan dihtii máhtu sámi girjjálašvuoda birra. Konferánsa sámi girjjálašvuoda ja kultuvrra birra lágiduvvui golggotmánu 13.-14. b. 2015 oktiibuot 70 oassálastiiguin.

7 Mánáidgárdit

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Mánáidgárddi sisdoallu	6 521 253	6 955 000	433 747	6,2 %
Giellamovttiidahttin mánáidgárddis	1 197 700	1 500 000	302 300	20,2 %
Giellalávgunmállet	462 500	1 400 000	937 500	67,0 %
Pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat	3 029 700	1 500 000	-1 529 700	-102,0 %
Ovttasbargu ja oktavuoha ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla gaskka	85 822	50 000	-35 822	-71,6 %
Submi	11 296 975	11 405 000	108 025	0,9 %

7.1 Mánáidgárddi sisdoallu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi mánáidgárddit ja mánáidgárddit main lea sámi ossodat	6 521 253	6 955 000	433 747	6,2 %
Sum	6 521 253	6 955 000	433 747	6,2 %

Sámediggi lea lágidan mánáidgárdesemináraid mánáidgárdebargiid várás lullisámi guovlluin. Uhccán mánáidgárddiin lea lullisámi mánáidgárdefálaldat, ja dárbu deaivvadit ja digaštallat oktasaš hástalusaid lea stuoris. Sámediggi bargá ovttá Davvi-Trøndelága fylkkamánniin lullisámi semináraid oktavuodas.

7.2 Giellamovttiidahttin mánáidgárddiin

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi giellaoahpahus	1 197 700	1 500 000	302 300	20,2 %
Submi	1 197 700	1 500 000	302 300	20,2 %

7.3 Giellalávgunmálet

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Doarja prošeavttaide ja ovddidanbargguide mánáidgá	462 500	1 400 000	937 500	67,0 %
Submi	462 500	1 400 000	937 500	67,0 %

7.4 Pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat	3 029 700	1 500 000	-1 529 700	-102,0 %
Submi	3 029 700	1 500 000	-1 529 700	-102,0 %

Ohcanvuđotortnegiid doarjagat sámi mánáidgárddiide leat dás čohkkejuvvon ja čájehit badjebáhčaga. Dat mearkaša ahte vuollebáza ovttá poasttas gokčojuvvon badjebáhčagiin eará poasttas, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit

7.5 Ovttasbargu ja gaskavuohta gaskal ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Seminára mánáidgárddis skuvlii sirdima birras	85 822	50 000	-35 822	-71,6 %
Submi	85 822	50 000	-35 822	-71,6 %

Sámediggi lea lágidan guokte mánáidgárdeseminára 2015:s. Nubbi lei lullisámi guovllu mánáidgárdebargiid várás nu mo válddahuvvon kapihttalis 7.1 Mánáidgárddi sisdoallu. Nubbi seminára lea mánáidgárdebargiid várás ja sáhtta molsašuddat jagis jahkái guđe bargiidjoavkkuid várás mii lágidit seminára. Dán jagi lágiduvvui seminára Álttás fáttáin “rasttideapmi mánáidgárddis skuvlii” mánáidgárdebargiid ja oahpaheddjiid várás skábmamánu 11.-12. b. 2015. Sivvan vuollebáhčagii leat stuorát golut olggobealde logaldalliide go dan mii lei bušeterjuvvon.

Ohcanvuđotortnegiid doarjagat sámi mánáidgárddiide čájeha badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea ovdalis addojuvvon doarjagii ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvo

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2012	75 000	1,9 %	14 000	0
2013	439 500	11,4 %	52 550	0
2014	1 182 000	30,6 %	270 000	39 675
2015	2 165 250	56,1 %	6 000	222 068
Submi	3 861 750	100,0 %	342 550	261 743

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvo ruovttoluotta ja máksojuvvo ruovttoluotta 604 293 ru. Várrejuvvo 3 861 750 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

8 Vuoddoeahpahas

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi oahppi vuoigatvuođat ja skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu	25 015 443	25 325 000	309 557	1,2 %
Submi	25 015 443	25 325 000	309 557	1,2 %

8.1 Sámi oahppi vuoigatvuođat ja skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Oahppoplánaid ođasmahttin	90 119	500 000	409 881	82,0 %
Fierpmádat sámegeoloahpahusa várás	300 000	300 000	0	0,0 %
Doarjagiid oahpponeavvoráhkadeapmái	20 883 391	21 025 000	141 609	0,7 %
Oahpponeavvuid oastin	291 389	0	-291 389	-
Lullisámi terminologijja- ja oahpponeavvoráhkadeapmi	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Sámi oahpponeavvoportála - Ovttas - Aktan - Aktesne	1 500 000	1 500 000	0	0,0 %
Doarjja árbedihtui ja sámi meahccegeavaheapmái vuoddoskuvllas	950 544	1 000 000	49 456	4,9 %
Submi	25 015 443	25 325 000	309 557	1,2 %

Oahppoplánaid ođasmahttin čájeha 409 881 ruvdnosat badjebáhcaga. Badjebáza geavahuvvo gokčat eará poasttaid vuollebáhcaga, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit. Oahppoplánabargu sorjá nationála álgagis. Ovdamearkka dihtii ferte Sámediggi vuordit departemeantta barggu ođđasisstrukturereamiin joatkkaoahpahusa, ovdalge sierra oahppoplánaid sáhtta ođasmahttigoahtit. Nu sorjá Sámedikki oahppoplánabargu maiddái das mo departemeanta ovdána čuovvolemiin Ludvigsen lávdegotti árvalusa boahpteáiggi skuvlla birra. Dát lea dakkár proseassa mii vuolggaha dálá oahppoplánaid ođasmahttima ja ođđa oahppoplánaid vejolaš ásaheami.

Oahppanressursaid ráhkadeapmi čájeha 141 609 ruvdnosaš badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin. Poasta kommenterejuvvo oktasaččat manjimus teakstaoasis.

Oahpponeavvuid oastin čájeha 291 389 ruvdnosaš vuollebáhcaga. Sivvan vuollebáhcagii lea ahte eai leat várrejuvvon ruđat dasa 2015 bušehtas.

Árbediehtu ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas čájehit 49 456 ruvdnosaš badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin. Poasta kommenterejuvvo maiddái oktasaččat manjimusteahtas.

Vuodđooahpahusa ohcanvuđot doarjjapoasttat čájehit badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2009	104 000	0,2 %	0	0
2010	2 945 000	6,2 %	0	0
2011	3 223 000	6,8 %	88 438	0
2012	7 404 250	15,5 %	102 171	0
2013	8 003 900	16,8 %	0	0
2014	13 849 845	29,1 %	0	0
2015	12 091 700	25,4 %	600 000	0
Submi	47 621 695	100,0 %	790 609	0

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 790 609. Várrejuvvo 47 621 695 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

9 Alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi dutkan	1 150 000	1 150 000	0	0,0 %
Sámi servodaga gelbbolašvuodadárbbu nannen	3 553 000	2 850 000	-703 000	-24,7 %
Submi	4 703 000	4 000 000	-703 000	-17,6 %

9.1 Sámi dutkan

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ovddasmanniprošeakta Árbediehtogovddáš	1 150 000	1 150 000	0	0,0 %
Submi	1 150 000	1 150 000	0	0,0 %

9.2 Studeantaid rekrutteren sámi alit ohppui ja dutkamii

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Stipeanda alit ohppui	3 553 000	2 850 000	-703 000	-24,7 %
Submi	3 553 000	2 850 000	-703 000	-24,7 %

Stipeanda alit ohppui čájeha 703 000 ruvdnosaš vuollebáhca. Sivvan vuollebáhcajii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámédiggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

10 Dearvvašvuohta ja sosiála

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ovttaárvosaš dearvvašvuođa ja sosiálabálvalus	2 873 647	3 246 000	372 353	11,5 %
Veahkaváldi lagaš oktavuodain sámii servodagas	450 000	450 000	0	0,0 %
Submi	3 323 647	3 696 000	372 353	10,1 %

10.1 Dásseárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Geavaheaddjivuđot fáldat sámii vuorrasiidna	562 000	562 000	0	0,0 %
Sámii doavttersarvi	150 000	150 000	0	0,0 %
Doarjja dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide	2 161 647	2 534 000	372 353	14,7 %
Submi	2 873 647	3 246 000	372 353	11,5 %

Sivvan dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaid 372 353 ruvdnosaš badjebáhcajii leat ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin. Badjebáza geavahuvvot gokčat eará poastaid vuollebáhcajii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit

10.2 Veahkaváldi lagaš gaskavuodain

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Čielggadus veahkaváldi birra lagaš oktavuodain sámii servodagas	450 000	450 000	0	0,0 %
Submi	450 000	450 000	0	0,0 %

Dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttat čájehit badjebáhca. Sivvan badjebáhcajii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvu 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	105 000	2,2 %	0	0
2012	90 000	1,9 %	330 435	431 871
2013	158 500	3,3 %	56 047	0
2014	1 507 500	31,4 %	45 000	0
2015	2 943 000	61,3 %	12 500	12 500
Submi	4 804 000	100,0 %	443 982	444 371

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 888 353. Várrejuvvu 4 804 000 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

11 Areálat ja biras

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ovddasvástáduš ja rámmaeavttut areálaid ja resurssaid hálddašeamis	3 931 254	4 100 000	168 746	4,1 %
Submi	3 931 254	4 100 000	168 746	4,1 %

11.1 Ovddasvástáduš ja rámmaeavttut areálaid ja resurssaid hálddašeamis

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Areála- ja birasdieđáhus	281 254	450 000	168 746	37,5 %
Bargu álgoálbmot- ja olmmošvuoigatvuođaáššiiquin	3 650 000	3 650 000	0	0,0 %
Submi	3 931 254	4 100 000	168 746	4,1 %

Areála- ja birasdieđáhus čájeha 168 746 ruvdnosaš badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea ahte čálii gii galgá čállit artihkkaliid dieđáhussii, ii oaččo máksojuvvot nuppi oasi honoráras ovdalگو artihkkaliid lea buktán. Mánngga artihkalčáliin eai nagodan lágidit artihkkaliid álgo áigemearis, mii lei jagi 2015 loahppa. Danne eai leat sáhtta faktureret olles supmi. Muhtumat bidjet várra mielddusin loahppafakturai mátkerehkegiid oassálastima ovddas fágaseminárii.

12 Kulturmuittosuođjaleapmi

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámi kulturmuittosuođjalusa rámmaeavttut	203 910	250 000	46 090	18,4 %
Kulturmuittuid hálddašeapmi	3 068 153	2 900 000	-168 153	-5,8 %
Submi	3 272 063	3 150 000	-122 063	-3,9 %

12.1 Sámi kulturmitosuodjaleami rámmaeavttut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Kulturmitokonferánsa	203 910	250 000	46 090	18,4 %
Submi	203 910	250 000	46 090	18,4 %

Kulturmitokonferánsa čájeha 46 090 ruvdnosaš badjebáhčaga. Sámedikki kulturmitokonferánsa lágíduvvo danne vai šaddá mielde vuodđun sierra sámediggedieđáhussii sámi kulturmitosuodjalusa birra. Konferánsa lágíduvvui Guovdageainnus njukčamánu 11.-12. b. 2015.

12.2 Sámi kulturmuittuid hálldašepmi

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Doarjja kulturmitosuodjalussii	2 310 555	2 400 000	89 445	3,7 %
Nuortasámi kulturbiras Nuortalaš gilis	758 426	500 000	-258 426	-51,7 %
Doarjja sámi visttiid registreremi	-829	0	829	-
Submi	3 068 153	2 900 000	-168 153	-5,8 %

Sivvan sámi kulturmitosuodjalusa 89 445 ruvdnosaš badjebáhčagii leat ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin. Sámediggi lea dasa lassin ožžon juolluduvvot 2 000 000 ru Riikaantikváras doarjagiid juogadeapmái ráfáiduhttojuvvon ja suodjalanveara kulturmuittuid ja kulturbirrasiid suodjaleapmái ja sihkkarastimii. Juolludus lea fievrriduvvon sisabohtun ja juolluduvvon dán poasttas, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit

Sää'msijdd nuortalaš kulturbiras čájeha 258 426 ruvdnosaš badjebáhčaga. Sivvan vuollebáhčagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

330 000 ru lea várrejuvvon Sámi visttiid registreremii. Sámi visttiid registreren lea prošeakta mii Sámedikkis lea leamaš mánga jagi ja bargu jotkojuvvo 2016 rádjai. Sámediggi oaččui juolluduvvot 4 200 000 ru dán prošeaktii Riikaantikváras 2015:s.

Dasa lassin lea Sámediggi ožžon juolluduvvot 150 000 ru Riikaantikváras árvohákanprošeaktii Nuorta-Sálttu soahtemuittut 2015 várás. Dat juolludus galgá sirdojuvvot Árranii ja lea danne várrejuvvon 2016 várás.

Kulturmitosuodjalusa ohcanvuđot doarjjapoasttat čájehit badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin.

Doarjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2008	0	-	75 000	69 950
2010	53 000	0,6 %	169 000	0
2011	265 500	3,0 %	72 800	0
2012	991 000	11,3 %	50 000	33 695
2013	1 309 500	14,9 %	3 000	0
2014	2 700 500	30,7 %	0	0
2015	3 464 000	39,4 %	0	0
Submi	8 783 500	100,0 %	369 800	103 645

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 473 445 ru. Várrejuvvo 8 783 500 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

13 Ealáhusat

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Vuođđoealáhusaid rámmaeavttut	6 175 900	6 000 000	-175 900	-2,9 %
Geasuheaddji báikegottit	9 043 452	9 743 621	700 169	7,2 %
Kulturealáhusat	16 983 753	16 431 000	-552 753	-3,4 %
Árvohákan ja ođđaálggaheamit	919 125	1 000 000	80 875	8,1 %
Submi	33 122 230	33 174 621	52 391	0,2 %

13.1 Vuođđoealáhusaid rámmaeavttut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Doarja vuođđoealáhusaide	6 175 900	6 000 000	-175 900	-2,9 %
Submi	6 175 900	6 000 000	-175 900	-2,9 %

Vuođđoealáhusdoarjagat čájehit 175 900 ruvdnosaš vuollebáhcaga. Sivvan vuollebáhcagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

13.2 Geasuheaddji báikegottit

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Ealáhuseallin ja fitnodatovddideapmi	5 863 302	6 743 621	880 319	13,1 %
Doarja meahcásteapmái, viidáset ráhkadeapmái ja s	3 180 150	3 000 000	-180 150	-6,0 %
Submi	9 043 452	9 743 621	700 169	7,2 %

Eálhuseallin ja fitnodatovddideapmi čájehit 880 319 ruvdnosaš badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit

Meahcci, viidásat ráhkadeapmi ja sámi mátkeealáhusat čájehit 180 150 ruvdnosaš vuollebáhcaga. Sivvan vuollebáhcagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

13.3 Kulturealáhusat

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámedikki kulturealáhusprošeakta	2 679 539	2 750 000	70 461	2,6 %
Doarjja duodjealáhusa ovddideapmái ja dasa rekrutt	2 648 000	2 648 000	0	0,0 %
Duodjeinstituhtta	2 933 000	2 933 000	0	0,0 %
Duoji ealáhusšiehtadus	8 723 213	8 100 000	-623 213	-7,7 %
Submi	16 983 753	16 431 000	-552 753	-3,4 %

Gelbbolašvuodavuđot kulturealáhusaid ovddideapmi čájeha 70 461 ruvdnosaš badjebáhcaga.

Duoji ealáhusšiehtadus čájeha 623 213 ruvdnosaš vuollebáhcaga. Sivvan vuollebáhcagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

13.4 Árvoháhkkan ja ođđa ásaheamit

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Gealbolokten ja čuovvoleapmi	919 125	1 000 000	80 875	8,1 %
Submi	919 125	1 000 000	80 875	8,1 %

Gealbolokten ja čuovvoleapmi čájehit 80 875 ruvdnosaš badjebáhcaga. Badjebáza geavahuvvot gokčat eará poasttaid vuollebáhcagiid, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

Ealáhusa ohcanvuđotdoarjagat čájehit vuollebáhcaga. Sivvan vuollebáhcagii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihtala 20 Ođđasisjuogadeamit.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	116 000	0,5 %	68 000	0
2012	460 350	1,9 %	170 000	0
2013	1 993 900	8,4 %	1 326 921	384 600
2014	7 393 795	31,1 %	569 998	14 500
2015	13 789 413	58,1 %	44 550	0
Submi	23 753 458	100,0 %	2 179 469	399 100

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 2 578 569 ru. Várrejuvvo 23 753 458 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

14 Regionálaovddideapmi

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Regionála ovttasbargu	2 665 920	2 000 000	-665 920	-33,3 %
Báikkálaš ovttasbargu	269 026	350 000	80 974	23,1 %
Submi	2 934 946	2 350 000	-584 946	-24,9 %

14.1 Regionála ovttasbargu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Regionálaovddidanprošeavttat	2 665 920	2 000 000	-665 920	-33,3 %
Submi	2 665 920	2 000 000	-665 920	-33,3 %

Sivvan regionálaovddidanprošeavttaid 665 920 ruvdnosaš báhcgii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit. Poasta kommenterejuvvo maiddái kapihttala mañimus teakstaoasis.

14.2 Báikkálaš ovttasbargu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Gieldaođastusa čuovvoleapmi	269 026	350 000	80 974	23,1 %
Submi	269 026	350 000	80 974	23,1 %

Gieldaođastusa čuovvoleapmi čájeha 80 974 ruvdnosaš badjebáhca. Sámediggi lea dasa lassin ožžon juolluduvvot 600 000 ru Gielda- ja ođasmahtindepartemeanttas Sámedikki bargui gieldaođastusain. Dát juolludus lea fievrrijuvvon sisabohtun dán postii 2015:s.

Regionálaovddideapmi čájeha vuollebáhca. Sivvan vuollebáhcgii lea badjelmeare geavaheapmi ja sámediggeráđđi lea ođđasis juogadan ruđaid postii, gč. kapihttala 20 Ođđasisjuogadeamit.

Doarjjalohpadusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	75 000	1,7 %	0	0
2012	319 000	7,3 %	0	0
2013	425 000	9,7 %	74 000	0
2014	1 656 100	37,7 %	419 000	92 500
2015	1 915 000	43,6 %	23 080	0
Submi	4 390 100	100,0 %	516 080	92 500

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 608 580 ru. Várrejuvvo 4 390 100 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

15 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Riikkaidgaskasaš bargu	2 242 849	2 009 000	-233 849	-11,6 %
Submi	2 242 849	2 009 000	-233 849	-11,6 %

15.1 Riikkaidgaskasaš bargu

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Riikkaidgaskasaš bargu	1 009 000	1 009 000	0	0,0 %
WCIP 2014 čuovvleapmi	1 233 849	1 000 000	-233 849	-23,4 %
Submi	2 242 849	2 009 000	-233 849	-11,6 %

WCIP 2014 čuovvleapmi čájeha 233 849 ruvdnosaš vuollebáhčaga. Sivvan vuollebáhčagii lea eanet doaimmat go vurdojuvvon.

16 Eará doaimmabijut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámiide guoski statistihkka Norggas	375 000	375 000	0	0,0 %
Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide	2 652 433	2 593 000	-59 433	-2,3 %
Organisašuvnndoarjja bellodagaide ja joavkkuide ma	528 995	529 000	5	0,0 %
Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide	330 000	330 000	0	0,0 %
Ávvudeapmi Troanddimis 2017	300 000	300 000	0	0,0 %
Konferánsat	168 108	0	-168 108	-
Čielggadeamit ja árvoštallamat	-144 500	0	144 500	-
Submi	4 210 036	4 127 000	-83 036	-2,0 %

Sámi válldoorganisašuvnna čájehit 59 433 ruvdnosaš vuollebáhčaga. Sivvan vuollebáhčagii lea boasttuvuohta doarjaga meroštallamis.

Konferánsat čájehit 168 108 ruvdnosaš vuollebáhčaga. Sivvan vuollebáhčagii lea boazodoallokonferánssa čađaheapmi Guovdageainnus guovvamánus 2015. Eai lean várrejuvvon ruđat dasa 2015 bušehtas.

Dutkan-, ovddidan-, čielggadan- ja duodaštanruđat čájehit 144 500 ruvdnosaš badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea ahte ledje várrejuvvon menddo ollu ruđat 2014:s mánáidgárddiid evalueremii ja danne fievrriduvvon ruovttoluotta 2015:s.

17 Sámeálbmotfoanda

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámeálbmotfoandda geavaheapme	4 433 846	6 192 000	1 758 154	28,4 %
Submi	4 433 846	6 192 000	1 758 154	28,4 %

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	114 250	1 000 000	885 750	88,6 %
Giellaprošeavttat	839 800	1 700 000	860 200	50,6 %
Girjjálašvuohta	1 350 000	1 350 000	0	0,0 %
Girječállin	687 796	700 000	12 204	1,7 %
Árbediehtu ja meahcásteapmi vuodđoskuvllas	500 000	500 000	0	0,0 %
Árbedieđuid vuogádatlaš kárten	450 000	450 000	0	0,0 %
Stipeanda alit ohppui	492 000	492 000	0	0,0 %
Submi	4 433 846	6 192 000	1 758 154	28,4 %

Ohcanvuđot doarjjaortnegat giellaprošeavttat, girjjálašvuohta ja árbediehtu ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas čájehit badjebáhcaga.

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2015 ja máksojuvvon

ruovttoluotta/gessojuvvo 2015:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2010	117 500	2,4 %	0	0
2012	392 500	8,0 %	343 200	0
2013	1 405 500	28,7 %	54 656	0
2014	1 493 750	30,5 %	0	0
2015	1 486 700	30,4 %	0	0
Submi	4 895 950	100,0 %	397 856	0

Prošeavttain mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta 397 856 ru. Várrejuvvo 4 895 950 ru gokčat lohpadusaid mat lea fámus juovlamánu 31. b. 2015.

18 Politihkalaš dási doaimmagolut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Politihkalaš dási doaimmagolut	24 527 272	25 039 000	511 728	2,0 %
Váikkuhangaskaoamit dievasčoahkkinjodihangotti gea	4 745 694	5 174 000	428 306	8,3 %
Submi	29 272 966	30 213 000	940 034	3,1 %

18.1 Politihkalaš dási doaimma

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámedikki dievasčoahkkinn	11 848 114	11 500 000	-348 114	-3,0 %
Sámedikki dievasčoahkkinjodihangoddi	2 037 147	2 208 000	170 853	7,7 %
Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	811 784	900 000	88 216	9,8 %
Sámi parlamentáralaš ráđđi	198 235	900 000	701 765	78,0 %
Sámediggeráđđi	8 947 779	8 500 000	-447 779	-5,3 %
Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)	152 694	360 000	207 306	57,6 %
Sámedikki vuorrasiidráđđi	385 449	411 000	25 551	6,2 %
Sámedikki váiddalávdegoddi	146 070	260 000	113 930	43,8 %
Submi	24 527 272	25 039 000	511 728	2,0 %

Oktiibuot čájeha politihkalaš dási doaimmarehketdoallu 511 728 ruvdnosaš badjebáhcaga.

Sivvan dievasčoahkkima vuollebáhcagii lea eanet doaimmat go vurdojuvvon jagi 2015 bušeahtas. Dasa lassin lei váttis meroštallat man ollu eanet dievasčoahkkinn Oslos mávssášii čoahkkima ektui Kárášjogas.

Sivvan dievasčoahkkinjodihangotti badjebáhcagii lea badjel čuohte duhát ruvnnu seastin ruđain fágálávdegottiide ja ahte dievasčoahkkinjodihangoddi ii leat dárbbášan doallat nu ollu čoahkkimiid go vurdojuvvon.

Sivvan bearráigeahččanlávdegotti badjebáhcagii lea veaháš uhcit doaimmat go vurdojuvvon.

Sámi parlamentáralaš ráđđi čájeha badjebáhcaga. Sivvan badjebáhcagii lea uhcit doaimmat go vurdojuvvon.

Sivvan Sámediggeráđi vuollebáhcagii lea eanet doaimmat go bušeterejuvvon.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis ja Sámedikki váiddalávdegottis lea badjebáza. Sivvan badjebáhcagii lea uhcit doaimmat go vurdojuvvon.

18.2 Váikkuhangaskaoamit dievasčoahkkinjođihangotti hálddus

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Sámedikki politihkalaš joavkkut	3 208 131	3 407 000	198 869	5,8 %
Opposišuvnna bargoeavttu	1 634 850	1 767 000	132 150	7,5 %
Doarjja 2013 sámediggeválgga listtaide	-191 600	0	191 600	-
Sámediggeválgga 2013	94 313	0	-94 313	-
Submi	4 745 694	5 174 000	428 306	8,3 %

Doarjja politihkalaš joavkkuide ja doarjja opposišuvnna bargoeavttuide Sámedikkis čájeha badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea muhtun joavkkuide juolluduvvon doarjagiid ruovttoluottageassin ja ruovttoluottamáksin sivas go juolludaneavttut eai leat ollašuhthtojuvvon.

Doarjja sámediggeválgga listtaide čájeha 191 600 ruvdnosaš badjebáhčaga. Sivvan badjebáhčagii lea ovdalis doarjagiid ruovttoluottamáksin.

Sámediggeválgga 2013 čájeha 94 313 ruvdnosaš vuollebáhčaga. Sivvan vuollebáhčagii leat vuorddekeahces golut Sámedikki jienastuslogu ođasmahttimii 2015:s.

19 Hálddahusdási doaibmagolut

	Rehketdoallu 2015	Rev. buš 2015	Erohus	i %
Hálddahusa doaibma	111 514 142	110 008 000	-1 506 142	-1,4 %
Submi	111 514 142	110 008 000	-1 506 142	-1,4 %

Hálddahusa dási doaibmagolut čájehit 1 506 142 ruvdnosaš vuollebáhčaga bušehta ektui. Lassin goluide daid digitaliserenprošeavttaid oktavuođas, mat leat namuhuvvon kapihtala 14.2 goalmát oasis, lea tehnikkalaš reaidduid, kántorbiergasiid, dulkonrusttega, videokonferánssa, Kárášjoga ođđavistti čoahkkinlanjaid, kantuvrraid ja oktasašareálaid biergasiid háhkan sivvan badjelmeare geavaheapmái. Muđui leat háhkkojuvvon dihtorat, fierpmádatreaidut ja AV-reaidut.

50 000 ru lea várrejuvvon kulturhistorjjálaš eanadahkii Romssa fylkkas masa lea nationála beroštupmi. Dát bargu ii čađahuvvo ovdal 2016. Sámediggi oačču 50 000 ru dán prošeaktii Riikaantikváras 2015:s.

Viidáseappot lea várrejuvvon 50 000 ru čázádatiskkademiid fágalaš prográmma joatkimii gaska- ja davvi-Norggas 2015:s. Ii dát bargu ge čađahuvvo ovdal 2016. Sámediggi oačču 50 000 ru dán prošeaktii Riikaantikváras 2015:s.

20 Ođđasisjuogadeami

Sámediggeráđdi mearridii golggotmánu áššis SR 155/15 Ođđasisjuogadeamit rehketoalul golggotmeanu muttus 2015. Dát ođđasisjuogadeapmi dieđihuvvui ráđi dieđáhusas juovlamánu dievasčoahkkimis 2015.

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta 2015	Ruđaid maid sáhtta earaláhkai geavahit	Gevahuvvo dáidda poasttaide	Bušeahhta 2015manjá rievdademiid
10010	Ovddidandoarjagat	10 832 000	-574 000	0	10 258 000
10050	Finnmárkku fylkkagielda/Finmark fylkeskommune	956 000	-143 000	0	813 000
10051	Romssa fylkkasuohkan/Troms fylkeskommune	956 000	-144 000	0	812 000
10054	Ovddidandoarjagat	1 276 000	-179 000	0	1 097 000
11100	stipeanda ohppuide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllain	3 000 000	-132 000	0	2 868 000
12000	Sámi Giellagáldu	2 500 000	0	150 000	2 650 000
12700	Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	1 000 000	-890 000	0	110 000
12800	Čállinrávagirji	500 000	-300 000	0	200 000
Submi giella		21 020 000	-2 362 000	150 000	18 808 000
21110	Stipeanda alit ohppui	2 850 000	0	930 000	3 780 000
22600	Oahppoplánaid ođasmahttin	500 000	-350 000	0	150 000
Submi máhttu		3 350 000	-350 000	930 000	3 930 000
17100	Kulturdoaimbajut	4 675 000	0	500 000	5 175 000
Submi kultuvra		4 675 000	0	500 000	5 175 000
26000	Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	2 534 000	-400 000	0	2 134 000
Submi dearvvašvuhta ja sosiála		2 534 000	-400 000	0	2 134 000
36000	Nuortasámi kulturbiras Nuortalaš gilis	500 000	0	400 000	900 000
Submi kulturmuutosudjalus		500 000	0	400 000	900 000
40000	Doarjagat vuoddoealáhusaide	6 000 000		500 000	6 500 000
41010	Meahcástanealáhusat ja viidásetbuvttadeapmi	2 000 000	0	651 000	2 651 000
41011	Sámi mátkkoštanealáhusat	1 000 000	-700 000	0	300 000
41050	Doaimmadoarjja	1 600 000	0	200 000	1 800 000
41051	Investeren- ja ovddidandoarjja	1 800 000	0	500 000	2 300 000
41053	Čálgootnegat	100 000	-50 000	0	50 000
41060	Ealáhusšiehtadusa golut	100 000	-50 000	0	50 000
41061	Hospiteren	300 000	-184 000	0	116 000
42020	Gealbolokten ja čuovvoleapmi	1 000 000	-300 000	0	700 000
Submi ealáhus		13 900 000	-1 284 000	1 851 000	14 467 000
45000	Regiovdnaovddideapmi	2 000 000	0	565 000	2 565 000
Submi regiovdnaovddideapmi		2 000 000	0	565 000	2 565 000
Submi váikkuhangaskaoamit			-4 396 000	4 396 000	0

